लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

विहादी गाउँपालिका, पर्बत

आर्थिक वर्ष २०८१/८२

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

विहादी गाउँपालिका, पर्बत

आर्थिक वर्ष २०८१/८२

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

दूरदृष्टि (VISION)

जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्धन गर्ने विश्वसनीय सार्वजनिक संस्था

(Be a Credible Public Institution in Promoting Accountability, Transparency and Integrity)

गन्तव्य (MISSION)

स्वतन्त्र एवम् गुणस्तरीय लेखापरीक्षण सेवा प्रदान गर्ने

(Provide Independent and Quality Audit Service)

मूल्य मान्यता (Core Values)

स्वतन्त्रता	*(Independence)*
निष्ठा	*(Integrity)*
पारदर्शिता	*(Transparency)*
जवाफदेहिता	*(Accountability)*
व्यावसायिकता	*(Professionalism)*

महालेखापरीक्षकको भनाइ

नेपालको संविधानको धारा २४१ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको लेखा कानुन बमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यसमेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा २ मा महालेखापरीक्षकले प्रत्येक स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी अलग अलग लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्न सक्ने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण गर्दा लेखापरीक्षण ऐन, २०७५, नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान, लेखापरीक्षण मार्गदर्शन, स्थानीय तह लेखापरीक्षण निर्देशिका, महालेखापरीक्षकको वार्षिक लेखापरीक्षण योजना र स्थानीय तहसँग सम्बन्धित ऐन, नियमलाई आधार लिइएको छ। सोहीबमोजिम स्थानीय तहको २०८१।८२ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्दा देखिएका बेहोरा उल्लेख गरी प्रारम्भिक प्रतिवेदन जारी गरिएकोमा सो उपर प्राप्त प्रतिक्रियासमेत सम्बोधन गरी राय सहितको प्रतिवेदन जारी गरिएको छ।

वित्तीय विवरणको शुद्धता, प्रचलित कानुनको परिपालना, राजस्व प्रक्षेपण तथा बजेट निर्माण, योजना तर्जुमा एवं कार्यक्रम कार्यान्वयन, खरिद व्यवस्थापन तथा विकास निर्माण, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक आय परिचालन, जनशक्ति व्यवस्थापन, जिम्मेवारी एवं जवाफदेहितालगायतका विषयहरूको अध्ययन, विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन गर्नुका साथै स्रोत साधनको प्राप्ति, उपयोग एवं परिचालन सन्दर्भमा मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिता समेतलाई दृष्टिगत गर्दै कार्यान्वयनयोग्य सुझाव प्रदान गरी सुशासन कायम गर्न सहयोग गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ।

सबै स्थानीय तहको स्थलगतरूपमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी लेखापरीक्षणको क्रममा देखिएका बेहोरा उपर स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा जिम्मेवार कर्मचारीहरूसँग छलफलसमेत गरिएको छ।

यस वर्ष सामान्यतया स्थानीय तहमा कार्यसम्पादनका लागि आवश्यक कानुन निर्माण पूर्ण रूपमा नभएको, विद्यमान कानुनको पूर्ण परिपालना हुन नसकेको, बजेट अनुशासन कमजोर रहेको, आन्तरिक आय न्यून रहेको, करदाताको अभिलेख व्यवस्थित नभएको, आन्तरिक आयलाई व्यवस्थित गर्न नसकिएको, प्रशासनिक खर्चमा वृद्धि हुँदै गएको, योजनालाई खण्डीकृत गरी कार्य गर्ने गरेको, वर्षान्तको खर्च उच्च रहेको, आयोजनाको प्राथमिकीकरण गरेर बजेट विनियोजन नभएको, निर्माणको सुनिश्चितता नभएका आयोजनाहरूको समेत विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गरिएको, जटिल प्रकृतिका कार्यहरूसमेत उपभोक्ता समितिबाट गराएको, जनशक्ति व्यवस्थापन हुन नसक्दा सेवा प्रवाह प्रभावकारी हुन नसकेको, स्वीकृत दरबन्दी बेगरका कर्मचारीसमेत करारमा नियुक्ति गरेको, सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख तथा संरक्षण र उपयोग प्रभावकारी रूपमा हुन नसकेकोले आन्तरिक नियन्त्रण र लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन एवं बेरुजु फस्यौंटमा सुधार गर्नुपर्ने लगायतका बेहोरा देखिएका छन्।

लेखापरीक्षणबाट उल्लेख गरेका बेहोराको समयमा नै फस्यौंट तथा सुझावहरूको कार्यान्वयनबाट वित्तीय अनुशासनमा अपेक्षित सुधार गरेर स्थानीयतहबाट हुने विकास निर्माण तथा समग्र कार्यसम्पादन र सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

अन्तमा, स्थानीय तहको लेखापरीक्षणमा सहयोग पुऱ्याउने पदाधिकारी तथा कर्मचारी लगायत सबै सरोकारवाला प्रति आभार व्यक्त गर्दछु। साथै लेखापरीक्षण कार्यमा संलग्न कर्मचारीहरूमा समेत विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

(तोयम राया)
महालेखापरीक्षक

२०८३ वैशाख

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

Office of the Auditor General

प्रादेशिक लेखापरीक्षण महानिर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश

काठमाडौं

प.सं.:2082/83 मिति : २०८३-१-२९

च.न :APPROVED/FAR/2081-82/LOC/322

श्रीमान् अध्यक्षज्यू,

विहादी गाउँपालिका,

गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, पर्वत।

विषय - लेखापरीक्षण प्रतिवेदन सम्बन्धमा ।

लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा (२) बमोजिम त्यस पालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी तयार गरिएको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन यसैसाथ संलग्न गरी पठाइएको व्यहोरा जानकारीका लागि अनुरोध छ।

(श्याम प्रसाद भण्डारी)

नायब महालेखापरीक्षक

प.सं.:2082/83 मिति : २०८३-१-२९
च.न :APPROVED/FAR/2081-82/LOC/322

स्थानीय तहको रायसहितको प्रतिवेदन

श्रीमान अध्यक्षज्यू ,

विहादी गाउँपालिका,गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय

पर्वत ।

विषयः लेखापरीक्षण प्रतिवेदन।

१. कैफियत सहितको राय

हामीले त्यस गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन, बजेट तुलनात्मक विवरण, स्थानीय संचित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण र त्यससँग सम्बन्धित लेखानीति तथा टिप्पणीहरू समावेश भएको एकीकृत वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण गरी रायसहितको प्रतिवेदन पेस गरेका छौँ।

हाम्रो रायमा, यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएका विषयले पार्ने असर बाहेक, पेस भएको २०८२ आषाढ मसान्तमा समाप्त भएको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत एवं वार्षिक प्रतिवेदन, बजेटको तुलनात्मक विवरण, स्थानीय सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण त्यससँग सम्बन्धित लेखानीति तथा टिप्पणीहरूसमावेश भएको स्थानीय तहको एकीकृत वित्तीय विवरणले नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (नगदमा आधारित) र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन तथा प्रचलित कानुनबमोजिम सारभूत रूपमा सही र यथार्थ अवस्था चित्रण गर्दछ।

२. कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार

२.१ महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको ढाँचामा वित्तीय विवरण तयार गर्नुपर्नेमा गाउँपालिकाले तयार गरेको वित्तीय विवरणमा अन्तरसरकारी अख्तियारी, आन्तरिक आय तथा विविध कोष लगायतको कारोबार समावेश गरेको छैन।

२.२ गाउँपालिकाको लेखापरीक्षणबाट रु. १३ लाख ४६ हजार २७० बेरुजू देखिएकोमा प्रतिक्रियाबाट रु. ५ लाख ८४ हजार २१५ फस्यौंट भई असुल गर्नुपर्ने रु .१ लाख ९५ हजार ७४०, प्रमाण कागजात पेस गर्नुपर्ने रू.१ लाख ४६ हजार ४८७, नियमित गर्नुपर्ने रु. ३ लाख ७९ हजार ८२८ र पेश्की बाँकी रु. ४० हजार गरी जम्मा रु.७ लाख ६२ हजार ०५५ बाँकी रहेको छ। गत वर्षसम्म कायम बेरुजू रु.७ करोड ३३ लाख ८७ हजार ९०४ मध्ये रु.२ लाख १० हजार ६२० फस्यौंट भई यस वर्षको रु ७ लाख ६२ हजार ०५५ थपसमेत हालसम्म अद्यावधिक बेरुजू रु.७ करोड ३९ लाख ३९ हजार ३३९ बाकी रहेको छ। बेरुजु वर्गीकरण, अद्यावधिक बेरुजु स्थिति र बेरुजु सम्परीक्षणको बेहोरा यसैसाथ संलग्न छ।

२.३. आम्दानी तथा खर्चको स्रेस्ता नगदमा आधारित लेखा प्रणाली अवलम्बन गरेकोले गाउँपालिकाको पेस्की बाहेक सम्पत्ति तथा दायित्व यकिन हुने कुनै जानकारी खुलाएको छैन। हाम्रो लेखापरीक्षण कार्य नेपालको संविधान, लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेका सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड,मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुनबमोजिम गरिएको छ। वित्तीय विवरण तयार गर्ने स्थानीय तहसँग हामी स्वतन्त्र छौँ। त्यसैगरी स्वीकृत आचारसंहिताको पालना गरी कार्यसम्पादन गरेका छौँ।लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त गरेका लेखापरीक्षण प्रमाणहरू हाम्रो राय व्यक्त गर्ने आधारका लागि पर्याप्त र उपयुक्त छन् भन्ने कुरामा कार्यालय विश्वस्त छ।

३. अन्य बेहोरा- लेखापरीक्षणबाट ऐन नियमको परिपालना, आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था, स्थानीय वित्त व्यवस्थापन,सम्पत्तिको संरक्षण, स्रोत साधनको प्राप्ति र उपयोग, शासकीय प्रवन्ध, स्रोत सुनिश्चितता र बजेट व्यवस्थापन र विकास प्रशासन र सोको कार्यान्वयन, अनुदान वितरण तथा अनुगमन, सेवा प्रवाह, स्थानीय प्रशासन, जवाफदेहिता र सुशासन लगायतका विषयमा सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ।

४. वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापन र लेखा उत्तरदायी अधिकृतको जिम्मेवारी

नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानबमोजिम सही र यथार्थ हुने गरी वित्तीय प्रतिवेदन तयार गर्ने तथा जालसाजी वा अन्य गल्तीका कारण वित्तीय प्रतिवेदन सारभूतरूपमा गलत आँकडारहित स्वरूपमा बन्ने गरी आवश्यक आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागू गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय सरकारमा रहेको छ। गाउँकार्यपालिका अध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत पालिकाको वित्तीय प्रतिवेदन प्रक्रियाको अनुगमनका लागि जिम्मेवार रहेका छन्।

५. वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणउपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

वित्तीय प्रतिवेदन समग्रमा जालसाजी वा त्रुटिका कारण सारभूत रूपमा गलत आकडा रहित रहेको छ भनी यथोचित आश्वस्तता प्राप्त गरी राय सहितको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो।लेखापरीक्षणमा यथोचित आश्वस्तताले उच्च स्तरको आश्वस्तता प्रदान गरेको हुन्छ। लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेको नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गरिएको छ। यसरी लेखापरीक्षण गरिएको अवस्थामा समेत आन्तरिक नियन्त्रण र वित्तीय प्रतिवेदनको प्रकृति, लेखापरीक्षणका विधि तथा लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न लागेको समय जस्ता लेखापरीक्षणका अन्तर्निहित सीमाहरूका कारण वित्तीय विवरण वा आर्थिक कारोबारमा भएका सबै प्रकारका जालसाजी वा त्रुटि पत्ता लाग्न सक्ने निश्चितता हुदैन। वित्तीय विवरणका उपयोगकर्ताले सामान्यतया गर्ने आर्थिक निर्णयमा फरक पार्ने अवस्था देखिएका जालसाजी वा त्रुटिका एक वा समग्र सूचनालाई सारभूत रूपमा गलत आकडा मानिएको छ।

(श्याम प्रसाद भण्डारी)
नायब महालेखापरीक्षक

बेरुजु वर्गीकरण

चालु वर्षको बेरुजु

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट सम्परीक्षण			प्रतिक्रियाबाट थप बेरुजु रकम	बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
										असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम		दफा संख्या		रकम	असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			सैद्धान्तिक	लगती								
९७	३८	१३,४६,२७०	०	३१	५,८४,२१५	०	९७	७	७,६२,०५५	१,९५,७४०	३,७९,८२८	१,४६,४८७	०	०	५,२६,३१५	४०,०००

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फस्यौंट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
पर्वत	७,३३,८७,९०४	०	२,१०,६२०	७,३१,७७,२८४	०	७,६२,०५५	७,३९,३९,३३९

बेरुजु सम्परीक्षणको विवरण

क्र.सं	आर्थिक वर्ष	बेरुजुको व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
१	२०८१/८२	विद्यालय लेखापरीक्षण अनुदानः	२,९०,०००
२	२०८१/८२	वित्तीय विवरण परीक्षण तर्फ:	९८५
३	२०८१/८२	पेश्की व्यवस्थापन तर्फ:	१,००,०००
४	२०८१/८२	पारिश्रमिक करकट्टीः	७५,६००
५	२०८१/८२	दिवा खाजा कार्यक्रमः	८०,४९०

६	२०८१/८२	ठेक्का नं. BRM-PAR-W-NCB-AH-05-081-82 Construction of Auditorium Hall and Beautification work in Wahaki Namuna Ma.Vi. सम्बन्धमाः	३०,०००
७	२०८१/८२	कार्यक्रम खर्च परीक्षण :	७,१४०
		जम्मा	५८४२१५
८	२०८०/८१	ठेक्का नं. २०७९।८०-०३ (प्रशासकिय भवन कम्पाउण्डिङ्ग वाल तथा फ्लोरिङ्ग):	२,१०,६२०
जम्मा			७,९४,८३५

विहादी गाउँपालिका, पर्बत

(८०४४२५०५३००)

बिहादी गाउँपालिका , पर्वत

परिचय

१ **परिचय**

(क) कार्यालय परिचय :- स्थानीय शासन पद्धति सुदृढ गरी विधायिकी, कार्यकारिणी र न्यायिक अभ्यास संस्थागत गर्दै स्थानीय सरकार संचालन गर्न यस पालिकाको स्थापना भएको हो।स्थानीय सरकारले सञ्चालन गर्ने कार्यमा सहकारिता, सह–अस्तित्व र समन्व प्रवर्दन गर्नु र स्थानीय सरकारका काममा जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी नागरिकलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नु पालिकाको उद्देश्य रहेको छ । यस पालिकामा ६ वडा रहेको छ भने क्षेत्रफल ४४.८ वर्ग किलोमिटर, १०८२८ जनसंख्या तथा २७२३ घरधुरी रहेको छ ।

(ख) लेखापरीक्षणको उद्देश्य :- लेखापरीक्षण गरिने निकायको वित्तीय विवरण तथा कारोबारको परीक्षण गरी उचित आश्वस्तता (Reasonable Assurance) प्रदान गर्नु वित्तीय लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो । यस कार्यालयको आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को सबै प्रकारका आर्थिक कारोबारको परीक्षण एवं प्रचलित कानुनको परिपालनाको मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ।

(ग) लेखापरीक्षणको क्षेत्र र अवधि :- यस कार्यालयको विनियोजन, राजस्व, धरौटी, कोष तथा अन्य आय-व्यय, मौज्दात हिसाब, वित्तीय व्यवस्थापन, कार्यक्रम सञ्चालन, जिन्सी व्यवस्थापन, जनशक्ति व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाह लगायत आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा सञ्चालित क्रियाकलापलाई लेखापरीक्षण क्षेत्रमा समावेश गरिएको छ । स्थलगत लेखापरीक्षणको अवधि २०८२।१०।०९ देखि २०८२।१०।१७ सम्म रहेको छ ।

(घ) लेखापरीक्षण विधि :- लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड तथा मार्गदर्शनमा नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा कार्यालयले स्वीकृत गरेको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजनाका आधारमा निकायको आन्तरिक नियन्त्रणको परीक्षण तथा विश्लेषणात्मक र विस्तृत परीक्षण विधि अवलम्वनबाट लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । लेखापरीक्षण गर्दा देखिएका व्यहोरा सम्बन्धमा कार्यालय प्रमुख तथा लेखा प्रमुख लगायतका पदाधिकारीहरूसँग छलफल सम्पन्न गरी कायम भएका व्यहोराहरू यस प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ ।

(ङ) लेखापरीक्षणको सीमा :- लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड, २०७७ तथा मार्गदर्शनमा नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (NAMS) अवलम्बन गरी स्वीकृत भएको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजना, लेखापरीक्षण गरिएको निकायबाट पेश भएका लेखा एवं सोसँग सम्बन्धित कागजात, विवरण, लिखित प्रतिनिधित्व पत्र, लेखापरीक्षण अनुबन्ध पत्र समेतको आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । आम्दानी तथा खर्चलाई नतिजासँग तुलना गरी विश्लेषण गर्नका लागि पर्याप्त भौतिक एवं स्थलगत अवलोकन गर्न भौगोलिक कठिनाइ, समय सीमा, स्रोतको उपलब्धता, प्रमाणको प्रकृति तथा पहुँच जस्ता अन्तर्निहित जोखिमहरु सीमाको रुपमा रहेका छन् । सारभूत रूपमा उल्लेखनीय नदेखिएका व्यहोरालाई प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छैन ।

(च) आर्थिक कारोबारको स्थिति :- कार्यालयको विनियोजन, राजस्व, धरौटी, अन्य कारोबारतर्फको गरी जम्मा रु.७४ करोड ८३ लाख ३१ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ । सो को विस्तृत विवरण अनुसूची -१ मा संलग्न छ ।

(छ) लेखापरीक्षणमा परीक्षण गरिएका मुख्य विषयहरु :- लेखापरीक्षण योजना अनुसार परीक्षण गरिएका विषयहरु अनुसूची – २ मा संलग्न छ ।

(ज) लेखापरीक्षणको क्रममा असुली :- लेखापरीक्षणको क्रममा निम्नानुसारको रु. २६५३६६.० असुल भइ दाखिला प्रमाण पेश भएको छ ।

सि.नं	बिवरण	रकम रु.
१	मृत्यू भएका व्यक्तिहरुको सामाजिक सुरक्षा रकम बैंक मार्फत फिर्ता भएको ।	२६५३६६

लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरु

२ **आर्थिक विवरण र अभिलेख तर्फः**

२.१ वित्तीय प्रतिवेदनः स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को नियम ७२(२) मा नेपाल सरकारले निर्धारण गरे बमोजिमको आय र व्ययको वर्गीकरण तथा खर्च शीर्षक सम्बन्धी व्यवस्था अवलम्बन गर्नुपर्ने तथा नियम ७६(२) मा महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भए बमोजिमको ढाँचामा लेखा राख्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। पालिकाले महालेखापरीक्षकबाट मिति २०७९।८।२० मा स्वीकृत भएको सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (NPSAS) अनुसार लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन गर्नुपर्दछ। पालिकाले उपलव्ध गराएको स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं२७०) सम्बन्धमा निम्नअनुसार देखिएको छ। सुत्रानुसारको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन अनुसूचीमा राखिएको छ।

प्राप्ति			भुक्तानी		
विवरण	रकम	रकम	विवरण	रकम	रकम
सुरु मौज्दात			चालु खर्च		
१.संचित कोष	२७,८३०,५९५.२८	२७,८३०,५९५.२८	१. पालिका तर्फ	८७,४१४,०३५.४१	८७,४१४,०३५.४१
२.धरौटी	३,३२४,७४७.८४	३,३२४,७४७.८४	२. संघीय सशर्त	१८०,६८२,५९३.३१	१८०,६८२,५९३.३१
३.कार्यसञ्चालन कोष	३,७९२,१७१.७१	३,७९२,१७१.७१	३. संघीय विशेष		
४. अन्य कोष (विपद)	४४१,१९१.७८	४४१,१९१.७८	४. प्रदेश सशर्त		
यस वर्षको आय			५. प्रदेश विशेष		
१.आन्तरिक आय	४,४६९,२७०.८१	४,४६९,२७०.८१	पुँजीगत खर्च		
२. वित्तीय हस्तान्तरण (संघ)			१. पालिका तर्फ	४२,००७,२५८.००	४२,००७,२५८.००
क) समानीकरण अनुदान	७०,१०४,६४०.००	७०,१०४,६४०.००	२. संघीय सशर्त	१६,११०,४५२.००	१६,११०,४५२.००
ख) राजस्व बाँडफाँट	५६,३४८,८६०.२७	५६,३४८,८६०.२७	३. संघीय विशेष	११,९२४,५४१.००	११,९२४,५४१.००
ग) सशर्त अनुदान	२२४,८६५,४९०.००	२२४,८६५,४९०.००	४. संघीय समपुरक	११.०८२.८५९.००	११.०८२.८५९.००
घ) समपुरक अनुदान	११,८०७,४४४.००	११,८०७,४४४.००	५. प्रदेश सशर्त	२,४७९,०००.००	२,४७९,०००.००
ङ) विशेष अनुदान	१४,००८,०१६.००	१४,००८,०१६.००	६. प्रदेश विशेष		
च) रोयल्टी	५,४०८,४४६.९९	५,४०८,४४६.९९	७. प्रदेश समपुरक	३,४७२,७५८.००	३,४७२,७५८.००
छ) अन्य			अन्तर सरकारी अख्तियारी (संघ)		
३. वित्तीय हस्तान्तरण (प्रदेश)			क) सामाजिक सुरक्षा	८०,०३५.१०४.२२	८०,०३५.१०४.२२
क) समानीकरण अनुदान	८,९०६,०००.००	८,९०६,०००.००	स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार	६३०,०००.००	६३०,०००.००
ख) राजस्व बाँडफाँट	२,९४३,६०९.३५	२,९४३,६०९.३५			
ग) सशर्त अनुदान	२,४७९,०००.००	२,४७९,०००.००	अन्तर सरकारी अख्तियारी (प्रदेश)		
घ) समपुरक अनुदान	४,१८८,०००.००	४,१८८,०००.००	ऋण फिर्ता(साँवा)		
ङ) विशेष अनुदान			ऋणको ब्याज भुक्तानी		
च) रोयल्टी			धरौटी फिर्ता तथा सदर स्याहा	७१२,६८२.११	७१२,६८२.११
छ) अन्य			कार्यसञ्चालन कोषबाट भएको खर्च	५,५७१,७७४.००	५,५७१,७७४.००
४. अन्तर सरकारी अख्तियारी (संघ)			अन्य कोषबाट भएको खर्च (विपद)	१,३१६,६७५.००	१,३१६,६७५.००
क) सामाजिक सुरक्षा	८०,०३५,१०४.२२	८०,०३५,१०४.२२	गैरसरकारी संस्थाबाट		

			सञ्चालित योजना		
स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार	६३०,०००.००	६३०,०००.००	अन्य सहयोगमा सञ्चालित योजना		
विद्यालय शिक्षा क्षेत्र सुधार योजना			अन्य खर्च भएमा		
५. अन्तर सरकारी अख्तियारी (प्रदेश)			अनुदान फिर्ता		
६. ऋण/ वित्तीय व्यवस्था			१. संघ तर्फ		
७. धरौटी आय	३,३८९,१८९.००	३,३८९,१८९.००	क) सशर्त अनुदान	२८,०७६,२३६.६९	२८,०७६,२३६.६९
८. कार्यसञ्चालन कोष आय	६,७३८,७५८.००	६,७३८,७५८.००	ख) विशेष अनुदान	२०,८३४.७५	२०,८३४.७५
९. अन्य कोषको आय (प्रकोप)	१,५००,०००.००	१,५००,०००.००	ग) समपुरक अनुदान	७२४,५८५.००	७२४,५८५.००
१०. गैरसरकारी संस्थाबाट सञ्चालित योजना			२. प्रदेश तर्फ		
११. अन्य सहयोगमा प्राप्त सञ्चालित योजना			क) सशर्त अनुदान		
१२. अन्य आय भएमा			ख) विशेष अनुदान		
			ग) समपुरक अनुदान	७१५,२४२,००	७१५,२४२,००
			अन्तिम मौज्दात		
			१. संचित कोषको मौज्दात	४६,५८६,३३७.२९	४६,५८६,३३७.२९
			२. धरौटी	६,००१,२५४.७३	६,००१,२५४.७३
			३. कार्यसञ्चालनकोष	४,९५९,१५५.७१	४,९५९,१५५.७१
			४. अन्यकोष (विपद्)	६२४,५१६.७८	६२४,५१६.७८
जम्मा	५३३,२१०,५३५.२५	५३३,२१०,५३५.२५	जम्मा	५३३,२१०,५३५.२५	५३३,२१०,५३५.२५

स्थानीय तहले सञ्चित कोषमा गत विगतको बाँकी यस वर्ष प्राप्त रकम, सञ्चित कोषबाट भएको खर्च तथा खर्च नभइ बाँकी रहेको रकम स्पष्ट देखिने गरी खाता राखेको छैन भने स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (NPSAS अनुरूप) म.ले.प.फा.नं. २७० ले समेत आय व्ययको अवस्था यथार्थपरक बनाउनुपर्दछ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को नियम ७२(२) मा नेपाल सरकारले निर्धारण गरे बमोजिमको आय र व्ययको वर्गीकरण तथा खर्च शीर्षक सम्बन्धी व्यवस्था अवलम्बन गर्नुपर्ने तथा नियम ७६(२) मा महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भए बमोजिमको ढाँचामा लेखा राख्नुपर्ने व्यवस्था गरेकोमा पालिकाले २०७९।८।२० मा महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भएको NEPSAS based ढाँचामा प्रतिवेदन तथा लेखाङ्कन गरेको देखिएन।

एकीकृत आर्थिक संकेत वर्गीकरण तथा व्याख्या, २०७४ अनुसार चालु र पुँजीगत शीर्षकमा रकम विनियोजन गरी खर्च गर्नुपर्नेमा कतिपय कार्यक्रम चालु शीर्षकबाट गर्नुपर्नेमा कतिपय पुँजीगत शीर्षक र पुँजीगत शीर्षकबाट गर्नुपर्नेमा चालु शीर्षकबाट खर्च भएकोले उक्त

ब्याख्या अनुसार बजेट तयार तथा कार्यान्वयन भएको छैन। अतः खर्च शीर्षकले यथार्थ शीर्षकगत खर्च रकमको विवरण दिन सक्ने अवस्था देखिदैन।

(विस्तृत विवरण बेरूजु दफा २.१ सँग सम्बन्धित अनुसूचीमा संलग्न छ ।)

२.२ **वित्तीय विवरणको यथार्थता :** पालिकाको आर्थिक कार्यप्रणालीको लेखाङ्कनको गर्न स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) प्रयोगमा रहेको छ । आर्थिक कारोबार गर्दा सुत्रको प्रयोग गरी सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवदेन गर्नुपर्दछ भने सोही प्रणालीबाट स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७०) तयार गर्नुपर्छ । पालिकाले ज्येष्ठ नागरिक सम्मान र सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको रु.८००३५१०४ र स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको रु.६३०००० सहित जम्मा रु.८०६६५१०४ सुत्रमा लेखाङ्कन गरेको छैन । जसले गर्दा सुत्रबाट तयार भएको वित्तीय विवरणसमेत पूर्ण नहुँदा पालिकाको आर्थिक अवस्था यथार्थपरक बनाउनुपर्दछ ।

३ **त्रैमासिक पुँजीगत खर्चः**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायीत्व नियमावली, २०७७ को नियम २३ बमोजिम स्वीकृत भएको कार्यक्रममा नियम २५ बमोजिम त्रैमासिक प्रगति विवरण वनाई पेश गर्नुपर्ने र त्रैमासिक कार्यलक्ष्य तथा कर्यक्रम बमोजिम कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले उपलव्ध गराएको विवरण अनुसार त्रैमासिक खर्चको स्थिति देहाय बमोजिम छ । वर्षान्तमा हतारमा काम गराउँदा कामको गुणस्तरमा असर पर्ने देखिएकोले नियममा भएको व्यवस्था अनुरुप असारमा खर्च गर्ने परिपाटीमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ । रु.हजारमा

क्र.सं.	बजेट उपशीर्षक	कुल खर्च	त्रैमासिक खर्च				
			प्रथम	दोस्रो	तेस्रो	चौथो	आषाढ महिना
१	पुँजीगत	८७०७६	०	२३४३	८७४	८३८६०	६५४०४
	जम्मा	१००	०	२.७	१	९६.३०	७५

पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार वार्षिक खर्च भएको कुल रकममध्ये प्रथम त्रैमासिकमा ० प्रतिशत, दोश्रो त्रैमासिकमा २.७ प्रतिशत, तेश्रो त्रैमासिकमा १ प्रतिशत र चौथो त्रैमासिकमा ९६.३० प्रतिशत खर्च गरेको देखिएको छ । यसरी नै असार महिनामा मात्र ७५ प्रतिशत खर्च देखिनुले असारमा आएर खर्चको चाप बढेको देखिएकाले सन्तुलित खर्च ब्यवस्थापन भएको देखिएन । स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार त्रैमासिक रुपमा सन्तुलित खर्च हुने गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनुपर्दछ । असार महिनामा मात्र ७५ प्रतिशत खर्च भएको देखिएकोले वर्षान्तको अन्तमा खर्च गर्ने परिपाटीमा सुधार भएको देखिदैन । खर्च गर्ने अख्तियारी समयमा नै प्राप्त हुँदा समेत वर्षको अन्त्यमा मात्र खर्च गर्ने परिपाटीलाई सुधार गर्नुपर्दछ ।

४ **बजेट तथा कार्यक्रम तर्फ:**

४.१ **रकमान्तर :** स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ७९ मा कार्यपालिकाको निर्णयवाट कुनै शीर्षकमा विनियोजित बजेटबाट पूंजिगत शीर्षकमा बढीमा २५% सम्म रकमान्तर गर्न सकिने व्यवस्था छ। साथै पालिकाको विनियोजन ऐन, २०८१ को दफा ३ मा कार्यपालिकाले एक शीर्षकबाट अर्को शीर्षकमा बढीमा १०% सम्म रकमान्तर गर्न सक्ने तर पूँजीगत शीर्षकमा विनियोजित बजेटबाट चालु खर्चमा रकमान्तर गर्न नसकिने व्यवस्था छ । पालिकाले यस वर्ष विभिन्न ३८ शीर्षकबाट १ करोड १७ लाख १९ हजार ६६७ घटाएको तथा १११ शीर्षकबाट १ करोड १७ लाख १९ हजार ६६७ बजेट थप गरिएको देखिन्छ । यसरी बजेट रकमान्तर तथा श्रोतान्तर गरिएको अंक सुरुवाती बजेटको तुलनामा ५% हुने देखिन्छ । रकम थप गरिएका योजनाहरुमा कतिपय चालु प्रकृतिका खर्चहरु रहेको देखिन्छ । कानूनले तोकेको भन्दा बढी मात्रामा रकमान्तर गर्दा बजेट उपशीर्षकअनुसार खर्च नभएको तथा बजेट खर्च लेख्दा तोकीएको खर्च शीर्षकभन्दा अन्य खर्च शीर्षकबाट भुक्तानी लेखिएको देखिन्छ । वर्षान्तमा ठुलो मात्रामा रकमान्तर तथा श्रोतान्तर गर्दा आर्थिक अनुशासन कमजोर हुन सक्ने हुँदा बजेट बनाउदा नै कार्यन्वयनयोग्य योजनाको छनौट गरी सोही अनुसार बजेट खर्च लेख्ने तथा कानूनले तोकेअनुसार मात्र रकमान्तर तथा श्रोतान्तर गर्नुपर्दछ ।

४.२ **आवधिक योजना :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ बमोजिम पालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको विकासका लागि आवधिक योजना बनाई लागू गर्नेमा यस पालिकाले आवधिक योजना तयार गरेको छैन । आवधिक योजना नहुँदा पालिकाले वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्दा आवधिक योजनाका दीर्घकालीन विषयलाई भन्दा सालवसाली विषयहरुलाई समावेश गरेको देखिन्छ । स्थानीय तहको समग्र विकासका लागि आवधिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

४.३ **बजेट विनियोजन:** आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को पालिकाको कुल बजेट मध्ये चालु र पूँजीगत बजेट देहाय बमोजिम विनियोजन गरेको छ:

कुल बजेट	चालु बजेट रु.	प्रतिशत	पूँजीगत बजेट रु.	प्रतिशत
४६४७९२०००	३३४०८२६६६	७१.७८	१३०७११३३४	२८.१२

उक्त विवरण अनुसार पालिकाको यस आर्थिक वर्षमा कुल रु.४६४७९२०० बजेट विनियोजन भएकोमा चालु तर्फ रु. ३३४०८२६६६ अर्थात ७१.७८ प्रतिशत र पूँजीगत तर्फ रु. १३०७११३३४ अर्थात २८.१२ प्रतिशत बजेट विनियोजन भएको छ ।

४.४ **क्षेत्रगत कार्यक्रम तथा खर्च बिश्लेषण :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६७(१) बमोजिम बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति गठन गरी आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, बजेट तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम, योजना तथा कार्यक्रममा दोहोरोपना हुन नदिई आपसी तादाम्यता तथा परिपूरकता कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था अनुसार अनुगमन गर्नुपर्दछ।

आ.व. : ०८१।८२ अवधी : २०८१।४।१ देखि २०८२।३।३२ रु. हजारमा

मुख्य क्षेत्र	वार्षिक वजेट	खर्च रकम	कुल खर्च मध्ये प्रतिशत	कुल खर्च रकमको खर्च प्रतिशत
आर्थिक विकास	४९४६६५००	३४०५६७५८	६८.६४	९.८९
सामाजिक क्षेत्र	२४७४०५०००	२०१६८६१९८.३१	८१.५२	५८.६१
पूर्वाधार विकास क्षेत्र	५७९१७१६७	४००६०४६१	६९.१६	११.६४
वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	२३६९६६७	२२५८३८९	९५.३	०.६६
संस्थागत विकास र सेवा प्रवाह	१८०००००	१५०२००	०.३५	०.०४३
वित्तीय व्यवस्थापन र सुशासन	१०८८४०००	७९४०१४१	७२.९५	२.३
कार्य सञ्चालन तथा प्रशासनिक खर्च	७४९५१६६७	५७९३८४९०.४१	७७.३	१६.८३
जम्मा	४४४७९१०००	३४४०९०६३७.७२	७७.३५	

माथि उल्लिखित तालिका अनुसार सामाजिक विकास क्षेत्रमा सबैभन्दा बढी ५८.६१ प्रतिशत र सुशासन तथा अन्तरसम्बन्धित क्षेत्रमा सबैभन्दा न्यून २.३ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ । आर्थिक विकासमा ९.९ प्रतिशत, र कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक क्षेत्रमा १६.८३ प्रतिशत देखिन्छ । पूर्वाधार विकास क्षेत्रको बजेट लगायत पूँजीगत काममा विनियोजित बजेटबाट चेतनामूलक तालिम कार्यक्रमजस्ता कार्यक्रम भएको देखिन्छ । पालिकाले उल्लिखित बजेट क्षेत्र अनुसार विनियोजित बजेटलाई सम्बन्धित क्षेत्रमा मात्र खर्च नगरेकोले उल्लिखित खर्च प्रतिशत वास्तविक भएको भनी विश्वस्त हुन सकिएन । पालिकाले आवश्यकता विश्लेषण गरी बजेट विनियोजन गर्ने र सोही अनुसार मात्र खर्च गर्ने गर्नुपर्दछ ।

४.५ **योजनाको प्राथमिकीकरण :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २४ मा स्थानीय तहले आवधिक योजना बनाई लागू गर्नुपर्ने उल्लेख गरेको छ । स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ को दफा ५.२.४ सँग सम्बन्धित अनुसूची ३ मा आयोजना प्राथमिकीकरणका आधारहरू गरिबी निवारण, उत्पादनमूलक रोजगारी, लागत सहभागिता, स्थानीय स्रोत र साधन, समावेशी विकास, दिगो वातावरण संरक्षण एवम् भाषिक र सांस्कृतिक विकास उल्लेख गरेको छ र सोही अनुसार गणना गरी प्राथमिकता आधारमा

योजना छनौट गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। तर पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ मा निम्नअनुसार ६ वडाको लागि १२० वडागत र ४८ पालिकास्तरका कुल १६८ योजनामा वजेट विनियोजन गरेको छ।

क्र. सं.	कार्यक्रमको नाम	योजना सङ्ख्या	रु.२० लाखमाथिका योजना सङ्ख्या	रु.५ लाखदेखि २० लाख सम्मका योजना सङ्ख्या	रु.५लाखभन्दा कमका योजना सङ्ख्या
१.	पालिकास्तरीय	४८	८	२	३८
२.	वडास्तरीय	१२०	०	७	११३
	जम्मा	१६८	८	९	१५१

उपर्युक्त विवरणअनुसार पालिकाले १५१ साना र वितरणमुखी योजनाहरु सञ्चालन गरेको देखिन्छ । जसले गर्दा सञ्चालित योजनाबाट दीर्घकालिन प्रतिफल प्राप्त नहुनका साथै चालु प्रकृतिका खर्चमा वृद्धि भै लागत प्रभावी नहुने तथा निर्माण कार्यको गुणस्तरमा समेत प्रश्न उठ्ने गरेको छ । त्यसैगरी यो वर्ष सभाले पारित गरेका १६८ उल्लिखित योजना मध्ये १५५ योजनामात्र कार्यान्वयन भई १३ योजना कार्यान्वयन हुन सकेको देखिएन । तसर्थ पालिकाले योजना वस्तुनिष्ठ तवरले प्राथिमिकीकरण र छनौट गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

४.६ **अबण्डा बजेट :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ बमोजिम स्थानीय आर्थिक अवस्था समेतको आधारमा बजेट तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरणका आधार तयार गरी स्रोत अनुमान तथा सीमा निर्धारणका आधारमा अबण्डा बजेट नराखी आय-व्ययको अनुमान पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ।यस पालिकाले यो वर्ष मागमा आधारित योजनामा रु. १ करोड अबण्डा बजेट व्यवस्था गरी बिभिन्न योजनामा रु.९९७९३३४ खर्च गरेको छ। तोकमा आधारित खेलकुद तिज गित बाटो निर्माण आमा समुह सास्कृतिक कार्यक्रम लगायतमा गरिएको छ।जसले गर्दा वित्तीय अनुशासन र पारदर्शिता कायम भएको छैन।तसर्थ बजेट खर्चलाई पारदर्शिता र पद्धतीमा आधारित बनाउनुपर्दछ।

४.७ **बजेट पेश, पारित र अख्तियारी :** स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ म स्थानीय तहले आगामी आर्थिक वर्षको राजश्व र व्ययको अनुमान कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराई असार १० गते भित्र पेश गर्ने र यसरी पेश भएको बजेट छलफल गरी असार मसान्तभित्र सभाबाट पारित गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । सोही ऐनको दफा ७३ मा सभाबाट बजेट स्वीकृत भएको ७ दिनभित्र स्थानीय तहका प्रमुखले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यस स्थानीय तहमा उपप्रमुख श्री मिना शर्मा तिवारीले मिति २०८१।०३।०९ गते ४६ करोड ४७ लाख ९२ हजारको बजेट सभा समक्ष पेश गरेकोमा ४६ करोड ४७ लाख ९२ हजारको बजेट मिति २०८१।०३।०९ मा पारित भएको छ । यसैगरी स्थानीय तहका प्रमुखले मिति २०८१।०४।०७ मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गरेको देखिन्छ । कानूनले तोकेको समयमा आय र व्ययको अनुमान पेश गरी पारित गर्ने र अख्तियारी दिने कार्यलाई निरन्तरता दिनुपर्दछ ।

५ खर्च विश्लेषणः

पालिकाले यसवर्ष कुल आन्तरिक आयबाट रु. २३८२४८८ अ.ल्या. आन्तरिक श्रोत रु. २७८३०५९५ राजस्व बाँडफाँट रु. ६०६१२९०० र अनुदानबाट प्रदेश सरकारबाट रु. १४८५७७५८ संघीय सरकार रु. २८९९०३२९४ समेत रु. ३९५५८७०३५ आम्दानी भएकोमा चालु तर्फ रु. २६८०९६६२९ र पँजीगत तर्फ रु. ८७०७६८६८ समेत रु. ३५५१७३४९७ खर्च भएको छ । खर्च मध्ये आन्तरिक आयको हिस्सा प्रतिशत रहेको छ । यसवर्ष पदाधिकारी सुविधामा रु. २१०८५५० खर्च भएको छ जुन आन्तरिक आयको तुलनामा १३ प्रतिशत घटी रहेको छ । पालिकालाई प्राप्त भएको सबै अनुदान र राजस्व बाँडफाँटको रकमबाट ७३ प्रतिशत चालु र २७ प्रतिशतमात्र पूँजीगत निर्माणमा खर्च भएको देखिन्छ । यसबाट पालिकाहरुले बिकास निर्माण कार्यक्रम संचालनमा न्युन खर्च गरी प्रशासनिक कार्यमा बढी खर्च गरेको देखिन्छ । प्रशासनिक खर्च नियन्त्रण गर्दै प्राप्त अनुदान र राजस्व बाँडफाँटको रकम अधिकरुपमा बिकास निर्माणमा परिचालन गरिनुपर्दछ ।

६ **आर्थिक सहायताः**

पालिकाले स्पष्ट मापदण्ड र कार्यविधि तर्जुमा गरी तथा बजेट विनियोजन गरेर मात्र आर्थिक सहायता वितरण गर्नु पर्दछ। पालिकाले मापदण्ड र कार्यविधि तयार नगरी विभिन्न ३ संघसंस्थालाई रु.५०००० र ६१ व्यक्तिहरुलाई रु.६९२०० आर्थिक सहायता वितरण गरेको छ ।सो रकम क्लव समाजिक संस्था विपन्नलाई दिएको देखिन्छ। उक्त रकम पालिकाको कुल आन्तरिक आय रु.२३८२४८८ को ५ प्रतिशत हुन आउँछ । निश्चित विधि र मापदण्ड बेगर आर्थिक सहायता वितरण गर्ने प्रक्रियामा नियन्त्रण हुनु पर्दछ तथा आन्तरिक आय लाई ध्यान मा राखि आर्थिक सहायता दिनुपर्दछ ।

७ **आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली :**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ बमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । तर पालिकाले त्यस्तो प्रणाली तयार गरी लागु गरेको पाईएन । जसले गर्दा पालिकाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कमजोर रहेको र सोमाथि विश्वस्त हुन सक्ने अवस्था रहेको छैन । यस सम्बन्धमा देखिएका केही व्यहोराहरु देहाय बमोजिम रहेका छन:

● मुल्य अभिबृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम ६ (क) मा ठेक्का सम्झौता र कर भुक्तानीको जानकारी सम्बन्धित आन्तरिक राजस्व कार्यालयलाई नदिएको तथा इटीडिएस पनि पुरा नगरेको देखियो।

● स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १३ बमोजिम आर्थिक वर्ष शुरु हुनुभन्दा पन्ध्र दिन अगाबै पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको निर्माण सामग्री मुल्य, ज्याला, भाडा तथा अन्य महशुलको स्थानीय न्यूनतम दररेट तोक्नुपर्नेमा तोकेको छैन ।

● स्थानीय तहले निर्माण व्यवसायी तथा उपभोक्ता समिति मार्फत कार्य गराएकोमा निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने सामानको गुणस्तर परीक्षण गरेको पाइएन ।

● स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २७ बमोजिम स्थानीय तहले भु-जोखिम संवेदनशीलताका आधारमा जग्गाको उपयोग सम्बन्धी मापदण्ड तोक्नुपर्ने र त्यस्तो मापदण्डको अधिनमा रही तोकेको क्षेत्रमा भवन निर्माण गर्न स्बीकृति दिन सक्ने व्यवस्था भएकोमा यस स्थानीय तहले जग्गाको उपयोग सम्बन्धी मापदण्ड बनाई लागु गरेको देखिएन।

● सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ अनुसार यस वर्ष कार्यसम्पन्न भएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेमा गरेको पाईएन।

● सञ्चालित योजनाको सूचना पाटीमा आय–व्यय, अपेक्षित र वास्तविक लाभका साथै उपभोक्ताको योगदान र कार्यसम्पादन लगायतका विषयमा स्पष्ट गरी सरोकारवाला सहितको सार्वजनिक सुनुवाई र सार्वजनिक परीक्षणलाई अनिवार्य गर्नु गराउनु पर्नेमा अधिकांशतः पालना भएको पाईएन।

● सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) नियमावली, २०६५ अनुसार नागरिक वडापत्र राखेको छैन साथै उल्लेखित सेवाहरुको कार्यान्वयन स्थिति अनुगमन गर्न अनुगमन संयन्त्र तय गरेको छैन।

● यस वर्ष पालिकाले कन्टिन्जेन्सीवाट विभिन्न शीर्षकमा खर्च गरेको भएता पनि योजनागत कन्टिन्जेन्सीको खाता राखेको छैन ।

● आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली २०७७ को नियम ५८ (४) बमोजिम नगद प्राप्त हुने रकम दैनिक रुपमा दाखिला गर्नुपर्ने र दैनिक रुपमा बैंक दाखिला गर्न नसकिने भएमा कार्यालय प्रमुखले कारण उल्लेख गरी सात दिनभित्र बैक् दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा स्थानीय तह अन्तरगतका वडाहरुले कतिपयले पन्ध्र दिन, महिना दिन र कतिपयले २ देखि ३ महिना पछिमात्र दाखिला गर्ने गरेको पाइयो।

● बातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा ३ मा स्थानीय तहले नियमावलीको अनुसुची बमोजिम सडकहरु निर्माण, १०० मि सम्मको पुल, लिफ्ट सिचाई, सडक स्त्तरोनती लगायतका कार्यमा बातावरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने र नगरेमा दफा ३५ बमोजिम रु. ५ लाखसम्म जरिवाना हुने व्यवस्था भएकोमा स्थानीय तह आफैले पालना नगरेको तथा गराएको अभिलेख नराखेको देखियो।

● स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ९७ मा स्थानीय तहले सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण गर्नुपर्ने उल्लेख भएकोमा सोको अभिलेख नराखेको, पालिकाले आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट गर्दा उपभोक्ता समितिको तर्फबाट नगद लागत सहभागिता जुट्ने आयोजनालाई प्राथमिकता दिनुपर्नेमा नदिएको र लागत सहभागिता सहितको लागत अनुमान तयार गरेको देखिएन।

● वजेट तथा वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगति तयार नगरेकोले पालिकाको वजेट, शशर्त तथा विषयगत अनुदानको कार्यक्रम कार्यान्वयनमा आए नआएको र कार्यक्रम अनुसारको प्रगति भए नभएको संवन्धमा एकिन गर्न सकिएन।

● सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ को उपनियम (११) मा निर्माण कार्य सम्पन्न गरिसकेपछि भौतिक संरचनाहरुको विवरण खुलाई अभिलेख राख्नुपर्ने व्यवस्था भएकोमा पालिकाले विगत वर्पदेखि भएको कार्यको लागत नराखेको कारण एकै योजनालाई एक भन्दा बढी वर्षमा विनियोजन हुन सक्ने देखिएको।

● सूचना अधिकारीको काम, कर्तव्य र जिम्मेवारी सम्वन्धी निर्देशिका, २०७३ को दफा २५ मा सूचनाको माग, सो अनुरुप सूचना प्रबाहको अवस्था वा सूचना दिन इन्कार गरेको अभिलेख राख्नुपर्ने जसमा सूचना माग गर्नेको विवरण तथा सूचनाको संक्षिप्त बिबरण आदिको विवरण राख्नुपर्ने उल्लेख भएकोमा सूचना माग र प्रबाहको अभिलेख व्यबस्थापन नगरेको ।

• पालिकाबाट सञ्चालित आयोजनाको मर्मत सम्भारको लागि मर्मत सम्भार कार्यविधि तर्जुमा गरेको पाइएन।

• पालिकाले कृषि तथा पशुसँग सम्बन्धित सामग्री, लघुउद्यम विकास सम्बन्धी सामग्री तथा अन्य अनुदान वितरण गर्दा लाभग्राहीको पहिचान खुल्ने गरी नागरीकता नम्बर तथा सम्पर्क नम्बर समावेश नगरी नाममात्र उल्लेख गरी भरपाई गराई वितरण गर्ने गरेको देखियो ।

• स्थानीय तहले स्थानीय तह भित्रका विद्यालय अनुगमन गर्न मापदण्ड तयार गरी अनुगमन गरेको छैन। मापदण्ड तयार गरी नियमित अनुगमन गर्ने र अनुगमन प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था नरहेको ।

• वडा कार्यालयतथा पालिका अन्तरगत रहेका स्वास्थ्य संस्था, आयूर्वेद अस्पताल भेटेरिनेरी लगायतको शाखामा रहेका जिन्सी सामान सहितको अभिलेख देखिने गरी पालिकाको मुल जिन्सी खाता अध्यावधिक गरेको पाईएन ।

• सोझै खरिद भएको कार्यको पालिका र वडाको कुनै पनि खरिद कार्यमा लागत अनुमान तयार नगरी खरिद गरेको ।

• आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ अनुसार गत विगतमा वेरुजु औल्याइएका विषयका समाधान र वेरुजु फस्यौटको लागि पहल गरेको देखिएन।

तसर्थ पालिकाले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली प्रभावकारी र विश्वसनीय बनाई वित्तीय प्रतिवेदनको शुद्धता कायम गर्दै विषयगत कार्यसम्पादन क्षमताका साथै संस्थागत सुधारका पक्षमा विशेष ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

८ स्थानीय तथ्याङ्क, अभिलेख तथा स्रोत नक्साङ्कन :

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ बमोजिम स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्रको आधारभूत तथ्याङ्क सङ्कलन, अभिलेख र सोको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने तथा आफ्नो क्षेत्रभित्रको शैक्षिक, भौगोलिक अवस्था, प्राकृतिक श्रोत अन्तर्गत खानी, जंगल तथा अन्य श्रोत, पूर्वाधार अन्तर्गत सडक, पुल, खानेपानी लगायतको अभिलेख तथा श्रोत नक्साङ्कन सहितको पालिकाको प्रोफाइल तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले स्थानीय तथ्याङ्क सम्बन्धी नीति, कानून र सोको मापदण्ड बनाएको तथा श्रोत नक्साङ्कन गरेको देखिएन । स्थानीय तहका हरेक प्राथमिकीकरणका क्रियाकलाप सञ्चालनमा तथ्याङ्कले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने हुँदा सोको सङ्कलन र अभिलेख राख्ने कार्यमा पहल हुनु आवश्यक छ ।

९ सफ्टवेयर खरिदः

नेपाल सरकारको सूचना प्रविधि प्रणाली (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) निर्देशिका, २०७१ को बुँदा नं. ४.१ मा कुनै सरकारी निकायले आफ्नो कार्य विद्युतीय माद्यमबाट सञ्चालन गर्नका लागि प्रयोग गर्ने सूचना प्रविधि प्रणालीको निर्माण गर्दा त्यस्तो प्रणाली सम्बन्धी कागजात तयार गरी मानक अनुरुप भए नभएको निर्धारण गर्न सूचना प्रविधि विभागबाट स्वीकृत गराउन पर्ने व्यबस्था रहेको छ। स्थानीय तहले देहाय तालिकामा भए बमोजिम २ वटा सफ्टवेयर खरिद गरी रु.९९२७०५ मा सम्झौता भई खरिद भएको पाईन्छ। यसरी प्राप्त भएको सफ्टवेयर सचालनको लागि सूचना तथा प्रविधि विभागबाट स्वीकृत लिएको देखिएन। यस्ता सफ्टवेयर स्वीकृति लिई प्रयोग गर्नुपर्दछ।

क्र.सं	कार्यक्रमको नाम	खरिद गरेको बर्ष	सफ्टवेयर खरिद खर्च	यो वर्षको बार्षिक मर्मत सभार खर्च	हाल सम्मको मर्मत सभार खर्च
१	डिजिटल नागरिक बडापत्र	२०७८।०७९	४९५५०५	७४३२५.७५	२२२९७७.२५
२	योजना तथा कार्यक्रम सफ्टवेयर	२०७९।०८०	४९७२००	४९७२०	९९४४०

१० वित्तीय विवरण परीक्षण तर्फः

१०.१ **फरक हिसाब :** यस पालिकाले सुत्रबाट तयार गरेको स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७०) ले सबै कारोबार नसमेटेको कारण लेखापरीक्षणका क्रममा पालिकाबाट भएका सबै कारोबार समेटिने गरी एकीकृत आर्थिक विवरण तयार गर्न लगाइएकोमा उक्त दुई विवरणमा देहायअनुसार गत वर्षको जिम्मेवारी रु.७२४७७४०, यस वर्षको प्राप्ति रु. ५९४३९०४३, यस वर्षको भुक्तानी रु.३१५९९५३९ र बैङ्क मौज्दात रु.११५९४९०४ फरक परेको छ । सुत्रमा पालिकाको सम्पूर्ण आर्थिक कारोबारहरु समाविष्ट गरी म.ले.प.फा.नं.२७० ले पालिकाको समष्टिगत आर्थिक कारोबारको यथार्थ अवस्था चित्रण गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

विवरण	गतवर्षको जिम्मेवारी	यसवर्षको प्राप्ति	यसवर्षको भुक्तानी	बैङ्क मौज्दात
सुत्र अनुसारको वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७०)	३५०७८३३५	३७३९२०३३०	३५५१७३४९७	५८१८१२४१
एकीकृत आर्थिक विवरणअनुसार	२७८३०५९५	४३३३५९३७३	३८६७७३०३६	४६५८६३३७
फरक	७२४७७४०	५९४३९०४३	३१५९९५३९	११५९४९०४

१०.२ **फरक जिम्मेवारी :** पालिकाले आफ्नो कारोबारको जिम्मेवारी भिडान गरी हिसाब यकिन गर्नुपर्दछ । पालिकाको गतवर्षको प्रतिवेदन अनुसार रु.४५२०९०८३ मौज्दात रहेकोमा यो वर्ष रु.२७८३०५९५ जिम्मेवारी सारेको छ । जस अनुसार लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको भन्दा रु.१७३७८४८८ घटी जिम्मेवारी सारेको सम्बन्धमा यकिन गरी हिसाब मिलान गर्नुपर्दछ ।

१०.३ **बैङ्क हिसाब विवरण :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७६ अनुसार पालिकाको कारोबार, आय व्ययको लेखा प्रणाली तथा राजस्व र खर्च शीर्षकको वर्गीकरण अनुसार लेखाङ्कन र बैङ्क हिसाब मिलान विवरण (म.ले.प.फा.नं.२१२) तयार गरी हिसाब भिडान समेत गर्नुपर्दछ । पालिकाले बैङ्क हिसाब मिलान विवरण तयार नगरेको कारण वर्षान्तमा स्रेस्ता र बैङ्क मौज्दात देहायअनुसार छ :

खाता	स्रेस्ताअनुसार मौज्दात रु.	बैङ्क स्टेटमेन्टअनुसार वर्षान्तको मौज्दात रु.	फरक रु.
स्थानीय तह सञ्चित कोष खाता	४६५८६३३७.२९	४६५८६३३७.२९	
विविध खर्च खाता	४९५९१५५.७१	४९५९१५५.७१	
विपद व्यवस्थापन खाता	६२४५१६.७८	६२४५१६.७८	
धरौटी	६००१२५४.७३	६००१२५४.७३	
बैङ्क	५८१७१२६४.५१	५८१७१२६४.५१	

पालिकाले म.ले.फा.नं.२१२ तयार गरी स्रेस्ता र बैङ्कबीच फरक नदेखिएकाले समयमा नै हिसाब मिलान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिनु पर्दछ ।

१०.४ ✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-५** को निर्णयले रू **९८५** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	०

११ **कानून निर्माण एवम् कार्यान्वयन तर्फः**

११.१ **कानून निर्माण :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ अनुसार स्थानीय तहहरुले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा ऐन तथा सोको अधिनमा रही नियम, निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाउनु पर्नेमा पालिकाले हालसम्म देहाय बमोजिम कानून निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

क्र.स.	विवरण	संख्या
१	ऐन	१५
२	नियमावली	४
३	कार्यविधि तथा निर्देशिका	२९
४	अन्य	६
जम्मा		५४

पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ सम्म १५ ऐन, ४ नियमावली २९ कार्यविधि तथा निर्देशिका र ६ वटा मापदण्ड गरी जम्मा ५४ वटा कानून निर्माण गरी कार्यान्वियनमा ल्याएको छ । केही कानूनहरु राजपत्रमा प्रकाशन गरेको छैन । तसर्थ उक्त कानूनहरु राजपत्रमा प्रकाशन गरी कार्यान्वियनमा ल्याउनु पर्दछ । कतिपय स्थानीय कानूनहरु संघीय र प्रदेश कानूनसँग प्रतिकूल समेत देखिएकाले स्थानीय कानून तर्जुमा गर्दा संघीय र प्रदेश कानुनसँग अनुकूल गर्ने/गराउने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

११.२ **न्यायिक समिति :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ४६ देखि ५३ सम्म न्यायिक समितिको अधिकार क्षेत्र तथा न्याय सम्पादन प्रक्रियाको व्यवस्था गरेको छ । समितिमा परेको उजुरीमध्ये मेलमिलाप प्रकृतिका आधारमा विवाद दर्ता भएको ३ महिनाभित्र टुङ्गो लगाउने व्यवस्था छ । यसैगरी ऐनको ३३(२) मा उजुरीको जाँझबुझ गरि ३० दिन भित्र प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतले अनुमति दिन सक्ने तथा ऐनको दफा ३७ मा नगर प्रमुख सँग उजुरी दिन सक्ने प्रकृति अनुसार यथाशीघ्र निर्देशन व्यवस्था रहेको छ।

क्र.सं.	उजुरीको प्रकार	गतवर्षको बाँकी	यसवर्ष थप	जम्मा	यो वर्ष फछ्र्यौट	फछ्र्यौट हुन बाँकी	समयमै फछ्र्यौट नहुनुको कारण
१	लेनदेन व्यवहार		१	१	१	०	
२	दायीत्व पुरा गराई पाउँ		१	१	०	१	मुल्तवीमा रहेको
३	जग्गा सँग साँध सिमाना		१	१	१	०	

लेखापरीक्षणको क्रममा न्यायिक समितिको मात्र विवरण अनुसार मुद्दा दर्ता र फछ्र्यौट कारबाही भएको देखियो । त्यसैले न्यायसम्पादन प्रक्रियालाई अभिलेख व्यवस्थित गरी छिटो र प्रभावकारी बनाई ऐनले तोकेको म्यादभित्र फछ्र्यौट वा कारबाहीको टुङ्गो लगाउने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

१२ **योजना तथा बजेट कार्यन्वयन :**

यसवर्ष पालिकामा योजना तथा बजेटमा देखिएका प्रमुख व्यहोराहरु तपशिल बमोजिम रहेका छन ।

• स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ मा पालिकाले आफ्नो अधिकारक्षेत्रभित्रका विषयमा स्थानीयस्तरको विकासका लागि आवधिक, वार्षिक, रणनीतिगत विषय, क्षेत्रगत मध्यमकालीन तथा दीर्घकालीन विकास योजना तयार गरी कार्यान्वियनमा ल्याएको छैन।

• स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रमा कार्यान्वियन हुने आयोजनाको विश्लेषण गरी सम्भाब्य आयोजनाको बैंक खडा गरेको देखिएन ।

• पालिकाले कार्यक्रमगत तथा योजनागत खाता राखेको छैन । साथै पालिकाबाट यस वर्ष संचालित कार्यक्रम तथा योजनाको कार्यान्यियन र सेवा प्रवाह समेतको वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगति विवरण तयार गरेको पाईएन।

• पालिकाले यस वर्ष धेरैजसो योजनाहरुको अनुगमन प्रतिवेदन नराखी भुक्तानी गरेको छ ।

• पालिकाले दीर्घकालिन लाभ हुने र धेरै जनसङ्ख्या लाभानन्वित हुने खालका योजना तर्जुमा गरी कार्यन्वयनमा लगेको देखिएन ।

• पालिकाले योजना तर्जुमा गर्दा स-साना योजनाहरु धेरै बनाएको देखिन्छ।

• पालिकाले दिगो विकासका अन्तराष्ट्रिय लक्ष्यहरुलाई आन्तरिकीकरण गर्न प्रयास गरेको देखिएन।

१३ **पेश्की व्यवस्थापन तर्फः**

१३.१ **गत विगत आ.व.को पेश्की फर्छ्यौट नगरेको :** यस पालिका, कार्यपालिकाको कार्यालयमा गत विगत आ.व मा विभिन्न फर्म तथा कर्मचारीहरुलाई पेश्की दिईएकोमा हालसम्म पनि पेश्की फर्छ्यौट नभएको देखिन्छ ।आर्थिक कार्यबिधि तथा वितीय उत्तरदायित्व ऐन,२०७६ र आर्थिक कार्यबिधि तथा वितीय उत्तरदायित्व नियमावली ,२०७७ को परिच्छेद ५ को नियम ४७ को उपनियम ४ र ५ मा पेश्की फर्छ्यौट सम्बन्धि व्यवस्थामा १५ भित्र पेश्की फर्छ्यौट गर्नुपर्ने र सोको जानाकारी पेश्की लिनेलाई ७ दिनभित्र दिनुपर्ने व्यवस्था छ तर यसरी गत विगत आ.व को पेश्की हालसम्म पनि फर्छ्यौट नगरेको पेश्की रकम नियमानुसार फर्छ्यौट गर्नुपर्दछ । पेश्की लिने र दिने दुबैलाई जिम्मेवार बनाउनुपर्ने देखिन्छ।

१३.२ **पेश्की फरछौट :** आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ४७ (४) अनुसार पेश्की लिने व्यक्ति वा सस्थाले काम सम्पन्न भएको मितिले १५ दिन भित्र पेश्की फरछौट गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यस पालिकाले उपलब्ध गराएको फरछौट गर्न बाँकी पेश्कीको मास्केवारी तथा म.ले.प.फा.नं. २११ अनुसार म्याद नाघेको रु. ४०००० र गत विगत वर्षको फरछौट गर्ने वाँकी १०७४७८६ समेत आर्थिक वर्षको अन्त्यमा रु ११८७७८६ पेश्की फरछौट गर्न बाँकी देखिन्छ । उक्त पेश्की रकम वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली २०७७ को नियम ४७ को उपनियम ४ अनुसार फरछौट गर्नुपर्दछ । चालु आ.व. को म्याद नाघेको निम्नानुसारको पेश्की रकम नियमावलीमा व्यवस्था भए वमोजिम रु.४०००० फरछौट गर्नुपर्ने।

क्र.स.	पेश्कीलिने व्यक्तिको नाम	म्यादनाघेको पेश्की रकम	म्यादननाघेको पेश्की रकम
१	राजु भुसाल	४००००	
३	सातविसेकन्स्ट्रक्सन प्रा.लि		३१८५९३
४	खुर्कोटयुवा क्लव		९९९४३
५	समाज सुधारसामुदायीक अध्धयन केन्द्र		१५००००
६	जिरो देखीवडा सम्मको मोटरबाटो		४०००००
७	शहिद पार्कनि.उ.स.		१०६२५०
	जम्मा रकम	४००००	१०७४७८६

..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-५** को निर्णयले रू **१००,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

पेश्की	४०,०००

१४ **अनुदानको अनुगमनः**

सार्वजनिक निकायबाट उपलब्ध गराईएको अनुदानको सही सदुपयोग भए नभएको यकिन गर्न अनुदान उपलब्ध गराउने निकायले समय समयमा अनुगमन गर्नुपर्दछ । तर पालिकाले देहायअनुसार २२ प्रकारका विभिन्न कृषि तथा पशुपालनमा रु.६४३९३५१ अनुदान खर्च लेखेको छ । तर पालिकाबाट वितरण भएको अनुदानको सहि सदुपयोग भए नभएको सम्बन्धमा अनुगमन तथा सोबाट प्राप्त उपलब्धी मापन गरेको छैन । साथै अनुदान सम्बन्धमा स्थानीय अनुदान नीति तय गरेका समेत छैन ।

क्रम	अनुदानको किसिम	व्यक्ती संख्या
१	एक वडा एक आई पि एम कार्यक्रम	७५ जना
२	स्थानिय लोकल गाई संरक्षण कार्यक्रम	१.५ ला ४३
३	विषादी खरिद कार्यक्र	३१७ जना ले पायको र वितरण कै क्रममा रहेको
४	हलगोरु पाल्ने कृषकलाई अनुदान	३०
५	बाख्रा तथा बंगुरको खोर निर्माण तथा सुधार कार्यक्रम	१९
६	तरकारी विउ तथा मिनिकिट वितरण कार्यक्रम	३२१ जना
७	व्यवसायिक किसानलाई क्यारेट वितरण कार्यक्रम	२९०
८	भकारो सुधार कार्यक्रम	
९	प्राङ्गारिक खेतिका लागि जैविक मल तथा सामाग्री वितरण कार्यक्रम	२५ kg-६५ वोरा २kg-१५०० प्याकेट कालो ड्रम १०० पिस ई एम झोल २००
१०	५० % अनुदानमा मिनिटिलर वितरण कार्यक्रम	३१
११	५० % अनुदानमा कुटानि पिसानी मिल वितरण कार्यक्रम	२६
१२	५०% अनुदानमा मौरी घार वितरण कार्यक्रम	५०० घार वितरण
१३	५०% अनुदानमा मल्चिङ्ग प्लाष्टिक तथा स्प्रे वितरण कार्यक्रम	मल्चिङ्ग प्लाष्टिक ३० रोल स्प्रे ५० पिस
१४	कृषकलाई पशु पालन सम्बन्धि तालिम	४३
१५	दुध ढुवानीमा अनुदान(प्रति लि.५ रुपैया)	२ सहकारी संस्थामा आवद्ध ५० जना कृषकहरु
१६	९०% अनुदानमा घाँसका विउ तथा वेर्ना वितरण	२७ जना दर्तावाला फर्म र ६ वटा वडा कार्यालयबाट वितरण भएको

तसर्थ अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाई संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहबाट वितरण हुने अनुदानमा दोहोरोपना नहुने गरी अनुदानग्राहीको जीबनस्तरमा सुधार आएको यकिन गरी रकमको पूर्ण सदुपयोग गराउनेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

१५ अनुदान प्राप्ती, फिर्ता र उपयोगः

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ४५ मा संघीय संचित कोषबाट स्थानीय तहमा हस्तान्तण भएको अनुदानमध्ये सशर्त अनुदान, समपुरक अनुदान र विशेष अनुदानको रकम सोही आर्थिक वर्षभित्र संघीय संचित कोषमा फिर्ता गर्नुपर्ने उल्लेख छ । संघीय सरकारलाई फिर्ता गर्नुपर्ने रु.३०८८४५६६.६९ रकम फिर्ता गरेको छ । खर्च हुन नसकेका अनुदान रकमहरु समयमा नै फिर्ता कार्यलाई निरन्तरता दिनु पर्दछ ।

अनुदान प्रदान गर्ने निकाय	अनुदानको प्रकार	प्राप्त रकम	खर्च रकम	बाँकी रकम
संघीय सरकार	शसर्त	२२४८६७४९०	१९६७९४८३७.३१	२८०७६२३६.६९
	विषेश	१४००८०१६	११९२४५४१	२०८३४७५
	समपुरक	११८०७४४४	११०८२८५९	७२४८५५
	अन्य			
प्रदेश सरकार	शसर्त	२४७९०००	२४७९०००	०
	समपुरक	४१८८०००	३४७२७५१	७१५२४२
	जम्मा	२५७३४९९५०	२२५७५३९८८	३१५९९८०९

यस्तै गण्डकी प्रदेशको आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ४० अनुसार प्रदेश सरकारबाट पालिकालाई हस्तान्तरण भएका उल्लिखित अनुदानहरु मध्ये खर्च हुन नसकी बाँकी रहेको रकम प्रदेश संचित कोषमा फिर्ता गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यसवर्ष प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकम मध्ये रु.७१५२४२ फिर्ता गर्नुपर्ने यथा समयमा भएको पाइन्छ । यस कार्यलाई निरन्तरता दिनुपर्दछ ।

१६ **विज्ञापन प्रकाशन तथा प्रशारण कार्यः**

विज्ञापन (नियमन गर्ने) ऐन, २०७६ को दफा २१ को उपदफा २ ख र विज्ञापन नियमन गर्ने (पहिलो संशोधन) नियामावली, २०७७ को नियम ६ क को उपदफा ३ मा संचारमाध्यम वा विज्ञापन एजेन्सीलाई रकम भुक्तानी गर्नुअघि ऐनको दफा २१ को खण्ड ख बमोजिम रकम कट्टा गर्नुपर्ने र उपनियम ४ मा उपनियम ३ बमोजिम कट्टा गरीएको ३ प्रतिशत रकम बोर्डको कोषमा जम्मा गरी सोको जानकारी बोर्डलाई दिनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । साथै विज्ञापन नियमन गर्ने (पहिलो संशोधन) नियामावली, २०८० को नियम ५ ग मा सरकारी निकायले विज्ञापन वा सूचना प्रकाशन तथा प्रशारण गर्दा ऐनको दफा ३२ बमोजिम बिज्ञापन बोर्ड मार्फत गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यस वर्ष गाउँपालिका चालूतर्फ रु. १२ लाख बजेट व्यवस्थापन गरी रु. ११८६७३३ खर्च गरेको देखियो । उक्त खर्च बराबरको कार्य विज्ञापन (नियमन गर्ने) ऐन बमोजिम बिज्ञापन बोर्डमार्फत गराएको देखिएन । साथै उक्त रकमको विज्ञापन नियमन गर्ने (पहिलो संशोधन) नियामावली बमोजिम ३ प्रतिशतले हुने रकम रु.३५६०१ बोर्डको कोषमा जम्मा हुने अवस्था देखिएन । पालिकाले कानूनमा उल्लेख भए बमोजिम विज्ञापन वा सूचना प्रकाशन तथा प्रशारण गर्दा विज्ञापन बोर्ड मार्फत गर्नुपर्दछ । साथै गोरखापत्रले वार्षिक रुपमा सरकारी निकायबाट प्रकाशन हुने विज्ञापनमा २५ देखि ४० प्रतिशत सम्म छुट दिने व्यवस्था गरेबमोजिम अन्य सरकारी निकायले उक्त छुट प्राप्त गरेको छ भने पालिकाले विभिन्न संचार गृह बाट २५ प्रतिशत छुट प्राप्त गरेपनि अन्यबाट प्राप्त गरेको देखिदैन । कानून बमोजिम सुचना प्रकाशन गर्दा विज्ञापन बोर्डबाट गराई मितव्ययी खर्च प्रणाली अवलम्वन गर्नुपर्दछ ।

१७ **फोहरमैला व्यवस्थापन :**

फोहरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०६८ अनुसार स्थानीय तहहरुले स्रोतमै फोहोरमैलाको वर्गीकरण गर्न लगाई सोही अनुसार सङ्कलन र व्यवस्थापन गर्ने कार्यको शुरुवात गर्न नसकेको कारण फोहोरमैला व्यवस्थापनमा जटिलता देखिएको छ । यस कार्यलाई अघि बढाउन पालिकाले सेतीबेनी झङ्गायङग बाच्छा पोखरा चौर रानीपानी जस्ता बजार क्षेत्रमा फोहर व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ। फोहोरमैला को वर्गिकरण गरेको छैन। फोहोरमैलाको उत्सर्जन हुने स्रोतमा नै वर्गीकरण गरी कुहिने, नकुहिने, सिसाजन्य, अस्पतालबाट उत्पादित र इ-वेष्ट लगायतका फोहोर वर्गीकरण गरी पर्याप्त व्यवस्थापन गरेको देखिएन । फोहरमैलाको उचित व्यवस्थापन गरी पालिकाको पर्यावरणलाई स्वच्छ राख्नुपर्दछ ।

१८ **संगठन तथा कर्मचारी व्यवस्थापन तर्फः**

१८.१ **तलबी प्रतिवेदन :** निजामती सेवा ऐन, २०४९, स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा तलबी प्रतिवेदन पारित गराएर मात्र तलब खर्च लेख्नु पर्ने उल्लेख छ । पालिकाले यो वर्ष तलबी प्रतिवेदन पारित नगराई सङ्घीय सरकारबाट हस्तान्तरित चालु अन्तर्गत स्वास्थ्य तर्फ ४० स्वास्थ्यकर्मी तथा कर्मचारीको रु.२२९८०२७५ र ४२ पालिकाका कर्मचारीको रु.१७८३०७३० समेत रु.४०८११००५ खर्च लेखेको छ । तलबी प्रतिवेदन पारित नगरी खर्च लेख्न पाउने भन्दा बढी तलब भत्ता ग्रेड भुक्तानी हुन सक्ने तथा लेखापरीक्षणको क्रममा भुक्तानीको तुलना गर्न नसकिने भएकोले तलबी प्रतिवेदन पारित गराएर तलब भत्ता भुक्तानी गर्नुपर्दछ ।

१८.२ **प्रशासकीय संगठन र जनशक्ति व्यवस्थापन :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ बमोजिम स्थानीय तहको कार्यबोझ, राजस्व क्षमता, खर्चको आकार र स्थानीय आवश्यकता समेतलाई ध्यानमा राखी कर्मचारी समायोजन भएपछि मात्र संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणका आधारमा स्थानीय तहमा संगठन संरचना कायम हुने व्यवस्था छ । पालिका वडा कार्यालय स्वास्थ्य संस्था सहित ८२ दरबन्दी स्वीकृत रहेकोमा लेखापरीक्षण अवधि सम्म प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सहित ६८ जना स्थायी पदपूर्ती भएको देखिन्छ ।

पद	स्वीकृत दरबन्दी						पदपुर्ती						रिक्त	करार
	पालिका	वडा	स्वास्थ्य चौकी	आयुर्वेद	कृषि / पशु	जम्मा	पालिका	वडा	स्वास्थ्य चौकी	आयुर्वेद	कृषि / पशु	जम्मा		
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	१	-	-		-	१	१	-	-		-	१	०	-
अधिकृत स्तर सातौँ	६	-	०		२	८	३	-	०		२	५	३	४
सहायक पाँचौ / छैटौ	९	४	१८	१	४	३६	९	१	१०	१	२	२३	१३	३
सहायक चौथो	२	८	१२	१	५	२८	३	८	१८	१	५	३५	-७	१०
श्रेणी विहिन	-	१	६	२	-	९	-	१	२	१	-	४	५	१५
जम्मा	१८	१३	३६	४	११	८२	१६	१०	३०	३	९	६८	१४	३२

लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त विवरण अनुसार कार्य व्यवस्थापनका दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण मानिएका प्रशासकीय अधिकृत, इन्जिनियर, जनस्वास्थ्य अधिकृत सहित पदहरु १४ रिक्त रहेका छन् । दरबन्दी बमोजिम जनशक्तिको पूर्णता नहुँदा विषयगत कार्यक्रम सञ्चालन, सेवा प्रवाह तथा पालिकाको समग्र कार्य सम्पादनमा असर परेको स्थिति छ । तसर्थ रिक्त पदहरु यथाशक्य छिटो पूर्ति गरी सेवा प्रवाह प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ ।

१८.३ **कर्मचारी प्रोत्साहन भत्ता :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ८६(१) बमोजिम स्थानीय सेवा गठन, सञ्चालन व्यवस्थापन, सेवाका शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी आधारभूत सिद्धान्त र मापदण्ड संघीय कानुन बमोजिम हुने, दफा ८६ (२) बमोजिम स्थानीय सेवाको गठन, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सेवाको शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था स्थानीय तहले बनाएको कानुन बमोजिम हुने व्यवस्था छ । स्थानीय तहले कानुन तथा कार्यविधि बनाई ३० प्रतिशत सम्म दिने गरि ८ जनालाई रु.१०३६९६९ प्रोत्साहन भत्ता खर्च गरेको छ । पालिकाको आन्तरिक आयलाई समेत विचार गरी कानुन बमोजिम खर्च लेख्नुपर्दछ ।

१८.४ **कर्मचारी कल्याण कोष :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ९१ बमोजिम स्थानीय तहले स्थानीय सेवाका आफ्नो दरबन्दीमा कार्यरत प्रत्येक कर्मचारीले खाईपाई आएको मासिक तलबबाट १० प्रतिशत रकम कट्टा गरी सो रकम बराबरले हुन आउने रकम थप गरी जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यस वर्ष राजश्व बाँडफाँडबाट कर्मचारी अवकास कोषमा रु.१० लाख ट्रान्सफर गरेको छ । तर उक्त कोषको सञ्चालन सम्बन्धी पालिकाबाट कुनै ऐन कानुनको व्यवस्था भएको देखिएन । यसरी कानूनको व्यवस्था गरी पालिका कर्मचारी कल्याण कोष रकमलाई व्यवस्थित गर्नुपर्दछ।

१९ **बेरुजु लगत :**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ८८ मा बेरुजुको लगत राख्नुपर्ने व्यवस्था छ । बेरुजु लगतका लागि मलेप फाराम ८०१ देखि ८०५ सम्म व्यवस्था गरिएको छ । पालिकाले बेरुजुको अद्यावधिक लगत, कार्यालयगत प्रतिवेदन, सम्परीक्षण गोश्वारा अभिलेख राखेको देखिएन ।

क्र.स.	विवरण	महालेखापरीक्षकको ६२ औँ वार्षिक प्रतिवेदनसम्मको बाँकी बेरुजु			लेखापरीक्षण अवधिसम्म फर्स्यौट			बाँकी		
		बेरुजु (पेश्की बाहेक)	पेश्की	जम्मा	बेरुजु (पेश्की बाहेक)	पेश्की	जम्मा	बेरुजु (पेश्की बाहेक)	पेश्की	जम्मा
१	हालसम्मको	६३८८२०००	०	६३८८२०००	०	०	०	७३३८७९०४	०	७३३८७९०४
	जम्मा	६३८८२०००	०	६३८८२०००	०	०	०	७३३८७९०४	०	७३३८७९०४

गत बर्ष सम्मको रु७३३८७९०४ बक्यौता रहेको छ। साथै पालिकाले बेरुजु सम्परीक्षण गर्नेतर्फ ध्यान दिएको देखिएन । बेरुजु र बेरुजु फछ्र्यौटको लगत अद्यावधिक राख्नुपर्ने तथा महालेखापरीक्षको प्रतिवेदनमा औल्याइएका बेरुजुको समयमै सम्परीक्षण गराउनुपर्दछ ।

२० **सेवाप्रवाहको स्थिति :**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ११ मा स्थानीय तहको एकल काम कर्तव्य र अधिकार २२ वटा, संघ र प्रदेशको सहकार्यमा प्रयोग हुने साझा अधिकार ११ वटा र स्थानीय तहको अन्य काम कर्तव्य र अधिकार २ वटा समेत ३५ कार्य सूचि तोकिएको छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ अनुसार पालिकाबाट प्रदान गरिने सेवाप्रवाहको विवरण लेखापरीक्षणका क्रममा माग भएपनि पेश भएन । आंशिकरुपमा प्राप्त विवरण तलको तालिकामा उल्लेख छ। कार्यालयले सबै सेवा प्रवाहलाई अभिलेखिकरण गरी चुस्त दुरुस्त बनाउनुपर्ने देखिन्छ।

१	पञ्जिकरणतर्फ	जम्मा	२	पूर्वाधार विकास सडक निर्माण	जम्मा
क	जन्मदर्ता	३८६	क	ढलान सडक निर्माण	३ किमि
ख	मृत्युदर्ता	१४१	ख	शौचालय निर्माण	६
ग	बसाईसराई दर्ता	९११	ग	खानेपानी धारा निर्माण	३०
घ	विवाह दर्ता	१६६	घ	मन्दिर	४
ङ	सम्बन्धविच्छेद दर्ता	१५	ङ	भवन तथा प्रतिक्षालय निर्माण	२१

२१ **आन्तरिक लेखापरीक्षण :**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७७ (२) मा स्थानीय तहले कानून बमोजिम आफ्नो आय र व्ययको आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउनु पर्ने व्यवस्था छ । पालिकामा आन्तरिक लेखापरिक्षणको शाखा भएता पनि आन्तरिक लेखापरीक्षक पदमा व्यक्ति नभएको अवस्था छ । पालिकामा आन्तरिक लेखापरीक्षण गर्ने जनशक्ति उपलब्ध नभएको अवस्थामा सम्बन्धित जिल्लाको कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा अनुरोध गरी आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउनुपर्नेमा कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयलाई अनुरोध गरेको देखिएन । सीमित समय र जनशक्तिको आधारमा अन्तिम लेखापरीक्षणबाट सबै कारोबारको परीक्षण गर्न सम्भव हुने स्थिति छैन । कतिपय कारोबार आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई आधार लिई अन्तिम लेखापरीक्षणमा परीक्षण नगरिने मान्यता र प्रचलन समेत रहेको छ । यस्तो अवस्थामा पालिकाले आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउने प्रयास समेत नगरेको उपयुक्त देखिएन । अन्तिम लेखापरीक्षण गर्दा पालिकाको कार्यालयको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कमजोर रहेको देखिएको छ । यस्तो अवस्थामा आन्तरिक लेखापरीक्षण नगराउनेलाई जिम्मेवार वनाउनु पर्दछ ।

२२ **सामुदायिक वनको आय :**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६२(ख) बमोजिम सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार विक्रि तथा उपयोग सम्बन्धमा वार्षिक कार्ययोजना बनाई पालिकाबाट स्वीकृत गराउनुपर्ने र वार्षिक कार्ययोजना बमोजिमको वन पैदावारको विक्रि वापतको प्राप्त हुने रकमको १० प्रतिशत सम्बन्धित पालिकाको सञ्चित कोक्षमा जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था भएअनुसार पालिकामा रहेको १७ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिबाट वन पैदावारको प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम वन कार्यालयसँग समन्वय गरी पालिकाको सञ्चित कोषमा दाखिला गर्नुपर्दछ।

२३ **सहकारी तर्फ:**

२३.१ **सहकारी संस्थाको अनुगमन :** गाउँपालिकाको सहकारी ऐन, २०७५ को परिच्छेद १७ दफा ७१ र ७२ अनुसार पालिकाभित्र संचालनमा रहेका सहकारी संस्थाहरुको निरीक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धी विशेष व्यवस्था गरिएको छ । पालिकामा २९ सहकारी संचालनमा रहेकोमा सहकारी ऐनमा तोकिए बमोजिम कुनै पनि सहकारी संस्थाको अनुगमन गरेको देखिएन । त्यसैले सहकारी संस्थाको नियमनकारी निकायको रुपमा रहेको गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र रहेका सहकारी संस्थाहरुको नियमित अनुगमन गरी त्यस्ता

संस्थामा रहेका शेयर सदस्यहरुको वचत रकम र संस्थाहरुको ऋण लगानीको सुरक्षाको सुनिश्चितता प्रत्याभुत गर्ने तर्फ विशेष ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

२३.२ **बार्षिक प्रतिवेदन :** गाउँपालिकाले सहकारी ऐनको दफा ७४ मा आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र संस्थाको निरीक्षण गरि वार्षिक प्रतिवेदन पालिकामा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। गाउँपालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार यस विहादी गाउँपालिका क्षेत्र भित्र संचालनमा रहेका सहकारी संस्थाको शेयर पुँजी, बचत, ऋृण लगानी, कुल सम्पत्तीको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

सहकारी संस्थाको किसिम	सहकारी संख्या	शेयर सदस्य संख्या	शेयर पूँजी रु.	बचत रु.	ऋण लगानी रु.	कैफियत
बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	१३	१३०८	विवरण प्राप्त हुन नसकेको	२१५९०३८३०	५४३५८३११६	
बहुउदेश्यीय सहकारी संस्था लि.	११	४५४		१९५०२२९	५०९९२४५	
कृषि सहकारी संस्था लि.	५	विवरण प्राप्त हुन नसकेको		१०७३२७७९	९०१५०००	
जम्मा	**२९**			**२२८५८६८३८**	**५५७६९७३६१**	

आर्थिक वर्ष २०८१।८२ सम्म जम्मा २९ वटा सहकारी संस्था मध्ये ६ सहकारी संस्थाको विवरण प्राप्त भएको छ । ६ वटा सहकारी संस्था १७६२ शेयर सदस्य रहेका छन् भने उक्त सहकारी संस्थाहरुको शेयर पूँजी को विवरण प्राप्त हुन सकेन। भने कुल वचत रु २२८५८६८३८ रहेको छ। विवरण सम्पुर्ण निकायको प्राप्त नहुदाँ पुर्ण रुपमा विश्लेषण गर्न सकिएन। पालिकाले आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्र रहेका सवै सहकारीबाट नियमित रुपमा वित्तीय विवरण माग गर्ने अनुगमन गर्ने कार्य गरी प्रतिवेदन तयार गरेको नदेखिएकोले पालिकाको सहकारी ऐन बमोजिम वित्तीय प्रतिवेदन माग गर्ने, अनुगमन गर्ने लगायत तोकिएका कार्य गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्दछ । तसर्थ कानुनी व्यवस्था पुर्ण पालना गर्नु पर्दछ।

२३.३ **सहकारी नियमन :** सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ७३ र गाउँपालिकाको सहकारी ऐन, २०७५ को दफा ५२ अनुसार मासिक, चौमासिक, वार्षिक प्रतिवेदन बुझाउनु पर्ने र सहकारी नियमावली, २०७५ को नियम २८(४), मासिक प्रतिवेदन प्रत्येक महिना ७ गते भित्र एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) दाखिला गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले उपलव्ध गराएको विवरणअनुसार पालिका भित्र २९ वटा सहकारी संस्था रहेका छन् । पालिका भित्रका सहकारी संस्थाहरुले एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) बाट १० वटाले विवरण दाखिला गरेको पाइयो । त्यसैगरी पालिकाबाट अनुगमन निरीक्षण गरी तयार गरिएको प्रतिवेदन समेत लेखापरीक्षणका क्रममा ६ वटा मात्र पेश भएको थियो । जसले गर्दा सहकारीको सञ्चालन अवस्था बारे अध्ययन गर्न सकिएन । तसर्थ ऐन, नियमावली र निर्देशिका अनुसार प्रणालीमा विवरण दाखिला गर्न लगाई सोको प्रभावकारी अनुगमन गर्नु पर्दछ ।

क्र स	सहकारी	दर्ताभएका	कोपोमिसमाआवद्ध	बा.ले.प.पेश
१	बचत तथा ऋणसहकारी	१३	४	२
२	कृषीसहकारी	५	२	२
३	बहुउदेश्यि	११	४	२
जम्मा		**२९**	**१०**	**६**

२३.४

विघटन र दर्ता खारेज : गाउँपालिकाको सहकारी ऐन, २०७५ को दफा ६६ (१-६) मा विघटन र दर्ता खारेजीको व्यवस्था रहेको छ। सो व्यवस्थालाई उल्लंघन गर्ने देहायको २३ वटा सस्थाहरु फरार/ सम्पर्क विहिन अवस्थामा लामो समयदेखि रहेको छन्। त्यस मध्ये उपभोक्ता सहकारी र वचत तथा ऋण सहित सबै प्रकारका रहेको छ। यस बारेमा पालिकाले कारवाहीको पहल गरेको देखिएन। तसर्थ नागरिकको वचतको सुनिश्चितता गरी खारेजी र विघटन गरी दर्ता प्रमाणपत्र रद्ध गर्ने प्रकृयामा जानु पर्दछ।

२३.५ **सहकारी बचत तथा सुरक्षण कोष:** सहकारी ऐन, २०७५ को परिच्छेद १७ दफा १०१ मा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहले सहकारी संस्थाहरुको सहभागितामा संस्था हरुले परिचालन गर्ने बचत र प्रदान गर्ने कर्जा सुरक्षण व्यवस्थाको लागि एक सहकारी बचत तथा कर्जा सुरक्षण कोष खडा गर्नुपर्ने व्यावस्था रहेको छ । पालिकाभित्रका सहकारीहरुको सहभागितामा सहकारी बचत तथा कर्जा सुरक्षण कोष खडा गरि नागरिकहरुको बचत र कर्जा प्रवाहलाई प्रभावकारी हुने गरि कार्य गरेको पाईएन । तसर्थ कानुनले निर्देशन गरेको व्यवस्था कार्यान्वियनमा ल्याउनुपर्दछ।

२४ **पुरातात्विक महत्वका मन्दिर निर्माण :**

प्राचिन स्मारक र पुरातत्व सम्वन्धी ऐतिहासिक वा कलात्मक वस्तुहरुको संरक्षणको निमित्त बनेको प्राचिन स्मारक संरक्षण ऐन २०१३ र नियमावली २०४६ बमोजिम प्रत्येक स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्र भएका पुरातात्विक महत्वका मठमन्दिर, सत्तल, ढुङ्गेधारा, इनार आदिको पुनर्निर्माण, जीर्णोद्धार, स्तरोन्नती मर्मत गर्दा पुरातत्व विभागको स्वीकृत लिनुपर्ने तथा यस्तो मर्मत, जिर्णोद्धार गर्दा मौलिक स्वरुपमा परम्परागत निर्माण सामग्रीको प्रयोग गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यस वर्षका मन्दिरको पुनर्निर्माण गर्न रु.५ लाख विनियोजन गरी रु. ५ लाख खर्च गरेको छ । यस्ता पौरणिक महत्वका मन्दिर स्तरोन्नती, छट घाट ढलान, मन्दिर कोठा निर्माण, मन्दिर जिर्णोद्धार कार्यको लागि परीक्षण गरेका भौचरमा संलग्न लागत अनुमान, प्राविधिक नापी तथा उपभोक्ता समितिले पेश गरेका विल विजकहरुमा सिमेन्ट प्रयोग हुने आरसिसि, पिसिसि, प्लाष्टर लगायतका कंक्रिटजन्य संरचना निर्माणको लागि भुक्तानी गरेको देखियो । कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम धार्मीक तथा पौराणिक महत्वका सम्पदाहरुको संरक्षण तथा मर्मत गर्दा पौराणिक महत्व झल्कने तथा मौलिक स्वरुपमा परम्परागत निर्माण सामग्री प्रयोग भएको छ भन्ने प्रमाण श्रेस्तासँग संलग्न राखेको छैन । यसबाट धार्मीक तथा सांस्कृतिक महत्वका सम्पदाहरुको मौलिकता संरक्षीत हुन नसिकी मौलिकता परिवर्तन हुने देखिन्छ । यस कार्यमा सुधार गरी कानूनमा भएको व्यवस्था बमोजिम कार्य गराउन पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

२५ **भूमिहिन दलित र सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासको लगत संकलन :**

यस सम्बन्धमा लेखापरीक्षण अवधिसम्म भएका कार्यहरु देहाय बमोजिम रहेका छन्।पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार सम्बन्धित वडा मार्फत् संकलन गरेको निम्नानुसारको निवेदन पालिकामा प्राप्त भएको छ ।

क्र.सं.	विवरण	घरधुरी संख्या
१	भूमिहिन दलित	१६
२	भूमिहिन सुकुम्बासी	८
३	अव्यवस्थित बसोबासी	७
	जम्मा निवेदन	३१

भूमिहिन दलित १६ र सुकुम्बासी ८ तथा अव्यवस्थित बसोबास ७ गरेका ३१ घरधुरी संख्यालाई जग्गा धनी पूर्जा वितरण गर्न पालिकाले कुनै पहल गरेको विवरण पेश भएको छैन। पहिचान भएका भूमिहिन दलित, सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीलाई उचित व्यवस्थापन गर्ने तर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ।

२६ **सम्पत्तिको प्राप्ति उपयोग र संरक्षण :**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली अनुसार घर जग्गा तथा सम्पत्तिको लगत राख्नुपर्ने, सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ८.२ अनुसार मितव्ययी तरिकाले खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा यो मन्त्रालय र मातहतका निकायमा सार्वजनिक

सम्पत्तिको प्राप्ति उपयोग तथा संरक्षणको अवस्था विश्लेषण गर्न देखिएको व्यहोरा निम्न छ ।

सम्पत्ति	प्राप्त मिति	संख्या	खरिद/प्राप्ति मूल्य	कैफियत
घर जग्गा क्षेत्रफल र संख्या सहित (जम्मा क्षेत्रफल- ८०६१.१२ व.मि., २४ कित्ता मध्ये १९ कित्ता नि:शुल्क, ५ कित्ताको मुल्य नखुलेको)	२०७५ देखि हालसम्म	२४ वटा कित्ता	नि:शुल्क तथा खरिद, खरिद गरेको जग्गाको मूल्य नखुलेको	
सवारी साधन (रु.१ लाखभन्दा बढी) (मोटरसाइकल/स्कुटर -२०, जिप -४ मध्ये २ हस्तान्तरित, २ खरिद)	२०७४ देखि हालसम्म	२०	रु.५०९१२३७.४	
	२०७५ देखि हालसम्म	४	रु.१९८९२३६३.५६	
उपकरण (रु.१ लाखभन्दा बढी) (डेस्कटप कम्प्युटर, Automatic Level Machine, सोलार सेट-2, इन्भर्टर, ल्यापटप-6, Dual Side ID Card Printer, ILR Refrigerator-2, LED Digital Board, CCTV security system-2, Digital Citizen Charter-2, AC-2)	२०७६ देखि हालसम्म	२१	रु.५५४६२६३	
बेचल्तीमा रहेको प्रमुख उपकरण तथा सवारी साधन (एम्बुलेन्स)	रानीपानी स्वास्थ्य चौकी बाट प्राप्त	१	अन्य निकायबाट प्राप्त भएकोले मूल्य नखुलेको	
अतिक्रमणमा परेको जग्गा	विवरण अध्यावधिक नभएको			
अतिक्रमण हटाउन गरेको प्रयास				

नेपाल सरकार र मातहतका निकायमा सार्वजनिक सम्पत्तिको प्राप्ति उपयोग तथा संरक्षणको अवस्था घर जग्गा क्षेत्रफल र संख्या ७० कित्ता को प्राप्ति मिती मुल्य र संख्याको विवरण पेश नभएको अतिक्रमणमा परेको जग्गा यकिन नभएको अतिक्रमण हटाउन गरेको प्रयास तथा भोग चलनमा ल्याएको विवरण प्राप्त भएको छैन । ऐन नियम कार्यविधिको व्यवस्था अनुसार सम्पत्तिको प्राप्ति उपयोग र संरक्षण गर्नु पर्दछ।

२७ **वजेट व्यवस्थापन तर्फ:**

२७.१ **बजेट तथा पूँजीगत खर्च :** गाउँपालिकाको यस आर्थिक वर्षको बजेट र पूँजीगत खर्चको अवस्था देहाए बमोजिम रहेको छ ।

क्र.सं.	आर्थिक वर्ष	बजेट	पूँजीगत खर्च	बजेटको तुलनामा पूँजीगत खर्चको प्रतिशत
१	२०८१/८२	१३०७११३३४	८७०७६८६८	६६.६२

पालिकाको यस वर्ष बजेट रु.१३०७११३३४ विनियोजन गरेकोमा पूँजिगत रु.१३०७११३३४ खर्च गरेको छ जुन कुल बजेटको ६६.६२ प्रतिशत मात्र हुन आउँछ। पालिकाले विकास निर्माण कार्यलाई प्राथमिकतामा राखेर कुल बजेट मध्ये चालु प्रकृतिको खर्चमा भन्दा पुँजीगत प्रकृतिको खर्चको हिस्सामा बृद्धि गर्नुपर्दछ।

२७.२ **बजेट तथा चालु खर्च :** पालिकाहरुमा वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट परिषदबाट स्वीकृत गरी बजेट विनियोजन गरिएको हुन्छ।

क्र.सं.	आर्थिक वर्ष	बजेट	चालु खर्च	बजेटको तुलनामा चालु खर्चको प्रतिशत
१	२०८१/८२	३३४०८२६६६	२६८०९६८२८.७२	८०.२५

पालिकाले यो वर्ष बजेट रु. २६८०९६८२८.७२ विनियोजन गरेकोमा चालु तर्फ रु.२६८०९६८२८.७२ खर्च गरेको छ जुन कुल बजेटको तुलनामा ८०.२५ प्रतिशत हुन आउँछ। पालिकाले विकास निर्माण कार्यलाई प्राथमिकतामा राखेर कुल बजेट मध्ये पुँजीगत खर्चको हिस्सामा बृद्धि गरी अनिबार्य प्रकृतिका बाहेक अन्य चालु खर्चहरुमा न्यूनीकरण गर्नुपर्दछ।

२८ **सार्वजनिक परीक्षणः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ बमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी, दिगो र भरपर्दो बनाउन कार्यक्रमको सामाजिक परीक्षण अन्तर्गत सार्वजनिक परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाई गर्नुपर्ने व्यवस्था बमोजिमको कार्य भएको पाइएन ।तर बार्षिक १ पटक गर्ने गरिएको छ। तोकिए बमोजिम सार्वजनिक परीक्षण गरी पालिकाबाट हुने आर्थिक कारोबारमा जवाफदेहिता र पारदर्शिताको प्रवर्द्धन गर्नु पर्दछ ।

२९ **लक्ष्य प्रगति:**

कार्यालयले त्रैमासिक तथा वार्षिक प्रगति विवरण बनाई पेश गर्नुपर्नेमा कार्यालयले सञ्चालन गरेका स्थानीय स्तर, जिल्ला तथा केन्द्रीय स्तरका योजनाको नियम बमोजिमको ढाँचामा त्रैमासिक प्रगति विवरण तयार गरेको देखिएन । कुल कार्यक्रममध्ये शुन्य प्रगति १३० वटा रहेका छन् । बजेट खर्च गर्ने तथा खर्चको तोकिएको ढाँचामा वार्षिक प्रगति तयार नगर्ने प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई जिम्मेवार बनाउनु पर्दछ ।

कार्यक्रम/ योजना	**कुल कार्यक्रम**	**वार्षिक प्रगति स्थिति**			
		शून्य प्रगति	**२५%सम्म प्रगति**	**५०% सम्म प्रगति**	**७५% सम्म प्रगति**
कार्यक्रम संख्या	६१३	१३०	१९	२७	५१

३० **खरिद तथा ठेक्का अभिलेखः**

३०.१ **क्रमागत योजना अभिलेख र कार्यान्वियन स्थिति:** सार्वजनिक निकायले हरेक योजनाको म.ले.प. बाट स्वीकृत फारमका आधारमा अभिलेख व्यवस्थित गरी राख्नुपर्दछ । पालिकाले यस आर्थिक वर्षमा सञ्चालन गरेका केही योजनाहरु गत विगतमा केही भुक्तानी भएका र केही अधुरा समेत रहेका छन । एकैपल्ट नगरी क्रमागत रुपमा गर्ने भएकोले सम्बन्धित आर्थिक वर्षसम्म कुन अवस्थासम्म कार्य भयो सो को अभिलेख नराख्नाले पुन:क्रमागत बजेट मार्फत योजना सञ्चालन गर्दा पहिले भुक्तानी भएका परिमाण दोहोरिन सक्ने सम्भावना देखिन्छ । परिमाण सहितको क्रमागत योजनागत अभिलेख नराखिँदा दोहोरो भुक्तानी हुने, बढि परिमाणको ओभरल्याप भुक्तानी हुने जोखिम देखिन्छ । पालिकाले तर्जुमा गरेको योजना कार्यान्वयन, सम्झौता तथा कार्यान्वियन नभएका योजना, भुक्तानी गर्न बाँकी रनिङ बिल लगायतको विवरण अद्यावधिक राखी तथा यकिन गरी अभिलेख व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ । पालिकाले यसवर्ष निर्माण कार्यको मलेप फान ५०१ देखि ५१४ सम्मका फारमहरु व्यवस्थापन गरेर नराखेका कारण यथार्थ अवस्था यकिन गर्न सकिएन । निर्माण कार्यको अभिलेख व्यवस्थित गरी कार्यक्रम कार्यान्वियन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

३०.२ **कार्य स्वीकार/कार्यसम्पन्न प्रतिवेदनः** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११७ मा सार्वजनिक निकायले निर्माण कार्यको अन्तिम भुक्तानी गर्दा निर्माण व्यवसायीबाट कार्य स्वीकार प्रतिवेदन लिनु पर्ने र नियम १२५ अनुसार ३० दिन भित्र एज विल्ट नक्सा लिनु पर्ने र नियम ११५(१क) अनुसार त्रुटि सच्याउने दायित्वको अवधि समाप्त भएपछि स्वीकृत ड्रइङ्ग, डिजाइन, स्पेसिफिकेशन बमोजिम भए नभएको जाँचबुझ गरी कार्यसम्पन प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले निर्माण कार्यको त्रुटि सच्याउने दायित्व नखुलाई कार्य सम्पन्न भएपछि कार्यस्वीकार प्रतिवेदन तयार गरेको छ । नियमानुसार कार्यस्वीकार प्रतिवेदन तथा एज विल्ट नक्सा लिने एवं निर्माण व्यवसायीवाट त्रुटि सच्याउने दायित्वको अवधि भित्र त्रुटि सच्याउने दायित्व नरहेको सुनिश्चित हुने अभिलेख तयार गरी कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन जारी हुनुपर्दछ ।

३०.३ **ठेक्का अभिलेखः** सार्वजनिक निर्माण कार्य गर्ने हरेक निकायले ठेक्का अभिलेख म.ले.प.फा.न.५०७ को ढाँचामा अद्यावधिक गरी राख्नुपर्ने व्यवस्था छ । निर्माण कार्यको विस्तृत अभिलेखांकनको लागि प्रयोग गरिने ठेक्का सम्बन्धी अभिलेखले कुल गर्नुपर्ने कार्य, हालसम्म भएको कामको परिमाण, मुल्य, कार्य सम्पादन जमानत, पेश्की ग्यारेन्टीको अवस्था, काम सम्पन्न गर्नुपर्ने मिति, भेरिएशन लगायतको जानकारी उपलब्ध हुन्छ । पालिकाले यस वर्षको ठेक्का व्यवस्था भएको ठेक्का कार्यको अभिलेख राखेको देखिन्छ ।

३०.४ **पुँजीगत खर्चको अवस्थाः** सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ९ अनुसार सार्वजनिक निकायले कुनै खरिद गर्नुपर्दा भएसम्म खुल्ला रूपमा बोलपत्र माग गरी खरिद गर्नुपर्नेमा यो वर्ष ३ शीर्षकबाट १६८ योजनामा रु. ११८१२४३३४ खर्च गरेकोमा १५९ योजनामा रु. २४८२४३३४ उपभोक्ता समितिबाट खरिद गरेको छ । कुल खरिद मध्ये कन्टेन्जेन्सीबाट रु.४७२४९७४ रहेको छ । सोझै, तथा उपभोक्ता समितिबाट खरिद गर्दा प्रतिष्पर्धा नहुने हुँदा सार्वजनिक खरिदलाई प्रतिष्पर्धी एवं मितव्ययी हुने गरी खरिद गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।

क्र.सं.	**उपशीर्षककोनाम**	**खरिद विधि**	**संख्या**	**खर्च रकम**
१	पालिका तथा अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण	खुला बोलपत्र	८	९२३०००००
२		सोझै	१	१००००००
३		उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदाय	१५९	२४८२४३३४
४		कन्टीन्जेन्सी		४७२४९७४
		जम्मा	**१६८**	**१२२८४९३०८**

३१ **पारिश्रमिक करकट्टीः**

आयकर ऐन २०५८ को दफा ८७ बमोजिम ऐनको अनुसुचि १ बमोजिमको दरमा करकट्टी गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । देहायका विद्यालयका शिक्षकहरुको वार्षिक आयमा अनुसूचीमा उल्लेखित सो दरमा करकट्टी गर्नुपर्नेमा सामाजिक सुरक्षा कर कट्टी गरेको भएतापनि पारिश्रमिक करकट्टी नगरेकोले सो रकम सम्बन्धित गर्नुपर्ने रु...

सि न	विद्यालयको नाम	शिक्षकको नाम	करयोग्य आय	कर रकम
१	नेपाल तारा मा वि	कुल प्रसाद पराजुली	६८६९८२	८६९७
		पशुपति न्यौपाने	६३५४३९	३५४३
				१२२४०

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-८** को निर्णयले रू **८,६९७** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-७** को निर्णयले रू **६,९७९** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-७** को निर्णयले रू **६,९७९** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-८** को निर्णयले रू **६,९७९** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-८** को निर्णयले रू **१०,४९७** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-८** को निर्णयले रू **८,६९७** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-५** को निर्णयले रू **१,८२६** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ….. कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-३०** को निर्णयले रू **८,६९७** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ….. कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२९** को निर्णयले रू **१६,२४९** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	१२,२४०

३२ **धरौटी फिर्ता**

अर्थ मन्त्रालयको च.नं ३६९ मिति २०६९.६.१७ तथा आन्तरिक राजस्व विभागको च न १२ मिति २०६९।६।१० को पत्र अनुसार ठेक्का तथा करार मार्फत निर्माण तथा मालसामानको आपुर्तिको अन्तिम भुक्तानी वा धरौटी फिर्ता गर्नुपूर्व यसरी भुक्तानी भएको रकम र मुल्य अभिवृद्धि कर सम्बन्धित ठेकेदार तथा आपूर्तीकर्ताले कर विवरण समायोजन गरे नगरेको सम्बन्धित आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट यकिन गरे पश्चात भुक्तानी गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले मु.अ कर समायोजनको प्रमाण बेगर अंश कनेक्सन प्रा लि लाई कर समायोजन बेगर भौचर नं ४।८।१७ बाट रु १४६४८७ धरौटी फिर्ता गरेको पाइएकोले नियमानुसार समायोजनको प्रमाण पेश हुनुपर्ने रु

प्रमाण पेश नगरेको	१,४६,४८७

३३ **आन्तरिक आयतर्फः**

३३.१ **केन्द्रीय अनुदानको तुलनामा आन्तरिक आयः** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ बमोजिम स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय समेतको व्यवस्थापन गर्न सक्ने व्यवस्था छ। पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ मा केन्द्रीय अनुदानबाट गरेको खर्चका तुलनामा आन्तरिक आयको स्थिति देहाय बमोजिम छ।

केन्द्रीय अनुदानबाट खर्च	आन्तरिक आय	केन्द्रीय खर्चको तुलनामा आन्तरिक आय प्रतिशत
३९०४२९८०५.०	४४६९२७०.८१	१.१४

उपर्युक्त विवरण अनुसार स्थानीय तहमा प्राप्त केन्द्रीय अनुदानबाट भएको खर्चको तुलनामा आन्तरिक आयको हिस्सा १.१४ प्रतिशत मात्र रहेको छ। त्यसैले पालिकाको आन्तरिक आय सङ्कलनको दायरालाई फराकिलो पार्दै आन्तरिक आय वृद्धि गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

३३.२ **कर तथा शुल्क असुलीः** स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ५५, ५७, ५८ र ५९ मा एकीकृत सम्पत्ति कर र घरजग्गा कर, घरजग्गा वहाल कर, व्यवसाय कर र वहाल विरौटी शुल्क उठाउने व्यवस्था रहेको छ । ती ३ बर्षको आय शीर्षकमा अनुमान र असुली स्थिति निम्नानुसार रहेको देखिन्छ ।

आर्थिक वर्ष	२०७९।८०	२०८०।८१	२०८१।८२
लक्ष्य	२४६५	२२२३	२२५०
असुली	३७७९	१८९३	४४६९
प्रतिशत	१५३	८५.१५	१९८.६२

पालिका भित्र रहेका करदाताहरुको अभिलेख व्यवस्थित नरहेको एवं बुझाउन ल्याएको अवस्थामा मात्र कर एवं शुल्क बुझ्ने परिपाटी रहेकोले उल्लिखित असुली यथार्थ मान्न सक्ने अवस्था देखिएन । तसर्थ आफ्नो क्षेत्रभित्र करदाताको अभिलेख अद्यावधिक गरी करको दायारामा ल्याउनुपर्दछ ।

३३.३ **ढिला राजश्व दाखिलाः** आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा २८(१) मा जिम्मेवार व्यक्तिले आफ्नो जिम्मामा आएको सरकारी नगदीको हकमा सोही दिन वा त्यसको भोलिपल्ट यथास्थानमा दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। पालिका

अन्तर्गतका वडा कार्यालयहरुले आफ्नो जिम्मामा आएको सरकारी नगदी उल्लिखित व्यवस्था अनुरुप तोकिएको समयमा नियमित दाखिला नगरी सामान्यतया १ महिनामा १ पटक दाखिला गर्ने गरेको पाइयो। पालिकाले वडा कार्यालयहरुलाई आफ्नो जिम्मामा आएको सरकारी नगदी सोही दिन वा त्यसको भोलिपल्ट बैंक दाखिला गराउने तर्फ आवश्यक व्यवस्था गराउनु पर्दछ, अन्यथा दफा २८(२) मा व्यवस्था भए बमोजिमका कारबाही तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ। पालिकाको भनाई अनुसार कार्यालय र बैङ्क बीचको दूरी तथा भौगोलिक कठिनाईको कारण समयमा नै दाखिला गर्न नसकिएको अवगत भयो। ऐ ऐ ऐनको दफा २८(२) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा तर बैङ्क र कार्यालय बीचको दूरी समेतलाई विचार गरी महालेखा नियन्त्रक कार्यालयले नगद दाखिला गर्ने म्याद तोकिदिएमा सोही म्याद बमोजिम गर्नुपर्नेछ भन्ने व्यवस्था रहेको छ। पालिकाले सरकारी नगदी दाखिला गर्ने म्याद थप चाहिने अवस्था भएमा महालेखा नियन्त्रक कार्यालयमा म्याद थपको लागि अनुरोध गरी सोही बमोजिम गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ।

३३.४ **राजश्व परामर्श समितिः** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६५ मा राजश्व परामर्शको लागि एक स्थानीय राजश्व परामर्श समिति सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ। उक्त समितिको काम, कर्तव्य तथा अधिकार अन्तर्गत राजश्व सम्बन्धी आवश्यक कानूनको तर्जुमा संशोधन परिमार्जन र सो को परिपालनाका सम्बन्धमा आवश्यक परामर्श दिने राजश्वको स्रोत, दायरा तथा दर समेतको विश्लेषण गरी आगामी आर्थिक वर्षमा प्राप्त हुन सक्ने राजश्वको विश्लेषण गरी सो सम्बन्धमा अनुमान गरी राजश्वका दर र क्षेत्र तोक्ने लगायतका कार्यहरु उल्लेख छ। यसवर्ष राजश्व परामर्श समितिको २ बैठक मात्र बसेको देखिन्छ। प्रभावकारी रुपमा स्थानीय राजश्व परामर्श समितिको बैठक बसी पालिकाको राजश्व सङ्कलन अभिवृद्धि गर्नेतर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ।

३३.५ **निरीक्षण नभएकोः** आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६१ मा कार्यालय प्रमुखले प्रत्येक महिना राजस्व उठ्न छुट भए वा नभएको र राजस्व लेखा तथा दाखिलाको निरीक्षण गरी राजस्व हिनामिना भए वा नभएको र नियम ५९ बमोजिम लगती राजस्व तथा हसवली राजस्वको लेखा रहे नरहेको निरीक्षण गरी सो को अभिलेख अद्यावधिक गर्न लगाउनु पर्नेमा सो अनुसार गरेको पाईएन। नमुना छनौटको रुपमा केही वडा कार्यालयको चलानी पुस्तिका र प्रशासनिक सेवा बापत प्राप्त हुनुपर्ने आम्दानी बाँधिएको सम्बन्धमा सुत्र प्रणालीबाट सिर्जित आम्दानी विवरण भिडान गर्दा पालिकाले प्राप्त गर्नुपर्ने सबै आदानी प्राप्त नभई केही छुट भईरहेको समेत पाइयो। पालिकामा प्राप्त हुनुपर्ने सबै राजस्व प्राप्त भए नभएको सम्बन्धमा नियमित निरीक्षण तथा अनुगमन गर्नुपर्ने पालिकाले ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ।

३३.६ **आय ठेक्काः** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ९ वित्तीय अधिकार क्षेत्र अन्र्तगत विभिन्न कर तथा शुल्क लगाउने र आय ठेक्का बापत बक्यौता रकम समेत असुली गर्ने व्यवस्था छ । यस स्थानीय तहले विगत र यो वर्ष बन्दोबस्त गरेको आन्तरिक आय ठेक्कामा देहायअनुसार २ जना व्यवसायिबाट रु.२१३८००० असुल गरेको देखिन्छ ।

ठेक्काको विवरण	ठेकेदारको नाम	सम्झौता मिति	ठेक्का अवधि	ठेक्का रकम	असुली रकम	कैफियत
गोलाङघाट बगर वडा नं. ६	श्री पंचासे सिद्ध वराह निर्माण सेवा	२०८१।१२।०८	२०८१।१२। १०-२०८२।०२। ३० सम्म	१६१००००	१६१००००	
छ्यांग बगर वडा नं.३	सिम्रिक निर्माण सेवा	२०८१।१२।०८	२०८१।१२। १०-२०८२।०२। ३० सम्म	५२८०००	५२८०००	

३३.७ **राजश्व बाँडफाँडः** स्थानीय तहले आर्थिक ऐन २०८१ बमोजिम असुल गरेको देहाय अनुसारको रकम राजश्व बाँडफाँड गर्नुपर्नेमा रु.८८०२८६ बाँडफाँड गरेको पाइएकोले सो कार्यलाई निरन्तरता दिनु पर्दछ।

आय शीर्षक	संकलित रकम	प्रदेशलाई पठाउनु पर्ने प्रतिशत	पठाएको रकम	पठाउन बाँकी रकम
दहत्तर बहत्तर शुल्क	२४८६८१०	४०	८८०२८६.०१	०

३३.८ **व्यवसाय करः** स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ५८ मा पालिकाले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न व्यवसाय गर्ने व्यक्तिबाट व्यवसाय कर उठाउनूपर्ने व्यवस्था रहेको छ । यसवर्ष पालिकाले व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण शुल्क बापत रु १८०९६७ कर संकलन गरेकोमा पालिकाको क्षेत्रभित्र रहेका व्यवसायीहरुको अभिलेख अध्यावधिक गरेको छ्रन । जसबाट पालिकाले संकलन गरेको व्यवसाय कर यथार्थ मन्न सक्ने अवस्था छ्रन । तसर्थ पालिकाले क्षेत्र भित्र सञ्चालनमा रहेका सम्पूर्ण व्यवसायीको अद्यावधिक अभिलेख राखी करको दायराभित्र ल्याउनु पर्दछ ।

३४ **दिवा खाजा कार्यक्रमः**

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-८** को निर्णयले रू **३३,३४५** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२९** को निर्णयले रू **६,२१०** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२६** को निर्णयले रू **८,९१०** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-२** को निर्णयले रू **११,०२५** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२९** को निर्णयले रू **२१,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	०

३५ **शैक्षिक सुशासनको लागि संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिः**

कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका २.३.१५ अन्तर्गत विद्यालय सुपरिवेक्षण तथा शिक्षकको निरन्तर पेशागत सहयोग, मेन्टरिङ्ग कार्यक्रम अन्तर्गत शिक्षकको रोस्टर निर्माण गरी उपयुक्त २ वटा पेशागत विकासका विधिहरु छनौट गरी ईमिस मा विवरण अनिवार्य प्रविष्टि गर्न उल्लेख छ । पालिकाले यस वर्ष रु ७०४००० बजेट विनियोजन गरी रु ३५२००० खर्च गरेको देखिन्छ ।यस सम्बन्धमा पुस्तिकामा रोष्टर निर्माण गर्दा उत्कृष्ट नतिजा हासिल गराउन सफल विषयगत शिक्षक प्रतिनिधि छनौट गर्नुपर्ने उल्लेख भएकोमा पालिकाले शिक्षक छनौट गर्दा वस्तुनिष्ठ मूल्याङ्कन वेगर शिक्षक छनौट गरी मेन्टरिङ्ग गरेको देखियो । यसरी उत्कृष्ट शिक्षक मेन्टर छनौट गरी असल शिक्षण विधि तथा कृयाकलापको माध्यमबाट शिक्षण सिकाईलाई गुणस्तर बनाउने विषयमा उद्वेश्यपरक ढङ्गले कार्य भए नभएको यकिन हुन सकिएन। तसर्थ, विद्यालयका मेन्टर शिक्षक छनौट गर्दा विषयगत उत्कष्तताको आधारमा तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका उल्लेखित नर्म्सको आधारमा छनौट गर्नुपर्दछ ।

३६ **विद्यालय लेखापरीक्षण अनुदानः**

विद्यालय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम कार्यान्वयन निर्देशिका २०८१।०८२ को क्रियाकलाप नं २.७.१३.१० मा स्थानीय तह अन्तर्गत सञ्चालित सामुदायिक विद्यालयमध्ये आधारभुत तह सञ्चालित विद्यालयहरुका लागि प्रति विद्यालय रु १० हजार तथा SIP निर्माणको लागि १५००० र माध्यमिक तह सञ्चालित विद्यालयहरुमा प्रति विद्यालय रु १५ हजार सामाजिक तथा आर्थिक परीक्षण तथा SIP निर्माणको लागि रु २०००० दरले एकमुष्ट अनुदान निकासा दिने व्यवस्था रहेको छ र सोही बमोजिम विद्यालयले अन्तिम लेखापरीक्षण हुनु पूर्व नै उक्त लेखापरीक्षण कार्यसम्पन्न गरी स्थानीय तहमा प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा पालिकाले आ व

२०८१।०८२ मा पालिकाका विद्यालयको आर्थिक लेखापरिक्षण तथा SIP निर्माणको लागि रकम-निकासा गरी खर्च लेखेकोमा निकासा भएको आर्थिक वर्षको विद्यालयको आर्थिक लेखापरीक्षण भई प्रतिवेदन पेश नभएकोले आर्थिक लेखापरीक्षण गराइ सोको प्रमाण पेश गर्नुपर्ने अन्यथा असुलउपर गरी संघीय संचित कोषमा दाखिला गर्नुपर्ने रु

सि न	विद्यालयको नाम	ले.प रकम	sIP रकम	कूल रकम
१	लक्ष्मी भवन मा वि	१५०००	२००००	३५०००
		१५०००	२००००	३५०००

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२६** को निर्णयले रू **२५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-५** को निर्णयले रू **२५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२६** को निर्णयले रू **२५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२६** को निर्णयले रू **३५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-७** को निर्णयले रू **१५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२६** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२९** को निर्णयले रू **३५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-८** को निर्णयले रू **२०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-८** को निर्णयले रू **२०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-५** को निर्णयले रू **१५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-५** को निर्णयले रू **१५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-८** को निर्णयले रू **२५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२६** को निर्णयले रू **२५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	३५,०००

३७ **स्वास्थ्यतर्फः**

कार्यक्रम कार्यान्वयन स्थानीय तहमा स्वास्थ्य तर्फको सशर्त अनुदान कार्यान्वयन हुने कार्यक्रमसँग सम्बन्धित कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका अनुसार हुनेगरी स्वास्थ्य तर्फको शसर्तमा रु ३ करोड ५६ लाख ४७ हजार र पालिकाको रु ५५ लाख ७२ हजार सहित रु. ४ करोड १२ लाख १९ हजार बजेटका कार्यक्रममा शसर्त तर्फ २ करोड ९४ लाख ४२ हजार २०६.३१ र पालिकाको रु. १३ लाख ३८ हजार ६ सहित जम्मा रु. ३ करोड ७ लाख ८० हजार २१२.३१ खर्च गरेको देखिन्छ । स्वास्थ्य तर्फ विभिन्न कार्यक्रम रहेकोमा ७४.६७ प्रतिशत वित्तीय प्रगति सहित कार्यक्रम संचालन भएको छ । तलबी प्रतिवेदन बेगर तलब भत्ता खर्च किशोर किशोरी स्वास्थ्य, पोषण विशेष, मातृ तथा नवजात शिशु कार्यक्रम, स्वयम सेविका प्रोत्साहन, आमा सुरक्षा, मृगौला प्रत्यारोपण, औषधि खरिद, क्षयरोग नियन्त्रण, आधारभुत स्वास्थ्य सेवाका लागि औषधि खरिद, लगायतका २० वटा कार्यक्रम संचालन गरेको छ । पालिकाले ८ वटा कार्यक्रम बनाई संचालन गरेको छ। पालिकाले कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिकाका नम्स अनुसार कार्य संचालन गर्नुपर्दछ। यस सम्बन्धमा देखिएका व्यहोरा निम्न लिखित रहेका छन।

३७.१ **औषधि खरिदः** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ८५ को उपनियम १(क) मा पच्चिस लाख रुपैयाँसम्मको औषधिजन्य मालसामान उत्पादकले राष्ट्रिय स्तरको समाचारपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको बिक्री मूल्यमा सोझै खरिद गर्न सकिने व्यवस्था छ । उपभोक्तालाई सहज सेवा,औषधि तथा सामानको पहिचान, सोको छनौट र प्रक्षेपण तथा खरिद र जिन्सी व्यवस्थापन समेत विषय समेटेर तिनै तहले कार्यान्वयन गर्न सक्ने गरी संघीय स्वास्थ्य सेवा विभाग, आपूर्ति व्यवस्था महाशाखाले औषधिजन्य मालसामान खरिद तथा आपूर्ति व्यवस्थापन सहजीकरण पुस्तिका,२०७४ जारी गरेको छ । यसवर्ष पालिकाले निम्न बमोजिम आधारभूत तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाको लागि औषधि खरिदको लागि कुल रु. १५२६२६७ बजेट विनियोजन भएको छ भने सिल कोटेशन विधिबाट रु. ८४४६३८ को खरिद गरेको छ ।

खरिदविवरण	खरिदविधि	आपूर्तिकर्ताफर्मको नाम	लागतअनुमान रकम	सम्झौतारकम	भुक्तानीरकम
औषधी	सिल कोटेशन	युदिप मेडिको सप्लायर्स	१५२६२६७	८४४६३८	८४४६३८
जम्मा			१५२६२६७	८४४६३८	८४४६३८

पालिकाले औषधि खरिद गर्दा स्वास्थ्य मन्त्रालय, औषधि व्यवस्था विभाग तथा विश्वस्वास्थ्य संगठन र आयुर्वेद विभागले निर्धारण गरेका गुणस्तरका मापदण्ड आवश्यक हुने व्यहोरालाई समावेश गरी आवश्यक औषधि, मेडिकल उपकरण तथा औषधि प्रतिश्पर्धात्मक तवरले खरिद गर्नुपर्दछ । पालिकाले आकस्मिक अवस्थामा खरिद गर्न सकिने प्रावधान राखी खरिद ऐनको प्रावधान विपरित सशर्त र पालिकाबाट छुट्टा छुट्टै बजेट राखी टुक्रा पारेर खरिद गर्नु नियमसम्मत देखियन । खरिद ऐनको प्रावधान वमोजिम प्रतिष्पर्धात्मक तवरले खरिद गर्नुपर्दछ । पालिकाले औषधि खरिद गर्दा आवश्यकता पहिचान गरेको छैन भने पुल सिस्टमको आधारमा आपुर्ति समेत गरेको देखिएन । आपुर्ति हुने औषधि तथा औषधिजन्य सामाग्रीमा प्रयोग र मौज्दात समेत यकिन भएन । अत: पालिकाले औषधि खरिद, उपयोग र मौज्दातको अवस्था यकिन गरी औषधि खरिदलाई व्यवस्थित बनाउनुपर्दछ ।

३७.२ **औषधि तथा औषधिजन्य उपकरणको मौज्दात व्यवस्थापनः** औषधिजन्य मालसामान खरिद तथा आपुर्ति व्यवस्थापन सहजीकरण पुस्तिका, २०७४ को परिच्छेद २ मा आपुर्ति व्यवस्थापन सम्वन्धी व्यवस्था गुणस्तर, वितरण, भण्डारण, अभिलेख तथा प्रतिवेदन र विद्युतीय आपुर्ति व्यवस्थापन सुचना प्रणाली प्रयोग, स्वास्थ्य सामाग्रीको विवेशपुर्ण उपयोग लगायत विषय समावेश रहेको छ। पालिकाको स्वास्थ्य शाखामा रहेको जिन्सी अभिलेख अनुसार ७ आइटमको मौज्दात र वितरण अवस्था निम्नानुसार रहेको छ।

क्र.स.	औषधिको नाम	२०८०/८१				२०८१/८२			
		अ.ल्या.	आम्दानी	खर्च	बाँकी	अ.ल्या.	आम्दानी	खर्च	बाँकी
१	Paracetamol 500mg	८०००	६००००	५००००	१८०००	१८०००	४५०००	४५०००	१८०००
२	Ranitidine 150mg	४०००	५५०००	४००००	१९०००	१९०००	५३१९०	४८१९०	२४०००
३	Cetirizine 10 mg	४०००	१००००	१२०००	२०००	२०००	२४०००	२२५००	३५००
४	Ciprofloxacin 500mg	२१००	१२१००	१०१००	४०००	४०००	६३७७	५८७७	४५००
५	Azithromycin 500mg	५००	९५०००	८०००	२०००	२०००	६८५६	६८००	२०५६
६	Amoxicillin 500mg	४४००	३६०००	३०४००	१००००	१००००	२१५१०	२६११०	५४००

Amoxicillin 500 mg औषधि आर्थिक वर्ष २०८०।८१ मा ३०४०० क्याप्सुल मातहतका स्वास्थ्य संस्थामा हस्तान्तरण भएकोमा आर्थिक वर्ष २०८१।८२ मा २६११० क्यापसुल हस्तान्तरण भई केही घटी वितरण भएको छ। त्यस्तै अन्य केही मुख्य औषधिहरुको आम्दानी र खर्चको अवस्था माथिको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ। विद्युतीय आपूर्ति व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको प्रयोग पूर्ण रुपमा लागु नभएकोले पालिका स्वास्थ्य शाखाको मौज्दात प्रतिवेदन प्रणालीमा हस्तान्तरण भएको परिमाणसँग मातहतका स्वास्थ्य संस्थामा शाखागत तथा संस्थागत खर्च तथा मौज्दात भिडान हुने अवस्था रहेको छैन। सहजीकरण पुस्तिकामा उल्लिखित भए अनुसार गुणस्तरीय औषधि तथा औषधिजन्य मालसामान खरिद, आपूर्ति र जिन्सी व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ। साथै औषधिमा उत्पादन मिति, म्याद समाप्त मिति, ब्याच नं, उत्पादन कम्पनी, नेपालीमा निशुल्क वितरणका लागि मात्र भनेर उल्लेख गरी अनिवार्य रुपमा स्टोर दाखिला हुनुपर्ने देखिन्छ। पालिकाले अवस्था यकिन गरेरमात्र खरिद कार्य गर्नुपर्दछ।

साथै प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा पुनर्जागरण महाशाखाको कार्यक्रम निर्देशिका बमोजिम कार्यालयले खरिद गरेका औषधिमा ब्याच नं. तथा कम्तीमा १८ महिना म्याद भएका हुनुपर्ने उल्लेख छ। पालिकामा मौज्दातमा रहेका केही मुख्य औषधिहरुको म्याद सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

सिन	औषधिकोनाम	म्यादसमाप्तहुनेमिति	मौज्दात
१	Paracetamol 500mg	Apr 2027	१८०००
२	Ranitidine 150mg	Mar 2027	२४०००
३	Azithromycin 500mg	Nov 2026	२०५६
४	Amoxicillin 500mg	Jun 2027	५४००

अतः तोकिए अनुसार औषधि खरिद कारबाही गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

३७.३ **न्यानो झोला कार्यक्रमः** स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयबाट जारी गरेको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ मा सशर्त अनुदान तर्फ स्थानीय तहबाट सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरुको मार्गदर्शनमा प्रसुतिका आधारमा अनुमान गरी न्यानो झोलाको लागि अस्पतालहरुले सार्वजनिक खरिद ऐन र नियमावली अनुसार तोकिएको स्पेशिफिकेशन अनुसार खरिद गरी सो अनुसार गुणस्तर भए नभएको आधिकारीक तहबाट गुणस्तर परीक्षण गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । यस पालिका अन्तर्गतका विभिन्न ६ बर्थिङ सेन्टरमा गत वर्ष ३५ थान अल्या ४० थान र यस वर्ष ४० थानको रु. ७१२३४ मा खरिद गरेकोमा गत वर्ष ५५ र यस वर्ष ४७ गरी १०२ जना महिला प्रसुति भएको अभिलेखबाट देखिन्छ । पालिका र वर्थिङ्ग सेन्टरमा खरिद गरिएका विगतको समेत १३ थान न्यानो झोला मौज्दातमा रहेका छन् । खरिद भएका त्यस्ता झोलाहरु तोकिएको स्पेशिफिकेशन अनुसार गुणस्तर भए नभएको आधिकारिक तहबाट परीक्षण गरेको देखियन । तसर्थ माग र आवश्यकताको वस्तुनिष्ठ आङ्कलन गरी गुणस्तरीय झोला खरिद गर्नुपर्दछ । लामो समय भण्डारण गर्दा सोको गुणस्तरमा ह्रास आउने हुनाले त्यसतर्फ समेत पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

३७.४

स्थायीमा करार र ज्यालादारीः पालिकाले स्थायी प्रकृतिको दरबन्दीमा ज्यालादारी कर्मचारी राखी काम कारबाही गर्न नपाउने व्यवस्था छ। स्थायी दरबन्दी र प्रकृतिको काममा करार कर्मचारी भर्ना गरी गरिएको देखिन्छ। पालिकाले स्थायी कर्मचारी पदपुर्ति गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

पद	दरबन्दी	पदपूर्ति		रिक्त	कैफियत
		स्थायी	अस्थायी/करार		
हेअ/ सिअहेव अधिकृत/ ज.स्वा.अ.	७	७	०	०	लोकसेवा माग भएको
स्ट्फ नर्स	१	१	०	०	
अहेव/ सिअहेव	१२	१०	२	०	लोकसेवा माग भएको
अनमि/ सिअनमी	१२	१२	०	०	
ल्या अ	२	०	२	०	गाउँ सभाबाट स्विकृत
कास	६	२	४	०	

३७.५ **सुत्केरीसँग उपाध्यक्ष कार्यक्रमः** नेपालको संविधान प्रदत्त महिलाको सुरक्षित मातृत्व तथा प्रजनन हकको सम्मान र संरक्षण गरि घरैमा हुने सुत्केरी निरुत्साहित गर्दै स्वास्थ्य संस्थामा हुने सुत्केरी दर बढाउन तथा आमा र बच्चाको पोषण तथा सुरक्षित मातृत्वलाई प्रवर्धन गर्न र मातृ तथा नवजात शिशु मृत्यु दरलाई काम गर्न स्थानीय सुत्केरी महिलालाई कार्यविधि बमोजिम जनही रु. ४००० का दरले नगद उपलब्ध गराएको । स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रमा अनुत्पादक पूँजी वृद्धि नहुने, महत्वकांक्षी एंव वितरण मुखि योजनाहरुलाई निरुत्साहित गर्दै उत्पादन मूलक योजना तथा कार्यक्रममा खर्च गर्नुपर्दछ। पालिकाले आन्तरिकश्रोत पर्याप्त भै गाउँसभाबाट पारित योजना कार्यक्रम छनौट गरेमा पनि नेपाल सरकारले प्रदान गरेको सुविधामा दोहोरो नपर्ने गरी कार्यविधि स्वीकृत गरेर मात्र कार्यान्वियन गर्नुपर्दछ । नेपाल सरकारले स्वास्थ्य कार्यक्रम अन्तर्गत गर्भवती महिलालाई स्वास्थ्य संस्थामा आई गर्भवती जाँच गराउँदा यातायात खर्च तथा सुत्केरी हुँदा पोषण भत्ता तथा न्यानो झोला समेत दिदै आएको छ । यस पालिकाले सुत्केरी भए पश्चात सुत्केरी आमाहरुलाइ रु ४००० नगद वितरण साथै स्वास्थ्यकर्मीहरुद्धारा सुत्केरी जाँच कार्यक्रम गरेको छ। जसको प्रतिफल स्वरुप आमाको पोषण स्वास्थ्यमा सुधार साथै आमा र नवजात शिशुको खतराका चिन्हहरुको निदान गरि समयमै उपचार तथा व्यवस्थापन भएको जसले गर्दा मातृमृत्युदर र शिशु मृत्युदरमा कमी भएको छ। पालिकाको आन्तरिक आय न्यून भै कार्यालय संचालन, तलब भत्ता भुक्तानीको लागी राजश्व बाँडफाँड वापत संघ र प्रदेश सरकारबाट रकम व्यहोर्नुपरेको स्थिति छ । यसरी आन्तरिक राजस्वलाई बढाउदै यस्ता क्रियाकलापलाई अघि बढाउनु पर्दछ। साथै पालिकाले संघिय सरकारबाट समेत यातायात खर्च वितरण भई रहेको परीपेक्षमा वितरण गर्दा मितव्यायी तरिकाले खर्च गर्नुपर्ने देखिन्छ।

३७.६ **पालिकामा देखिएका प्रमुख स्वास्थ्य समस्याहरुः** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११(२)(झ)(१) मा आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई तथा पोषण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वियन तथा नियमन गर्नु स्थानीय तहको काम, कर्तव्य र अधिकार रहने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले तयार पारेको तथ्याङ्क अनुसार यसवर्ष देखा परेका प्रमुख १० स्वास्थ्य सम्बन्धी समस्याहरु देहाय अनुसार रहेका छन् । पालिकाले औषधि तथा स्वास्थ्य उपकरणहरु खरिद गर्दा सोही समस्याहरुलाई समाधान गर्ने गरी प्राथमिकताको आधारमा खरिद गर्नुपर्दछ ।

SN	ICD Code	Name of Diseases	Female	Male	Total	Ranking
१	CA07.0	Upper Respiratory Tract Infection (URTI)	७९६	६०५	१४०१	१
२	DA02	Gastritis (APD)	६७४	४०७	१०८१	२
३	ND56	Cut Injury	३२८	५६९	८९७	३
४	CA09.0	Rhinitis	४३२	३७१	८०३	४
५	ME4D	Headache	४६१	२२६	६८७	५
६	NE84	Backache (Musculoskeletal	३८२	२८०	६६२	६
७	MG26	Fever	३३२	२९८	६३०	७
८	1F23	Fungal infection	२८९	२१८	५०२	८
९	MD12	Cough	२४९	१८८	४३७	९
१०	EC90.0	Itching	२४४	१४८	३९२	१०

३८ **कार्यक्रम खर्च परीक्षण :**

३८.१ **सिप विकास तालिम :** सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ३१ मा प्रस्ताव माग गरी खरिद गर्ने सम्बन्धी व्यबस्था रहेको छ । पालिकाले उपाध्यक्ष सँग विपन्न महिला उधमी उत्थान कार्यक्रम अन्तर्गत मिति ०८२।२।५ देखि ०८२।३।४ सम्म ३० दिने होजीयारी सुईटर, खादा टोपी बनाउने तालिम सञ्चालन वापत भौ.न.६७० मिति ०८२।३।१८ बाट संगम तालिम तथा परामर्श केन्द्र प्रा.लि. लाई रु.३७९८२८ भुक्तानी भएकोमा श्रेष्ता परीक्षण गर्दा कार्यक्रममा तालिम सामाग्री उत्पादन गरिएको देखिएको तर सो सामाग्रीहरु कसलाई बुझाएको हो सोको प्रमाण संलग्न रहेको नदेखिएकोले रु.३७९८२८ अनियमित भएको।

अनियमित भएको	३,७९,८२८

३८.२ **मौरीघार वितरण कार्यक्रम:** गण्डकी प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ३६ मा जिम्मेवार व्यक्तिले सरकारी रकमको खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक विल भरपाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रित पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ। तर पालिकाको भौ.न. ७१८ मिति ०८२।३।२२ बाट ५० प्रतिशत लागत साझेदारीमा मौरी घार वितरण कार्यक्रमको लागत साझेदारीको रकम जम्मा भएको नदेखिदा रु.१४८५०० सम्बन्धितबाट असुल गर्नुपर्दछ ।

असुल गर्नुपर्ने	१,४८,५००

३८.३ (✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्यौंट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२९** को निर्णयले रू **७,१४०** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	०

३८.४ **खेलकुद कार्यक्रम :** पालिकाले यस वर्ष विविध खेलकुद तथा साँसकृतिक कार्यक्रम शीर्षकमा रु.८०५००० खर्च गरेको छ ।वडाबाट र युवा क्लव बाट विभिन्न प्रतियोगितामा आवश्यक सामाग्रीहरु खरिद गरी वितरण गरेको छ । पालिकाले प्रत्येक वर्ष विभिन्न क्लव र वडागत बजेट विनियोजन गरी क्लव र वडा कार्यालयले खर्च गरिरहेकोमा सो को उपलब्धी मापन गरेको देखियन। वडाले प्रत्येक वर्ष कुन अनुपातमा के कति सामाग्री खरिद गरेको छ सो को अभिलेखीकरण नहुँदा खर्चमा मितव्ययीता तथा प्रभावकारी तवरले खर्च भएको

देखिदैन ।अत: यस्तो खर्च गर्दा लगत राखी खर्च गर्नुपर्दछ र पालिकाले नै आर्थिक वर्षको लागि आवश्यक सामाग्री यकिन गरी एकमुष्ठ खरिद गरी वडामा सामाग्री वितरण गर्नु प्रभावकारी देखिन्छ ।

३९ **विविध खर्च परीक्षण :**

३९.१ **विविध खर्च :** आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(१०) मा जिम्मेवार व्यक्तिले सरकारी रकमको खर्च लेख्नु अधि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक बिल, भरपाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने उल्लेख छ । पालिकाले यस वर्ष विविध खर्च तथा अतिथि सत्कार शीर्षकबाट रु. १०२७००० खर्च लेखेको छ । बिविध खर्च तथा अतिथि सत्कार गर्दा पालिकाको आन्तरिक स्रोतको अवस्था हेरी मितव्ययिता कायम गरी खर्च लेख्नु पर्दछ ।

३९.२ **ईन्धन खर्च :** नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालयद्धारा जारी सार्वजनिक खर्चमा मितव्ययिता र प्रभावकारिता कायम गर्ने सम्वन्धी नीतिगत मार्गदर्शन, २०७७ मा सवारी साधनको इन्धन, मर्मत खर्चमा एकरुपता ल्याउन निश्चित मापदण्ड बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले यस वर्ष पदाधिकारी तथा कार्यालय प्रयोजनका लागि रु. १३३१३६४ इन्धन शीर्षकमा खर्च लेखेको छ । इन्धन खर्चको पालिकाको आफ्नै मापदण्ड तयार गरेको छैन ।पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार पालिकामा मोटर साइकल २० थान, स्कार्पियो ३ थान, बोलेरो १ थान रहेका छन।इन्धन खर्चमा पालिकाले हदैसम्म मितव्ययिता अपनाउनु पर्दछ।इन्धन खर्चलाई मितव्ययी बनाउन स्पष्ट मापदण्ड बनाई खर्च लेख्ने तर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ । त्यसैगरी इन्धन खपतको विवरण सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्राणाली (PAMS) मा पूर्ण रुपमा प्रविष्ट गरी इन्धन खर्चलाई पारदर्शि बनाउनु पर्दछ ।

३९.३ **भ्रमण खर्च :** भ्रमण खर्च नियमावली, २०६४ को नियम १६(१) मा भ्रमणमा खटिने पदाधिकारीले दैनिक भत्ता तथा भ्रमण खर्चको बिलसँग भ्रमण प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । त्यसैगरी सोही नियमावलीको नियम २१ मा भ्रमणमा खटिने कर्मचारीले भ्रमण प्रारम्भ गरेपछि सम्बन्धित कार्यालयले भ्रमण अभिलेख राख्नु पर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यस वर्ष पदाधिकारी तथा कर्मचारीको लागि रु. ११७१६५० भ्रमण खर्च लेखेकोमा नियमावलीमा भएको व्यवस्थाको पालना गरी पूर्ण रुपमा भ्रमण अभिलेख राखेर मात्र भ्रमण खर्च लेख्ने तर्फ पालिकाले ध्यान पुर्याउनु पर्दछ ।

४० **पदाधिकारी सुविधा :**

नेपालको संविधानको धारा २२७ मा गाउँसभा तथा नगरसभाका सदस्यले पाउने सुविधाका सम्बन्धमा प्रदेश कानुन बमोजिम हुने व्यवस्था अनुसार पालिकाले यस आर्थिक बर्षमा पदाधिकारी सुविधा शीर्षकमा रु.६८९६००० खर्च गरेको देखिन्छ । जुन आन्तरिक आय रु.४४६९२७० को १५४.२९ प्रतिशत देखियो । अतः पालिकाले आन्तरिक आय बृद्धि गरी आन्तरिक आयको पर्याप्तता पश्चात मात्र पदाधिकारी सुविधामा मितव्ययिता कायम गरी खर्च गर्नुपर्दछ ।

४१ **जिन्सी व्यवस्थापनः**

स्थानीय सरकार सञ्चाल ऐन, २०७४ को दफा ९७ मा पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सरकारी सामुदायिक तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको रेखदेख, मर्मत सम्भार र संरक्षण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार एवं संरक्षण गरेको/अभिलेख राखेको पाइएन । पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सम्पत्तिको रेखदेख मर्मत सम्भार एवं संरक्षण गर्नुपर्दछ । प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ८६ मा कार्यालय प्रमुखले लगत खडा गरी अभिलेख राखिएको सम्पत्ति तथा जिन्सी मालसामानको मौजुदा अवस्थाको सम्बन्धमा बर्षमा कम्तीमा एक पटक आफैं वा त्यस्तो मालसामान जिम्मा लिने कर्मचारी बाहेक अन्य कर्मचारीको नेतृत्वमा समिति गठन गरी निरीक्षण गराई जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदन लिनु पर्ने उल्लेख छ । यस सम्वन्धी देखिएको व्यहोराहरु निम्नानुसार छन :

• पालिकाबाट प्राप्त जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनमा ७ ल्यापटप,२ डेस्कटप कम्प्युटर, २ मोटरसाईकल समेत ३९ थान मालसामानहरु मर्मत गर्नुपर्ने र ४ डेस्कटप कम्प्युटर, ५ प्रिन्टर, १ दराज समेत ५२ थान सामाग्रीहरु लिलाम बिक्रि गर्नुपर्ने उल्लेख भएकोमा उल्लेखित

जिन्सी मालसामानको मर्मत एवम लिलाम विक्रि कार्य गरेको देखिएन । पालिकाले नियममा भएको व्यवस्था बमोजिम जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लिखित मालसामानको तोकिएको समयमा लिलाम एवम मर्मत कार्य गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

• पालिकाले जिन्सी सामान वडा कार्यालय तथा अन्य विषयगत शाखालाई हस्तान्तरण गर्दा सहायक जिन्सी खाता मार्फत हस्तान्तरण गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

• मोबाईल, ल्यापटप, मोटरसाईकल, स्कुटर लगायतका सामानहरु सम्बन्धित कर्मचारी वा पदाधिकारीको नाममा छुट्टाछुटै ब्यक्तिगत लगत तयार गर्नुपर्ने देखिन्छ।

• पालिकाको स्वामित्वमा रहेका घर जग्गा र भवनको अभिलेख राख्नुपर्ने देखिन्छ।

• PAMS प्रयोग गर्दा जिन्सि खातामा सामाग्रीहरुको मुल्य, स्पेशिफिकेसन, मोडेल तथा पहिचान खुल्ने विवरण खुलाउनु पर्दछ ।

• पालिकाको स्वामित्मा रहेको जिन्सी सामानहरुको विवरण PAMS प्रणालीबाट PAMS V2 प्रणालीमा पूर्ण रुपमा स्थानान्तरण गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

• जिन्सी सामाग्रीहरु PAMS V2 प्रणालीमा दाखिला गरी प्राप्त प्रतिवेदनको अभिलेख तथा कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित बनाउनुपर्दछ ।

४२ **खर्चको प्रकृति :**

पालिकाले चालु खर्च मितव्ययी र पूँजीगत खर्च नतिजामुलक देखिने गरि खर्च गर्नुपर्दछ ।लेखापरीक्षणको क्रममा नमुना छनौट गर्दा निम्नानुसारका गो.भौ.न.वाट वितरणमुखी कार्यमा खर्च गरेको देखियो यसरी वितरणमुखी एवं प्रतिफल प्राप्त नहुने कार्यमा खर्चलाई नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।केही उदाहरण -

गो.भौ.न.	भुक्तानी पाउने	रकम
३६८	बाच्छा महिला संजाल	५००००
४७०	शुभकामना युवा क्लव	५००००
३५०	उरामपोखरा मगर समाज	५००००
७०२	झरना आमा समुह	१३००००
७०४	उराम झरना युवा क्लव	१०००००

४३ **कण्टिन्जेन्सी खर्चः**

निर्माण कार्यको लागत अनुमान तयार गर्दा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १०(७) सँग सम्बन्धित व्यवस्था सोही नियमावलीको अनुसूची १ मा तोकिएको छ। उक्त अनुसूचीमा निर्माण कार्यको लागत अनुमान तयार गर्दा वर्क चार्ट स्टाफ खर्च २ प्रतिशत र सानातिना अन्य खर्च २ प्रतिशत गरी ४ प्रतिशत कन्टिन्जेन्सी बापत थप गर्ने व्यवस्था रहेको छ। पालिकाले कन्टिन्जेन्सी खर्च तर्फ मस्टरोलबाट काम गरेको उल्लेख गरी यस वर्ष रु.४७ लाख २४ हजार ९७४ कन्टीन्जेन्सी खर्च गरेको छ ।

सार्वजनिक खरिदमा कन्टिन्जेन्सी रकम खर्चलाई व्यवस्थित गर्ने निर्देशिका, २०७४ अनुसार कन्टिन्जेन्सीबाट भएको खर्च ठेक्का एवं योजना अनुसार नापी किताबमा उल्लेख गर्नु पर्नेमा गरेको देखिएन । योजना वा ठेक्का प्याकेज अनुसार कन्टिन्जेन्सी खर्च छुट्याई नापी किताबमा प्रविष्टि गर्नुपर्छ ।

कन्टिन्जेन्सी रकमको सीमा सबै निर्माण कार्यको लागत अनुमान तयार गर्दा वर्क चार्ट स्टाफ खर्च २ प्रतिशत र सानातिना अन्य खर्च २ प्रतिशत गरी ४ प्रतिशत कन्टिन्जेन्सी बापत थप गर्ने व्यवस्था गरेको छ । वर्क चार्ट स्टाफ खर्च र र सानातिना अन्य खर्चका प्रकृतिका आधारमा निश्चित रकमको लागत अनुमान तयार गर्दा मात्र उक्त प्रतिशत कायम गरी बढी मूल्यको लागत अनुमान तयार गर्दा यस्तो प्रतिशतमा पुनरावलोकन गर्नुपर्दछ ।

कन्टिन्जेन्सी रकमबाट पालिका मालसामान, इन्धन, विविध लगायतका चालू खर्च शीर्षकका खर्चहरू समेतलाई पुँजीगत बजेट शीर्षक तर्फ समावेश गरी खर्च गरेकोले सार्वजनिक खरिदमा कन्टिन्जेन्सी रकम खर्चलाई व्यवस्थित गर्ने निर्देशिका, २०७४ ले उल्लेख गरे बमोजिम अन्य सानातिना खर्च छुट्याएर मात्र कन्टिन्जेन्सी रकम खर्च भएको यकिन गर्ने विवरण समेत तयार गर्नुपर्दछ ।

४४ **म्याद थपः**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२१ मा व्यवसायी वा आपूर्तिकर्ताले कारण सहित खरिद सम्झौताको थपको लागि निवेदन दिएमा मनासिव कारण विश्लेषण गरी सम्झौता अवधि थप गर्न सम्म व्यवस्था छ । यसवर्ष पालिकाले देहाय बमोजिम १ वटा ठेक्काको सम्झोता गरेकोमा शुरु अवधिको ५० प्रतिशतसम्म थप २ वटा म्याद थप गरेको देखियो । उल्लेखित नियमावलीको नियम १२०(६) मा भएको व्यवस्था अनुसार ५० प्रतिशत भन्दा बढी अवधिको म्याद थप गर्न नपाइनेमा नियमावलीको व्यवस्था पालिकामा भएको छैन । यसरी कानुन बाहिरको परिस्थिति बाहेक पूर्व निर्धारित क्षतिपूर्ति समेत निर्धारण नगरी नियमित रूपमा म्याद थप गर्ने पदाधिकारीको कार्य सम्पादन अवस्था विश्लेषण गरेर यस्तो कार्यमा नियन्त्रण हुनपर्दछ ।

क्र.सं.	निर्माणकार्य	निर्माणव्यवसायी	संझौता मिति	सम्पन्नगर्नुपर्ने मिति	यो वर्षसम्मको खर्च	भौतिकप्रगति
१	**Construction of canal related structures in Bihadi RM**	RDR /IPL JV	२०८१।१२।१०	२०८२।०३।१७	२०८७२५९७.२७	५६.४२

४५ **अधुरो निर्माण कार्यः**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५९(३ख) मा सेवा प्रदायक वा व्यवसायीले काम नगरेको कारणबाट सार्वजनिक निकायले काम गराउनु पर्दा लागेको थप लागतको दायित्व निज व्यवसायीले व्यहोर्नु पर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यो वर्षसम्मका ७ कार्य मध्ये सेवा प्रदायकले तोकिएको समयमा कार्य सम्पन्न नगरेको कार्य तालिका अनुसार कार्य गर्न व्यवसायीलाई निर्देशन दिएको देखिएन । सम्झौता अवधिको शत प्रतिशत अवधि समाप्त हुँदा पनि व्यवसायीले कार्य नगरेको कारणले आयोजना अधुरा रहेको छ । यस्तो अवस्थामा सम्बन्धित व्यवसायीको कार्ययोजना लिएर निर्माण/आपूर्ति कार्य गर्नुपर्दछ । सो अनुसार नगर्ने व्यवसायीको कारणबाट आयोजनाको समय र लागत बढ्दै गएको अवस्थामा ठेक्काको अवस्था विश्लेषण गरी उल्लिखित कानुनी व्यवस्था अनुसार बैकल्पिक माध्यमले कार्य गरेर बढी दायित्व आउने लागत सम्बन्धितबाट भराउने गरी कार्य सम्पादन गराउनु पर्दछ ।

सि नं	कामको विवरण	निर्माण व्यवसायी	सम्झौता		सम्पन्न गर्नुपर्ने मिति	योवर्ष सम्मको खर्च	भौतिक प्रगति प्रतिशत
			मिति	रकम			
१	विहादी गाउँपालिकाकमा हाइटेक टनेल निर्माण	नेपाल थोपा सिंचाई	२०८१।०८।१८	१३७८५७९९.५	२०८२।०२।१५	१३६१७९९८.८	९९
२	पिपलपाटा वडा पालिका हुदै कुसुन्नेखोला ग्रामिण सडक स्तरोन्नती	योजक निर्माण सेवा	२०८१।०८।०६	२४८२९४७.७	२०८२।१।२२	२४८२९४७.७	१००
३	आपलाय लामाखर्क हुदै बाधखोला ग्रामीण सडक स्तरोन्नती	योजक निर्माण सेवा	२०८१।०८।१६	७२३५८१६.७	२०८२।०२।१५	६८०२२५८.२	९४
४	नमुना विद्यालय(Auditorium Hall)	Omisha and Omish Construction pvt	२०८१।११।०२	४१९७९१०.५	२०८२।२।३१	३९९७३८०.९	९५
५	बाधखोला तलातुम सडक	पैयु कालिका सप्लायर्स एण्ड कन्स्ट्रक्सन	२०८१।१२।१०	१६८७८६५.३	२०८२।०२।१०	१६१०४४६.७	९५
६	सहिद हेमबहादुर गुरुङ स्मृति पार्क	सिम्रिक निर्माण सेवा	२०८२।०१।०४	७९२००७१.४	२०८२।०३।१४	७३१२६८९.	९२
७	नमुना विद्यालय(Lab Building)	N.S. Varenya BUilders pvt.ltd	२०८२।०१।३१	२८१४७२७.	२०८२।०३।२०	२७९५६२३.२	९९

४६ **ठेक्का नं. BRM-PAR-W-NCB-AH-05-081-82 Construction of Auditorium Hall and Beautification work in Wahaki Namuna Ma.Vi. सम्बन्धमाः**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५९, ६३ र सो को नियमावलीको नियम १२८ अनुसार खरिद तथा निर्माणको सम्झौता गर्नेले सम्झौता बमोजिम काम नगरेमा कार्य अस्वीकार गर्ने, त्रुटिपूर्ण मालसामान तत्काल हटाउने र सम्बन्धित निर्माण व्यवसायीबाट प्रतिस्थापन गर्न लगाउने, आनुषाङ्गिक क्षतिपूर्ती भराउने, सम्झौता बमोजिम प्रगति नगरेमा सार्वजनिक निकायले त्यस्तो सम्झौता जुनसुकै बखत पेश्की र कार्यसम्पादन जमानी प्राप्त गर्ने, १० प्रतिशत सम्म पूर्वनिर्धारित क्षतिपूर्ति लगाउने, बाँकी काम सम्झौता गर्नेको लागतबाट पुरा गराउने र कालोसूचीमा राख्न लेखि पठाउने व्यवस्थाहरू छन् । यस पालिका अन्तर्गत ठेक्का नं. BRM-PAR-W-NCB-AH-05-081-82 Construction of Auditorium Hall and Beautification work in Wahaki Namuna Ma.Vi. निर्माण कार्यको लागि पालिका र निर्माण व्यवसायी Omisha and Omish Construction Pvt.Ltd. बीच कबोल अंक रु.४१९७९१०.५१ (मू.अ.कर समेत) को मिति २०८२।०२।३१ मा काम सम्पन्न गर्ने गरी मिति २०८१।११।०८ मा सम्झौता भएको छ । यस सम्बन्धमा देखिएको व्यहोरा निम्नानुसार रहेको छ :

४६.१ **कार्यसम्पादन जमानतः** सम्झौतामा The Performance Security shall be provided to the Employer no later than the date specified in the Letter of Acceptance and shall be issued in an amount specified in the SCC, by a 'A' class commercial bank acceptable to the Employer, and denominated in Nepalese Rupees. The Performance Security shall be valid until a date 30 days from the date of issue of the Defect Liability Certificate in the case of a bank guarantee. उल्लेख छ । मिति २०८२।०२।३१ मा काम सम्पन्न गर्नुपर्ने गरी सम्झौता भएकोमा कार्यसम्पादन जमानत रु.५८००००.० र जमानत अविध २०८३।४।२५ सम्म रहनुपर्ने रहेको छ । कानुनमा भएको व्यवस्था बमोजिम कार्यसम्पन्न गर्नुपर्ने अवधिको १३ महिना पश्चातसम्म अवधि रहने गरी कार्यसम्पादन जमानत राख्नुपर्दछ ।

४६.२ **निर्माण कार्यतालिकाः** निर्माण व्यवसायीसँग भएको सम्झौता जेनेरल कन्डिसन अफ कन्ट्रयाक्टको बुँदा नं. ३४.३ अनुसार निर्माण व्यवसायीले प्रत्येक ६० दिनमा निर्माण कार्यतालिका अद्यावधिक नगरेमा रु. १ लाख रोक्का राख्नुपर्ने उल्लेख छ । निर्माण व्यवसायीले सम्झौता बमोजिम प्रत्येक ६० दिनमा अद्यावधिक कार्यतालिका पेश गरेको देखिएन । कार्यालयले पेश्की जमानत, कार्यसम्पादन

जमानत, ईन्सुरेन्स रकम र मिति यकिन गरी कट्टा गर्नुपर्ने देखिन्छ । साथै निर्माण कार्यको कार्यसम्पादन जमानतको म्याद समेत गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

४६.३ (✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-५** को निर्णयले रू **३०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

प्रमाण पेश नगरेको	०

४७ **ठेक्का नं. BRM-PAR-W-NCB-IRG-04-081-82 Construction of Canal and Related Structures in Bihadi Rural Municipality सम्बन्धमा**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५९, ६३ र सो को नियमावलीको नियम १२८ अनुसार खरिद तथा निर्माणको सम्झौता गर्नेले सम्झौता बमोजिम काम नगरेमा कार्य अस्वीकार गर्ने, त्रुटिपूर्ण मालसामान तत्काल हटाउने र सम्बन्धित निर्माण व्यवसायीबाट प्रतिस्थापन गर्न लगाउने, आनुषाङ्गिक क्षतिपूर्ती भराउने, सम्झौता बमोजिम प्रगति नगरेमा सार्वजनिक निकायले त्यस्तो सम्झौता जुनसुकै बखत पेश्की र कार्यसम्पादन जमानी प्राप्त गर्ने, १० प्रतिशत सम्म पूर्वनिर्धारित क्षतिपूर्ति लगाउने, बाँकी काम सम्झौता गर्नेको लागतबाट पुरा गराउने र कालोसूचीमा राख्न लेखि पठाउने व्यवस्थाहरू छन् । यस पालिका अन्तर्गत ६ वडामा रु. ६६ लाखको दरले सिंचाई कुलो तथा आवश्यक पूर्वाधारको निर्माण बहुवर्षीय आयोजनाको लागि पालिका र निर्माण व्यवसायी RDR-IPL JV बीच कबोल अंक रु.३६६०९८५६.० (मू.अ.कर समेत) को मिति २०८२।०३।१७ मा काम सम्पन्न गर्ने गरी मिति २०८१।१२।१२ मा सम्झौता भएको छ । यस सम्बन्धमा देखिएको व्यहोरा निम्नानुसार रहेको छ :

४७.१ **अद्यावधिक कार्यतालिकाः** सम्झौताको SCC को GCC 34.1 The contractor shall submit for approval a program for the works within 30 days from the date of the letter of acceptance. उल्लेख भएकोमा कार्यतालिका स्विकृत गराएको प्रमाण पेश भएन । यसैगरी SCC को GCC 34.4 मा The period between program updates is 60 days. The amount to be withheld for late submission of an updated program is 200000 रहेकोमा ३ वटा रनिङ बिल भुक्तानी हुँदासम्म अद्यावधिक कार्यतालिका पेश गरेको नदेखिएकोले सम्झौता बमोजिम कार्यतालिका पेश गर्नुपर्दछ ।

४७.२ **म्याद थपः** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२० मा खरिद सम्झौताको अवधि थप सम्वन्धी व्यवस्था रहेको छ । यस निर्माण कार्यको म्याद पालिकाले मिति २०८२।३।१५ को कार्यपालिकाको निर्णयानुसार मिति २०८२।९।३० सम्म थप भएको देखियो । जग्गा विवाद, वर्षा लगायतका कारण उल्लेख गरी म्याद थप गरेको भएता पनि उल्लिखित कारणहरुको पुष्टि हुने गरी कागजात संलग्न गरेको देखिदैन । अधावधिक प्रगति विवरण, डेली डायरी नराखी स्वविवेकीय तवरबाट म्याद थप गर्ने परिपाटिमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।

४७.३ **बिमाः** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११२ मा २० लाख रुपैयाँभन्दा बढी मूल्यको निर्माण कार्य गर्ने निर्माण व्यवसायीले बिमा गराउनुपर्ने व्यवस्था छ । उक्त बिमाको अवधि त्रुटी सच्याउने दायित्वको अवधिसम्म रहनुपर्ने उल्लेख छ । निर्माण कार्यको कार्यसम्पन्न हुने समय २०८२।०३।१७ रहेकोमा त्रुटि सच्याउने दायित्व अविधसम्म बिमा गरेको देखिएन । भुक्तानीको अवधिमा कटाएर बाँकी रकम भुक्तानी दिएको देखिन्छ । कानुनमा भएको व्यवस्था अनुसार त्रुटि सच्याउने दायित्व अवधि सम्मको विमा गराउनु पर्दछ ।

४७.४ **कार्यसम्पादन जमानतः** सम्झौतामा The Performance Security amount is Nrs. 1840000 As per PPR Regulation and Bid रहेकोमा कार्यसम्पादन जमानतको मिति २०८३।११।८ सम्म रहेको देखिन्छ । कार्यसम्पादन जमानत PPR Regulation and Bid अनुसार हुनुपर्दछ ।

४८ **उपभोक्ता समिति मार्फत कार्यः**

कार्यालयले उपभोक्ता समितिबाट भएको कामको अभिलेख अद्यावधिक गरेको छ । लेखापरीक्षणको क्रममा तयार गरी पेश गरेको बिबरण अनुसार गत बिगत र यो वर्षमा शुरुवात भई ग्राभल निर्माण कार्य, ढलान कार्य, मन्दिर सौन्दर्यकरण, माटो पूर्ने लगायतका कार्यको लागि रु.१ लाखभन्दा कमको योजना ४१, रु. १ लाख देखि पाँच लाख सम्मका योजना ११०, र रु.५ लाखदेखि १० लाख सम्मका योजना ८ लगायतका १५९ वटा योजनाहरुको रु २४८२४३३४ लागत अनुमान स्वीकृत गरी उपभोक्ता समितिहरुसंग सम्झौता गरिएकोमा उक्त योजनाहरुमा यो वर्ष जम्मा रु.२७३०६७६७ को कार्य भएको देखिएकोमा रु.२४८२४३३ को कार्य जनसहभागिताबाट गरी रु.२७३०६७६७ भुक्तानी भएको विवरण पेश भएको छ । यसवर्ष सशर्त बाहेक पालिका पूँजीगत खर्च रु. १० करोड ९३ लाख १३ हजार मध्ये उपभोक्ताबाट २३ प्रतिशत उपभोक्ताबाट सम्पादन गरेको छ । उपभोक्ता समिति मार्फत कामको विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र. सं.	विवरण	योजनासंख्या	रकम
१	रु.१ लाखभन्दा कमको योजना	४१	२०२६५००
२	रु.१ लाख देखि पाँच लाख सम्मका योजना	११०	१८६४७८३४
३	रु.५ लाखदेखि १० लाख सम्मका योजना	८	४१५००००
४	रु.१० लाख एकदेखि ५० लाख सम्मका योजना	०	०
५	रु.५० लाख भन्दा माथिका	०	०
	जम्मा	**१५९**	**२४८२४३३४**

जसमध्ये केही योजनाहरु नमुनाको रुपमा छनौट गरी सोका फाइल र श्रेस्ता मात्र परीक्षण गर्दा देखिएको व्यहोरा निम्नानुसार रहेका छन् ।

४८.१ सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७, ९७ क तथा उपभोक्ता समिति सम्बन्धी कार्यविधिको व्यवस्था अनुसार कानुन अनुसार उपभोक्ता समितिबाट काम गराउँदा सम्पन्न निर्माण कार्यको सञ्चालन उपभोक्ता समितिले गर्नु पर्ने, खर्चको सूचना सार्वजनिक गर्नु पर्ने, निर्माण कार्यमा डोजर, लोडर, एक्साभेटर, लगायतका मेशीनहरू प्रयोग गर्न नहुने व्यवस्था छ । जनसहभागिताको व्यवस्था नभएको योजना उपभोक्ता समिति मार्फत संचालन गर्न नपाइने, तोकिए बमोजिम काम नगर्ने उपभोक्ता समितिलाई भुक्तानी नदिई कालो सूचीमा राखी कारवाही गर्नुपर्ने, श्रममूलक प्रविधिमा आधारित रही श्रमको उपयोग र परिचालनलाई प्राथमिकता दिनु पर्ने, मेशीनरी उपकरणको प्रयोग गरेमा कारवाही गर्नुपर्ने, उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालन भएका आयोजनाहरूको कार्यसम्पन्न भएपछि सम्वन्धित निकायले सोको रेखदेख मर्मत सम्भार गर्ने जिम्मेबारी समेत तोकी उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्ने आदि व्यवस्थाहरु रहेका छन् । त्यसैगरी कुल लागत रु १ करोडसम्म भएको तथा स्थानीय सीप, श्रोत र साधन उपयोग हुने र स्थानीय स्तरमा कार्य सम्पन्न गर्न सक्ने मात्र आयोजनाको कार्यान्वयन उपभोक्ता समिति मार्फत गर्न सकिने, उपभोक्ता समितिले सम्झौता बमोजिम गर्नुपर्ने काम समिति आफैले गर्नु गराउनु पर्ने, अन्य कुनै निर्माण व्यवसायी वा अन्य व्यक्ति वा संस्था मार्फत गर्न गराउन नपाइने र उपभोक्ता समितिको लगत तोकिएको ढांचामा अद्यावधिक गराई राख्नुपर्ने उल्लेख छ । उपभोक्ता समिति गठन गर्दा समावेशी सिद्धान्त अनुसार ३३ प्रतिशत महिला सदस्य हुनुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले उपभोक्ता समितिबाट कार्यहरु गराउदा उपयुक्त व्यवस्था मध्ये १० प्रतिशत जनसहभागिता ३ लाखको योजनामा होडिङ बोड लगायत केही बिषय पालना भएता पनि पूर्ण पालन भएको देखिदैन । उपभोक्ता समितिबाट कार्यहरु गराउदा कानुनको पूर्णरुपले अनुशरण र पालना गरेर मात्र गराउनु पर्दछ ।

४८.२ **जनसहभागिताः** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ उपनियम ४ मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायलाई निर्माण कार्यको बिल भुक्तानी दिँदा लागत अनुमानमा रहेको मुल्य अभिबृद्धि कर, ओभरहेड, कन्टिन्जेन्सी रकम र जनसहभागीताको अंश कट्टा गरेर मात्र भुक्तानी दिनु पर्ने र जनसहभागिताको व्यवस्था नभएको योजना उपभोक्ता समिति मार्फत संचालन गर्न नपाइने व्यवस्था छ । कार्यालयले आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा उपभोक्ता समितिको तर्फबाट बढी जनसहभागिता जुट्ने आयोजनालाई

प्राथमिकता दिनुपर्दछ । उपभोक्ता समिति गठन गरी कुल लागत अनुमानको १० प्रतिशत रकम ब्यहोर्ने गरी सम्झौता गरेको देखियो । उपभोक्ताको अंश नगद नरहि श्रमदानबाट हुने देखिन्छ । केहीमा कामको प्रकृती, प्राविधिक विल, उपभोक्ता समितिबाट खर्च भएका विल विजकहरु पेश नभएका कारण प्रमाणहरु एक अर्कामा मेल खाने नखाने एकिन गर्न सकिने अवस्था रहेन । यसबाट गुणस्तरीय कार्य भएको छ भन्न सकिने आधार देखिएन । उपभोक्ता समितिबाट गरिने निर्माण कार्यमा जनसहभागिताको अंश बृद्दि गरी योजनामा उपभोक्ताको अपनत्व बृद्दि गर्नुपर्दछ ।

४८.३ **जटिलसंरचना निर्माणः** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ अनुसार उपभोक्ता समितिहरुलाई मेशिन, औजार उपकरणहरुको आवश्यक नपर्ने, श्रममूलक कार्यको जिम्मेवारी दिनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । कार्यालयले गरेका निर्माण कार्यहरु मध्ये अधिकाशं निर्माण कार्य ग्राभल निर्माण कार्य, मन्दिर सौन्दर्यकरण, कार्य लगायतका जटिल प्राविधिक पक्ष समावेश हुने पूर्वाधार संरचना निर्माण कार्य समेत उपभोक्ता समितिहरु मार्फत् गराउने गरेको देखियो । यस्ता कार्य व्यावसायिक र अनुभवी निर्माण व्यवसायी फर्मबाट बोलपत्रको माध्यमबाट प्रतिस्पर्धा गराउन उपयुक्त हुने देखिन्छ । नियमावलीको ब्यबस्था अनुरुप कार्य गराउनुपर्दछ ।

४८.४ **कामको नापजाँच र हस्तान्तरणः** सम्झौता अनुसार कम कार्य गर्दा पनि कार्य सम्पन्न/ कार्य स्विकार प्रतिवेदन जारी गरेको छ । लागत अनुमानमा भएको कंक्रिटजन्य कार्य कम गर्ने कार्य पुरा गर्ने गरेको देखियो । सजिलो काम गर्ने र सिमेन्ट छड लगाउने कार्य कम गर्दा पनि पालिकाले भुक्तानी गरेको छ । यसबाट उपभोक्ता समितिबाट गरिएका कार्यहरुको यथार्थ मुल्यांकन सम्वन्धमा आश्वस्त हुनसक्ने अवस्था देखिएन । योजना हस्तान्तरण र सोको मर्मत सम्भारको व्यवस्था गरेको देखिन आएन । कार्यालयले सम्पूर्ण योजनाहरु अद्यावधिक नगरेका कारण आवधिक रुपमा भुक्तानी भएका योजनाहरु दोहोरो परे नपरेको एकिन गर्न सकिएन । कार्यालयले योजनाहरुको अद्यावधिक लगत बनाई राख्नुपर्दछ ।

४८.५ **भुक्तानीको सिफारिसः** उपभोक्ता समितिहरु मार्फत गरिएका कार्यहरुको भुक्तानी गर्दा अधिकांशमा फोटाहरु संलग्न राख्ने गरेको देखिन्छ । योजनाहरुमा सम्बन्धित वडाको सिफारिस संलग्न गरेर भुक्तानी गर्ने गरेको देखियो । उपभोक्ताबाट सम्पादित कार्य शुरु हुनु भन्दा पहिलेको नभएको र कार्य सम्पन्न भए पश्चातको काम स्पष्ट देखिने गरी फोटा राख्ने गरेको देखिन्छ । सम्वन्धित वडाले भुक्तानीको सिफारिस नगर्दा कामको स्पष्ट परिमाण, गुणस्तर, समय र लागत किटान गरी कार्य सम्पन्न भए नभएको एकिन हुन सक्ने देखिदैन । सबैजसो योजनाहरुमा अनुगमन समितिको अनुगमन भएको देखिन्छ । तोकिए बमोजिमको परिमाण, गुणस्तर र लागतमा उपभोक्ता समितिहरुबाट कार्यहरु हुने गरि कार्य गर्नुपर्दछ ।

४८.६ **सार्वजनिक परीक्षणः** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ बमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी, दिगो र भरपर्दो ब नाउन सार्वजनिक परिक्षण र सार्वजनिक सुनुवाई गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले ग्राभल निर्माण कार्य, कलभर्ट बनाउने कार्य, मन्दिर सौन्दर्यकरण, कार्य गरेको छ । यस्ता कार्यको सार्वजनिक सुनवाई र सार्वजनिक परीक्षण गर्ने गरेको पाईन्छ । केवल उपभोक्ता समितिहरुको बैठकको माइन्युट रहने गरेको छ । परीक्षण गरेको भौचर नं १, ३, ५, ६, ९, १०, ११, १२ र २५ लगायतका श्रेस्तामा खर्च सार्वजनिकिकरण गरेको छैन । कानुनको पालना गरी उत्तरदायित्व एवं पारदर्शिताको प्रर्बद्धन गर्नुपर्दछ ।

४८.७ **हेभी इक्विपमेण्टको प्रयोगः** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ को नियम उपनियम (९) मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायबाट सञ्चालित हुने निर्माण कार्यमा सामान्यताः डोजर, एक्साभेटर, लोडर, रोलर, ग्रेडर जस्ता हेभी मेशिनरी प्रयोग गर्न नमिल्ने व्यवस्था छ । सो नियमावलीको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा लागत अनुमान तयार गर्दाको समयमा हेभी मेशिन प्रयोग गर्नुपर्ने जटिल प्रकृतिको कार्य भनी उल्लेख भएको रहेछ भने सम्बन्धित प्राविधिकको सिफारिशमा सार्वजनिक निकायबाट सहमति लिई त्यस्ता मेशिन प्रयोग गर्न सकिने उल्लेख छ । पालिका अन्तर्गत सञ्चालित अधिकांश सडक निर्माण तथा स्तरोन्नतिसँग सम्बन्धित योजनाका उपभोक्ता समितिहरुले डोजर, एक्साभेटर लगायतका हेभी मेशिन प्रयोग गर्ने गरेको पाइए तापनि नियमावलीको व्यवस्था बमोजिम सम्बन्धित प्राविधिकको सिफारिश गराई कार्यपालिकाको कार्यालयबाट सहमति लिएको पाइएन । यसका केही उदाहरणहरु यसप्रकार रहेका छन :

क्र.स.	उपभोक्ता समितिको नाम	कार्यको विवरण	विनियोजित रकम	भुक्तानी रकम	कैफियत
१	मोटरबाटो सरसफाई तथा स्तरोन्नति, विहादी - २	वडाभरीको बाटो सरसफाई	५०००००.०	४८०००० .०	
२	वडँभित्रको सडक सरसफाई योजना, विहादी - ३	वडाभरीको बाटो सरसफाई	५०००००.०	४८०००० .०	
३	वडाको मोटरबाटो सरसफाई, विहादी - ६	वडाभरीको बाटो सरसफाई	५०००००.०	४८०००० .०	
	जम्मा		**१५०००००.०**	**१४४००००.०**	

४८.८ बहालवाला पदाधिकारी, राजनीतिक दलको प्रतिनिधि सरकारी कर्मचारी, शिक्षक, निर्माण व्यवसायी लगायतका व्यक्ति उपभोक्ता समितिका सदस्य हुन नपाउने, एउटै समयमा एकभन्दा बढी उपभोक्ता समितिको सदस्य हुन नपाउने आदि व्यवस्थाहरु रहेकोमा उपभोक्ता समितिको गठन गर्दा तोकिए बमोजिमको प्रकृया पुरा गरेको आश्वस्त हुन सिक्ने अवस्था देखिएन । समितिमा रहेका पदाधिकारी तथा सदस्यहरु उपरोक्त बमोजिमको पेशा, व्यवसाय वा रोजगारीमा संलग्न व्यक्तिहरु भए नभएको यकिन हुन सकेन । एउटै समयमा एकै व्यक्ति एक भन्दा बढी समितिमा रहे नरहेको सम्वन्धमा समेत यकिन हुने आधार देखिन । कार्यालयले अभिलेख अद्यावधिक गरी सुधार गर्नुपर्दछ ।

४९ **ठेक्का व्यवस्थापनः**

४९.१ **ठेक्काको पूर्वतयारीः** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ६(३) मा निर्माण स्थलको व्यवस्था नभई बोलपत्र आव्हान गर्न नहुने व्यवस्था छ। पालिकाले वातावरणीय प्रभाव अध्ययन गर्ने, रूख हटाउने, विद्युतका पोल सार्ने र मुआब्जा तथा क्षतिपूर्ति वितरण गर्ने लगायतका पूर्व तयारीका कार्य नगरी ठेक्का लगाएको वा सडक, पुल तथा भवन निर्माण गर्ने 8 वटा ठेक्काहरूमा पूर्व तयारीको काम समावेश गरी रू ७ करोड ७७ लाख ३४ हजार ९९४ को खरिद सम्झौता गरेको देखिन्छ । बोलपत्र गर्नुअघि नै सम्पादन गर्नुपर्ने कार्य ठेक्कामा समावेश गरी निर्माणको समय पनि पूर्व तयारीका काममा खर्चिनु पर्दा ठेक्काको समय र लागत वृद्धि भएको छ । नियमको पूर्ण पालना गर्नुपर्दछ ।

४९.२ **ठेक्का व्यवस्थाः** सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ९ मा खुला रुपमा वोलपत्र आह्वान गरी खरिद गर्ने सम्वन्धी व्यवस्था छ । पालिकाले वोलपत्र मार्फत प्रतिष्पर्धी आपूर्तिकर्ता छनौट गरी वार्षिक कार्यक्रम अनुसारका सडक निर्माणका योजना कार्यान्वियन गर्दै आएको छ । यस्ता योजना लागत अनुमान भन्दा ०.८८ देखि ३९.७० प्रतिशत सम्म घटीमा गर्ने गरी कबोल भए अनुसार कार्यान्वयन गराएको पाइयो । पालिकाको स्वीकृत नर्मशका आधारमा तयार भएको लागत अनुमान भन्दा धेरै घटीमा सोही गुणस्तरको कार्य गर्न कबोल गरी अधिकांश योजना निर्माण सम्पन्न गरी भुक्तानी फरफारक गरेको पाइयो । यस्ता योजनाको भुक्तानी गर्दा निर्माण सामाग्री र निर्माण कार्यको गुणस्तर परीक्षण गरेको भएपनि न्यून लागतमा सोही गुणस्तरको कार्य भएको सम्वन्धमा नर्मशमा नै अधिक मुल्याङ्कन भएको हो वा गुणस्तरमा सम्झौता गरी भुक्तानी फरफारक भएको हो सो सम्वन्धमा पालिकाको ध्यानाकर्षण हुनुपर्ने देखिन्छ । लागत अनुमनको तुलनामा उल्लेख्य प्रतिशत घटीमा गर्ने गरी कबोल तथा सम्झौता भएका केही योजनाको विवरण देहायमा उल्लेख छ । साथै निर्धारित गुणस्तरमा कार्य भएको प्रमाणीत गरी भुक्तानी गरेका कार्य निर्धारित अवधि सम्म टिकाउ भए नभएको यकिन गर्न प्रणाली सुदृढ गरी न्यून मुल्यमानै गुणस्तरीय कार्य हुने भएमा नर्मशमा समेत सम्वन्धित निकायले पुनरावलोकन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

क्र.सं.	योजनाको नाम	स्वीकृत ल.ई.(भ्याट र कन्टीनजेन्सीसहित)	ठेक्का नं	ठेक्का स्वीकृत रकम(भ्याट रकन्टीनजेन्सी सहित)	घटी प्रतिशत
१	विहादी गाउँपालिकाकमा हाइटेक टनेलनिर्माण	१७६१८३१०.३	NCB /१	१३७८५७९९.५	२१.७५
२	पिपलपाटा वडा पालिका हुदै कुसुन्नेखोलाग्रामिण सडक स्तरोन्नती	३९९९९५२.१	NCB/ २	२४८२९४७.७	३७.९३
३	आपलाय लामाखर्क हुदै बाधखोला ग्रामीणसडक स्तरोन्नती	१२००००००.०	NCB/३	७२३५८१६.७	३९.७०
४	विहादी गाउँपालिकामा सिंचाई आयोजना	३९९९३९०८.५	NCB/४	३६६०९८५६.०	८.४६
५	नमुना विद्यालय(Auditorium Hall)	५९४२३१८.७	NCB/5५	४१९७९१०.५	२९.३५
६	बाधखोला तलातुम सडक	२३३९७७९.२	NCB/६	१६८७८६५.३	२७.८६
७	सहिद हेमबहादुर गुरुङ स्मृति पार्क	८९९९८१९.१	NCB/७	८९२००७१.४	०.८८
८	नमुना विद्यालय(Lab Building)	२८४९५४८.५	NCB/८	२८१४७२७.०	१.२२
	जम्मा			**७७७३४९९४.१**	

४९.३ **ठेक्का सम्झौताको पालनाः** खरिद सम्झौता अनुसार निर्माण कार्य गर्नुपर्दछ । यस पालिकाले ८ कामका रु रू. ७ करोड ७७ लाख ३४ हजार ९९४ को खरिद ठेक्का सम्झौताको काम गराउदा बिड डकुमेन्टमा उल्लेख भएका उपकरण तथा कर्मचारी निर्माण कार्यमा प्रयोग गरेको अभिलेख नराखेको, सम्झौताको व्यवस्थाको सट्टा खरिद नियमावलीको आधारमा म्याद थप गरेको, समय र लागत वृद्धि सम्बन्धी विषयमा निर्माण व्यवसायीबाट पूर्व जानकारी लिने नगरेको, निर्माण व्यवसायीबाट भेरिएसनको प्रस्ताव पेस भएको ७ दिनभित्र स्वीकृति दिई भेरिएसनको काम गराउनुपर्नेमा काम सम्पन्न गरेपछि स्वीकृति दिने समेत गरेको, लमसम ठेक्कामा नगद प्रवाहको अनुमान बेगर कार्यतालिका अद्यावधिक गर्ने गरेको, निर्माण व्यवसायीको कारणबाट काममा ढिलाइ भएको अवस्थामा पनि मूल्य समायोजन भुक्तानी गरेको, मोविलाइजेशन पेस्की काममा प्रयोग गरेको प्रमाण पेश नगरेको, निर्माण व्यवासायीबाट विशेष परिस्थितिको सूचना लिने नगरेको, एज बिल्ट नक्सा पेस नगर्ने निर्माण व्यवसायीको सम्झौतामा उल्लेख भए अनुसारको रकम रोक्का राख्ने नगरेको अवस्था छ । यसबाट ठेक्काको समय र लागत बढ्न जान्छ । ठेक्का सम्झौतानुसार निर्माण व्यवसायीले निर्धारित समयमा काम शुरु नगरेमा, पेस्की जमानत अन्य काममा प्रयोग गरेमा, ३० दिन भन्दा बढि अवधि काम रोकेमा, गरेको काममा देखिएको त्रुटि नसच्याएमा, जमानत अद्यावधिक नगरेमा ठेक्का तोड्न सकिने व्यवस्था भए तापनि ती व्यवस्था कार्यान्वयनमा आएका छैनन् । सम्झौताका उल्लिखित प्रावधानहरू कार्यान्वयन गराउन ठेक्का कार्यान्वयन गर्ने पदाधिकारीलाई थप जिम्मेवार बनाउनुपर्दछ ।

५० **सोझै खरिदः**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ अनुसार प्रतिष्पर्धी र मितव्ययी ढंगले खरिद गर्नु पर्ने र एकमुष्ठ बजेटलाई टुक्रा टुक्रा पारी खरिद गर्न नमिल्नेमा यस पालिकाले नमुना विद्यालयको Auditorium Hall र Lab Building काममा रु.८७९१८६७.१७वजेट वाट रु.१० लाख भित्रका ८ वटा टुक्रा पारी लागत अनुमानकै हाराहारीमा प्रतिष्पर्धा बेगर सोझै खरिद गराई रु.७०१२६३८ भुक्तानी दिएको छ । एउटै निर्माण व्यवसायीबाट एकै वर्षमा एक पटक भन्दा बढि काम समेत गराएको छ । उक्त कानूनी व्यवस्था अनुसार प्रतिष्पर्धात्मक रुपले खरिद कार्य गर्नुपर्दछ ।

क्र.सं.	उपशीर्षककोनाम	कामकोप्रकृति	लागत अनुमान	टुक्रासङ्ख्या	खर्च रकम
१	नमुना विद्यालय	Auditorium Hall	५९४२३१८.७	५	४१९७९१०.५
२	नमुना विद्यालय	Lab Building	२८४९५४८.५	३	२८१४७२७.०

५१ **परामर्श सेवाः**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ मा बजेट व्यवस्था भई कार्यान्वियन हुने आयोजनाको मात्र विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन लगायतको अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाको स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार विभिन्न कार्यहरु परामर्शदाताबाट गराएको छ । पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार उपाध्यक्षसँग विपन्न महिला उद्यमी उत्थान तालिम संगम तालिम तथा परामर्श केन्द्र प्रा.लि., सार्वजनिक सुनुवाईमा जि एण्ड जि मिडिया प्रा.लि., निशुल्क शिक्षक सेवा तथा लोक सेवा आयोग तथा अन्य कक्षाहरु संचालनमा एम्बिशन गुरु नेपाल प्रालिले समेत गरी ३ प्रकारका परामर्श सम्बन्धी कार्यक्रमहरु गरी परामर्श खर्च गरेको छ । अध्ययन प्रतिवेदन तयार भएका आयोजनाहरु कार्यान्वियन गएको देखिएकोले खर्चको सार्थकता भएको देखिन्छ ।

५२ **समाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणः**

सामाजिक सुरक्षा सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ ले लाभग्राहीको नाम दर्ता र नवीकरण, लगत कट्टा तोकिएको मिति भित्रै परिचयपत्र अनिवार्य रूपमा नवीकरण गरी सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण गर्नुपर्ने, प्रत्येक वर्ष लगत अद्यावधिक गरी लाभग्राहीको संख्या यकिन गर्नुपर्ने, भत्ता वितरण गर्दा बैंक मार्फत गर्नुपर्ने, सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गर्न नियमित रुपमा अनुगमन गर्नुपर्ने, केन्द्रिकृत सुचना प्रणालीमा प्रविष्टी गरी अद्यावधिक गर्ने जिम्मेवारी सामाजिक सुरक्षाको अख्तियारी पाउने सम्बन्धित स्थानीय निकायको हुने व्यवस्था गरेको छ। पालिकाले देहायमा उल्लेख भए अनुसारका लाभग्राहीहरुलाई सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणमा यो वर्ष कुल रु.८०१७८०७१.० खर्च लेखेको छ।

लाभग्राहीको विवरण	त्रैमासिक							
	प्रथम		दोस्रो		तेस्रो		चौथो	
	लाभग्राही संख्या	निकासा रकम	लाभग्राहीसंख्या	निकासा रकम	लाभग्राहीसंख्या	निकासा रकम	लाभग्राहीसंख्या	निकासा रकम
अन्यजेष्ठ नागरिक	१२०३	१४३१२००८	१२०३	१४४०६९३३	१२१६	१४५१५३९०	१२२०	१४४८०२०८
जेष्ठनागरिक दलित	१८८	१४८४२८०	१९०	१५०५०२८	१८७	१४७३६४०	१९०	१४८८९१४
जेष्ठनागरिक एकल महिला	१३३	१०६१३४०	१३१	१०४५३८०	१२७	१०१३४६०	१२२	९७३५६०
विधुवा	२२९	१८१९४४०	२३८	१८७५३००	२४२	१९२८५००	२४७	१९६०४२०
पूर्णअपाङ्गता भत्ता	३५	४१८९५०	३६	४२२९४०	३८	४४२८९०	३८	४५४८६०
अतिअशक्त अपाङ्गता भत्ता	५८	३७०२७२	५८	३७०२७२	५९	३७२४००	६०	३८०९१२
दलितबालबालिका	२५८	४०५५५२	२६५	४०१०६१	२६२	४००८७१	२५८	३९३२९०
जम्मा	**२१०४**	**१९८७१८४२**	**२१२१**	**२००२६९१४**	**२१३१**	**२०१४७१५१**	**२१३५**	**२०१३२१६४**

यस सम्बन्धमा देखिएको व्यहोराहरु निम्नानुसार रहेको छ।

५२.१ **सार्वजनिक सुनुवाईः** स्थानीय तहले भुक्तानी गरेको रकम र बुझिलिनेहरुको नामावली स्थानीय तहका कार्यालयका अतिरिक्त सम्बन्धित वडा कार्यालयमा समेत सार्वजनिक गर्नुपर्ने र वडा समितिले प्रत्येक त्रैमासिकमा कम्तीमा एकपटक सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम सम्बन्धमा सार्वजनिक सुनुवाई गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। सार्वजनिक सुनुवाईमा प्राप्त गुनासा तथा सुझावहरु मध्ये आफुले सक्ने कुराहरु सम्बोधन गरी नसकिने खालका सुझाव तथा गुनासाहरु सम्बोधनका लागि स्थानीय तह कार्यालयमा पठाउनु पर्नेमा सो गरेको पाइएन। सार्वजनिक सुनुवाई नगरी लाभग्राही सुची अनुसार भत्ता वितरण गर्ने परिपाटी बन्द गर्नेतर्फ पालिकाको ध्यान केन्द्रीत हुनुपर्दछ।

५२.२ **निरीक्षण तथा अनुगमनः** सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ को परिच्छेद ६ अनुसार प्रत्येक कार्यालयले सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यक्रमको नियमित अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सुपरिवेक्षण गर्न एक स्थानीय स्तरको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समिति गठन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले निर्देशिका बमोजिम अनुगमन मूल्याङ्कन तथा सुपरिवेक्षण समिति गठन गरेको पाइएन। कार्यविधिमा उल्लिखित व्यहोराको पूर्णरुपमा पालना गर्नुपर्दछ।

५२.३ **निस्क्रिय खाता तथा लगत कट्टाः** सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ को दफा २३(५) अनुसार सामाजिक सुरक्षा खाता सञ्चालन गर्ने बैंकले खाताहरु मध्ये निस्क्रिय खाताको विवरण प्रत्येक श्रावण महिना भित्र दिनुपर्ने र कार्यविधिको दफा २६(३) अनुसार

लाभग्राहीका सम्बन्धमा स्थानीय तहले आवश्यक छानविन गरी कुनै लाभग्राहीको मृत्यु भएको वा कुनै कारणले भत्ता प्राप्त गर्न योग्य नभएको पाइएमा सम्बन्धित बैंकबाट लगत कट्टा हुने मितिसम्मको रकम सम्बन्धित हकवालालाई भुक्तानी गरी सो मिति भन्दा पछिको रकम फिर्ता गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। बैंकले निस्क्रिय खाता, डमी खाता तथा लगत कट्टा गरेको विवरण उपलब्ध नगराएकोले वितरित रकम यकिन हुन सकेन। पालिकाले बैंकबाट सो विवरण लिई लगत कट्टा तथा अन्य प्रकृया पूरा गरी भत्ता वितरण कार्यलाई यथार्थपरक बनाउनुपर्दछ।

अनुसूचीहरू

अनुसूची - १

आर्थिक कारोबारको स्थिति

आर्थिक बर्ष: २०८१/८२

कार्यालय र स्थान : विहादी गाउँपालिका, पर्बत , बिहादी गाउँपालिका , पर्वत

पद	नाम	कार्यकाल सुरु मिति	कार्यकाल समाप्त मिति
कार्यालय प्रमुख	हरि प्रसाद भुसाल	२०८०-११-२	२०८२-०४-२५

बेरुजु वर्गीकरण:

असूल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाणका कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा पेश्की
६४९,९५५	३७९,८२८	१७६,४८७	०	०	१४०,०००
प्रारम्भिक प्रतिवेदनबाट देखिएको बेरुजू रु.					१,३४६,२७०
प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर फछ्र्यौट गरी संपरीक्षण भएको रकम रु.					५८४,२१५
संपरीक्षणबाट थप भएको बेरुजू रु.					०
लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा कायम बेरुजू रु.					७६२,०५५

स्थानीय तह :

गत बर्षको जिम्मेवारी		३५३८८७०६.६१	
आम्दानी		खर्च	
संघीय सरकारबाट अनुदान	३५१६५८६००.५७	चालु खर्च	२६८०९६६२८.७२
प्रदेश सरकारबाट अनुदान	१७८०१३६७.३५	पूँजीगत खर्च	८७०७६८६८
राजश्व बाँडफाँट	०.०	वित्तीय/अन्य व्यवस्था	७६०११३१.११
आन्तरिक आय	४४६९२७०.८१		
अन्य आय	११६२७९४७		
कुल आय	३८५५५७१८५.७३	कुल खर्च	३६२७७४६२७.८३
बाँकी मौज्दात		५८१७१२६४.५१	

अनुसूची - २

बेरूजु दफा २.१ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची - ३

आ.व. : २०८१/८२ अवधी : २०८१/०४/०१ - २०८२/०३/३२					
प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (बजेट र गैरबजेट निकाय)					
क्र.स./आर्थिक सङ्केत	विवरण	चालु आ.ब.को कारोबार		गत आ.ब. को कारोबार	
		नगद	जम्मा	नगद	जम्मा
	राजस्व, अनुदान र अन्य प्राप्ति				
११०००	कर	६,०४,२४,८९९.३७	६,०४,२४,८९९.३७	५,५७,३५,८३९.३२	५,५७,३५,८३९.३२
१३०००	अनुदान	३०,४७,६१,०५१.३१	३०,४७,६१,०५१.३१	२८,९६,७७,२०४.८३	२८,९६,७७,२०४.८३
१४०००	अन्य राजस्व	८४,०२,८७९.०५	८४,०२,८७९.०५	८०,७५,४५६.७९	८०,७५,४५६.७९
१५०००	विविध प्राप्ति	३,३१,५००.००	३,३१,५००.००	६२,२५०.००	६२,२५०.००
क	कुल जम्मा प्राप्ति	३७,३९,२०,३२९.७३	३७,३९,२०,३२९.७३	३५,३५,५०,७५०.९४	३५,३५,५०,७५०.९४
३	चालु	२६,८०,९६,६२८.७२	२६,८०,९६,६२८.७२	२७,६६,६९,८७६.९९	२७,६६,६९,८७६.९९
२१०००	पारिश्रमिक / सुविधा	१८,४६,०८,२२७.५१	१८,४६,०८,२२७.५१	५,२५,१७,१५१.११	५,२५,१७,१५१.११
२२०००	मालसामान तथा सेवाको उपयोग	८,१६,६१,९३१.२१	८,१६,६१,९३१.२१	५,९९,७२,०६७.८८	५,९९,७२,०६७.८८
२५०००	सहायता (Subsidy)	९,६९,०८६.००	९,६९,०८६.००	१५,६५,७१,२३६.००	१५,६५,७१,२३६.००
२७०००	सामाजिक सुरक्षा	२,१५,९००.००	२,१५,९००.००	६८,२९,९२१.००	६८,२९,९२१.००
२८०००	अन्य खर्च	६,४१,४८४.००	६,४१,४८४.००	७,७९,५०१.००	७,७९,५०१.००
४	पूंजीगत	८,७०,७६,८६८.००	८,७०,७६,८६८.००	१०,४३,१९,३१०.४४	१०,४३,१९,३१०.४४
३१११०	भवन तथा संरचना	२०,०००.००	२०,०००.००	३४,६९,७४४.००	३४,६९,७४४.००
३११२०	सवारी साधन, मेशिनरी औजार, फर्निचर्स तथा फिक्चर्स	२०,९१,६९८.००	२०,९१,६९८.००	७२,७४,०९३.८४	७२,७४,०९३.८४
३११३०	अन्य पूँजीगत खर्च	०	०	९२,९३,९२७.००	९२,९३,९२७.००
३११५०	सार्वजनिक निर्माण	८,४९,६५,१७०.००	८,४९,६५,१७०.००	८,३८,९८,९३०.६०	८,३८,९८,९३०.६०
३११६०	निर्मितसरचनाको सुधार खर्च	०	०	३,८२,६१५.००	३,८२,६१५.००

ख)	कुल जम्मा भुक्तानी	३५,५१,७३,४९६.७२	३५,५१,७३,४९६.७२	३८,०९,८९,१८७.४३	३८,०९,८९,१८७.४३
ग)	बचत /कमी (ग = क-ख)	१,८७,४६,८३३.०१	१,८७,४६,८३३.०१	(२,७४,३८,४३६.४९)	(२,७४,३८,४३६.४९)
घ)	धरौटी, आकस्मिक कोष लगायतका अन्य कोषको मौज्दातको थप/घट (+/-)	४३,५६,०७२.१५	४३,५६,०७२.१५	(४,४७,९२४.६७)	(४,४७,९२४.६७)
घ.१)	कट्टी रकम भुक्तानी/ दाखिला गर्न बाकी	१,९२,८८७.००	१,९२,८८७.००	(३,५७,२४४.११)	(३,५७,२४४.११)
ङ)	यस आ.ब.को नगद तथा बैंक मौज्दात (बचत /(कमी)) (ङ = ग+घ)	२,३१,०२,९०५.१६	२,३१,०२,९०५.१६	(२,७८,८६,३६१.१६)	(२,७८,८६,३६१.१६)
च)	गत आ.व.को नगद तथा बैंक मौज्दात	३,५०,७८,३३५.३५	३,५०,७८,३३५.३५	६,२९,६४,६९६.५१	६,२९,६४,६९६.५१
छ)	विनिमय नाफा/घाटा तथा अन्य समायोजन				
ज)	आ.व. अन्तको बाँकी नगद तथा बैंक मौज्दात (ज= ङ+च+छ)	५,८१,८१,२४०.५१	५,८१,८१,२४०.५१	३,५०,७८,३३५.३५	३,५०,७८,३३५.३५

सुझाव

स्थानीय तहहरूद्धारा प्रदान गरिने सेवालाई छिटो, सरल, सुलभ र गुणस्तरीय बनाई स्थानीय जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन यस स्थानीय तहले कानुन तथा नीति निर्माण, साधन स्रोतको प्रभावकारी परिचालन, विकास प्रशासन, राजस्व परिचालन, नियमित सेवा प्रवाह, आर्थिक प्रशासन लगायतका विषयमा तपसिल अनुसारका सुधार गर्नुपर्दछः

- वित्तीय हस्तान्तरण र राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने रकम सम्बन्धित मार्गदर्शनमा तोकिएबमोजिम विनियोजनमा कुशलता, कार्यान्वयनमा दक्षता र अपेक्षित नतिजा प्राप्त हुने गरी बजेट विनियोजन गरी समयमै पारित गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक आयका क्षेत्रहरू पहिचान गरी आन्तरिक आय वृद्धि गर्नुपर्दछ। कार्ययोजना तयार गरी विगतका आय बक्यौता असुल गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- नेपालको संविधानको धारा ५९ को उपधारा ७ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको बजेट घाटा व्यवस्थापन तथा अन्य वित्तीय अनुशासन सम्बन्धी व्यवस्था संघीय कानुन बमोजिम हुने उल्लेख भएकोमा कतिपय प्रदेश र स्थानीय तहले यस सम्बन्धी कानुन निर्माण गर्दा संघीय कानुनसँग सामाञ्जस्यता कायम नगरेकोले यसमा सुधार हुनुपर्दछ ।
- स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको सुविधा सम्बन्धी ऐन अनुसार मात्र पदाधिकारीलाई तोकिएको सुविधा व्यवस्था गर्नुपर्दछ। निर्वाचित हुने पद बाहेक राज्यकोषबाट तलव सुविधा बेहोर्ने गरी नियुक्त हुने सबै पदमा योग्यता र मापदण्ड तोकिनुपर्दछ ।
- स्थानिय सेवा ऐन र नियम अनुसार सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणको आधारमा सङ्गठन संरचना निर्माण गरी स्थायी पद सिर्जना, पद दर्ता र पदपूर्ति गरी कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।
- भौगोलिक अवस्था, स्रोतको उपलब्धता, सेवा प्रवाहको अवस्थासमेतका आधारमा कानुन बमोजिम जनशक्ति व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ । पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको क्षमता विकास गरी कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता ल्याउन प्रशिक्षण तथा तालिमको व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- अनुदान दिने विषय, क्षेत्र, वर्ग, समूहबारे कानुनबाट नै स्पष्ट गरी अन्तिम प्रयोगकर्तालाई प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने तथा उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि हुने गरी अनुदान प्रदान गर्नुपर्दछ । अति विपन्न र न्यून आय वर्गलाई सेवामा पहुँच दिन प्रदान गरिने सुविधा सोही वर्गमा पुगेको सुनिश्चित गर्न सो प्राप्त गर्नेको विवरण सार्वजनिकीकरण गर्नुपर्दछ ।
- व्यावसायिक प्रकृतिको संस्थाहरूलाई पुँजीगत अनुदान प्रदान गर्दा लाभग्राहीले प्राप्त गर्ने लाभको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । यस्ता संस्थाहरु विघटन भएमा बाँकी सम्पत्ति लगानीको अनुपातमा फिर्ता हुने सुनिश्चितता हुन पर्दछ। यस्तो निर्माण व्यक्तिगत स्वामित्व रहेको जग्गा वा सम्पत्तिमा गरिनु हुँदैन ।
- एउटै प्रकृतिको काममा समेत लागत अनुमान टुक्र्याई सोझै खरिद गर्ने, पूर्वानुमान गर्न सकिने अवस्थामा पनि लागत अनुमान यथार्थपरक तवरले तयार नगरी भेरिएसनबाट थप कार्य गराउने प्रवृत्तिमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- खरिद सम्झौताको निर्धारित समयमा ठेक्काको काम सम्पन्न गर्नुपर्दछ। म्याद थप कार्यलाई वस्तुनिष्ठ र तथ्यमा आधारित बनाउनुपर्दछ। निर्माण व्यवसायी वा उपभोक्ताबाट भएको निर्माण कार्यको विस्तृत विवरण देखिने गरी तोकिएको ढाँचामा अभिलेख राख्नुपर्दछ।
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८(५) बमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी, उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन सार्वजनिक तथा सामाजिक परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाइ गर्नुपर्दछ।
- स्थानीय तहले आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही मापदण्डका आधारमा आर्थिक सहायता वितरण गरी प्राप्त गर्नेको नाम सार्वजनिक गर्नुपर्दछ। त्यसैगरी अनुत्पादक र वितरणमुखी कार्यक्रममा गरिने खर्च घटाउनुपर्दछ।
- आधारभूत तथा माध्यमिक तहका विद्यालयहरूमा प्रचलित नियमले तोकेअनुसार शिक्षक विद्यार्थी अनुपातको आधारमा शिक्षक संख्या कायम गरी बढी भएका शिक्षकहरू समायोजन गर्नुपर्दछ।
- एकीकृत शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा रहेका विद्यार्थी संख्याको आधारमा दिवा खाजा, छात्रवृत्ति, पाठ्यपुस्तक र अन्य अनुदान रकम विद्यालयलाई निकासा दिनुपर्दछ ।
- बजेट तर्जुमा पूर्व नै अनुमान गर्न सकिने शीर्षकमा समेत अर्थ विविध वा अबण्डामा बजेट राख्ने र वर्षान्तमा रकमान्तर गरी खर्च गर्ने परिपाटी नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

- पूर्व तयारीका कार्य सम्पन्न भएका आयोजनामा मात्र बजेट विनियोजन गर्नुपर्दछ। स्रोतको सुनिश्चितताबेगरका कार्यक्रम/आयोजनामा आगामी वर्षको लागि दायित्व सिर्जना गरी भुक्तानी बाँकी राख्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- कार्यालय तथा अस्पताल भवन, सडक, सिँचाइ, खानेपानी जस्ता आयोजनाहरू कार्यान्वयन गर्दा स्पेसिफिकेशनले तोकेको संख्यामा निर्माण सामग्रीहरूको गुणस्तर परीक्षण गराउनुपर्दछ। साथै रनिङ्ग बिलसाथ गुणस्तर परीक्षण प्रतिवेदन संलग्न गरेर भुक्तानी दिनुपर्दछ।
- उपभोक्ता समितिबाट काम गराउँदा खरिद सम्झौतामा तोकिए बमोजिमको जनसहभागिताको अंश समितिबाट व्यहोर्ने गरी सम्झौता गरेकोमा कतिपय काममा सो अंश व्यहोरेको यकिन नगरी भुक्तानी दिएकोले सम्बन्धित कर्मचारीलाई जवाफदेही बनाउनुपर्दछ ।
- जटिल प्रविधि तथा उपकरणको प्रयोग हुने निर्माण कार्य र सामग्री खरिद गर्ने कार्य समेत उपभोक्ता समितिबाट गराएकोले सोमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।
- कृषि, पशु, सहकारी संस्था लगायतलाई विभिन्न प्रयोजनमा अनुदान उपलब्ध गराउँदा किसानको सूचीकरण, वर्गीकरण, परिचयपत्रको व्यवस्था गरी तीनै तहको समन्वयमा दोहोरो नपर्ने व्यवस्था गर्दै एकीकृत विद्युतीय अभिलेख राखी वितरण गर्नुपर्दछ। नाफामूलक संस्थालाई अनुदान वितरण गर्नु हुँदैन।
- सहकारी तथा गरिबी सम्बन्धी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (कोपोमिस) तथा विद्यमान सहकारी ऐन तथा नियमको आधारमा सहकारी संस्थाहरूको सुपरिवेक्षण गरी उक्त ऐन नियम अनुसार सञ्चालन भए नभएको सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यविधि तयार गरी कार्यसम्पादनलाई मितव्ययी, पारदर्शी र व्यवस्थित गर्नुपर्दछ। अन्तिम लेखापरीक्षण अगावै आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी सोबाट देखिएका बेहोरा जिम्मेवार व्यक्तिले फर्स्यौट गर्नुपर्दछ।
- वित्तीय अनुशासन कायम गर्न लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको सार्वजनिकीकरण तथा बेरुजु फर्स्यौटको कानुनी व्यवस्था एवं संयन्त्र तय गरिनुपर्दछ । लेखा समितिको कार्यसञ्चालन सम्बन्धी कानुन तर्जुमा गरी सो समितिलाई प्रभावकारी बनाई बेरुजु फर्स्यौट कार्यलाई व्यवस्थित बनाउनुपर्दछ।
- सरकारी पेश्की बाँकी रहेकालाई सार्वजनिक पदमा नियुक्ति नगर्ने तथा निर्वाचित हुने पदको हकमा उम्मेदवार हुन वञ्चित गर्ने एवं म्याद नाघेको पेश्कीको विवरण सार्वजनिक निकायले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ७ दिनभित्र सार्वजनिकीकरण गर्ने कानुनी व्यवस्था हुनुपर्दछ ।
- सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिको नाममा असुल गर्नुपर्ने बेरुजु कायम रहेकोमा सो फर्स्यौट नगरुञ्जेल वृत्ति विकासमा रोक्का गर्ने तथा नयाँ नियुक्ति नहुने कानुनी व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
- सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिको नाममा बेरुजु कायम भएमा सो व्यक्तिलाई उक्त बेरुजुबारे समयमै जानकारी गराउनुपर्ने र जानकारी नगराउने कर्मचारी उपर विभागीय कारबाही गर्ने कानुनी व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
- जिन्सी सामग्री, यन्त्र उपकरण तथा औजारहरु आवश्यकता र औचित्यका आधारमा खरिद गरी उपयोगको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । मौज्दातमा रहेका यन्त्र, उपकरण र औजार मर्मत सम्भार गरी उपयोग हुन नसक्ने अवस्था एकीन गरेर मात्र खरिद गर्नुपर्दछ ।
- जुनसुकै तरिकाले प्राप्त गरेको जिन्सी एवं सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख अनिवार्य रूपमा सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (पाम्स) मा अभिलेख राख्नुपर्दछ।
- सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा २९ अनुसार कार्यालयको जनशक्तिले गर्न नसक्ने कामको लागि मात्र परामर्श सेवा खरिद गरी परामर्शदाता माथिको निर्भरता कम गर्नु पर्दछ । तयार गरिएका विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन लगायतका प्रतिवेदनहरू क्रमिक रुपले कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
- सरकारी डिजिटल सेवाहरूको गुणस्तर, पहुँच र विश्वसनीयता बढाउन सेवा स्तर सम्झौता तथा गोपनीयता सम्झौता अनिवार्य गर्नुपर्दछ। एकै प्रकारको कामको लागि निकायगतरूपमा अलग - अलग सूचना प्रविधि प्रणाली खरिद गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ।
- सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता लागि नागरिक सचेतना वृद्धि कार्यक्रम गर्नुका साथै नागरिकबाट पृष्ठपोषण प्राप्त गर्ने विधि अवलम्बन गर्नुपर्दछ। समयको उपलव्धता एवं सेवा खरिद गर्ने सामर्थ्य सहितको सेवा प्रवाह तय गरिनुपर्दछ ।
- सेवाग्राही समेतको योगदानमा आधारित रही विभिन्न कोषको स्थापना भएकोमा यस्ता कोषको रकम खर्च गर्दा सेवाग्राहीको हित संरक्षण भएको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ ।